వేమనయోగి
పద్యరత్నములు.

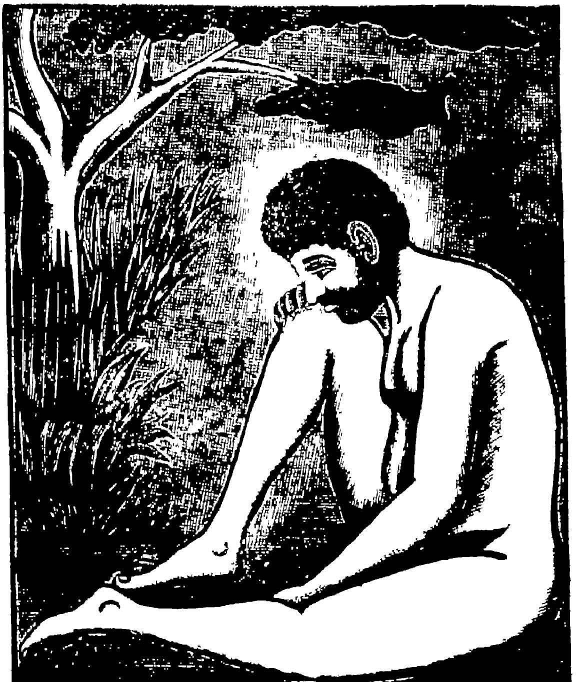

యస్. అప్పలస్వామి అండు సన్సు

పబ్లిషర్సు : : రాజమండ్రి.

1945 రు. 1—0—0

వేమనయోగి

పద్యరత్నములు

ప్రకాశకులు:

చంద్రయ్యా అండు కో.

పబ్లిషర్సు : : రాజమండ్రి.

1945

కాపీరైటు] 0—12—0

Printed by Sri Chintamani Press, Rajahmundry.
Paper Issue card No. E. G. 36 for Chandrayya [illegible]
Paper Issue card No. 14th Sep [illegible]

విషయసూచిక

అవతారిక
త్రిమూర్తులు బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు
మంత్రము—పంచాక్షరి.
సద్గ్రంథములు
పాపపుణ్యములు
స్త్రీ మాయ
వలపు—విటులు
మలమూత్రములు
పంచభూతములు — భూమి
,, జలము
,, ఆకాశము
,, తేజము
,, వాయువు
[illegible]ములు
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]ములు
[illegible]ములు
[illegible]
[illegible]
[illegible]
అన్నదమ్ములు
బంధువులు
జాతులు
ఉచ్ఛిష్టము—అంటు
రసవాదము—పరుసవేది
రాత్రిబవళులు
ఆత్మ
జీవము
ప్రాణము
కాయము
అన్నము
మాయ
కులము
సత్యము
పూజలు
[illegible]తీర్థము
[illegible]లు
గయాక్షేత్రం
సాక్షి
స్త్రీపురుషులు
సంసారము
[illegible]
[illegible]
[illegible]

స్వప్నసుషుప్తి జాగ్రదవస్థలు
తలిదండ్రులు
కల్లరులు
అజ్ఞానులు
విశ్వకర్మ
బ్రాహ్మణులు
వైశ్యులు
శూద్రులు
వంకరకులజాతు
మాంసభక్షణము
యజ్ఞములు—జంతువధ
కల్లు
యౌవనము
కులము
గుణము
ఉపవాసవ్రతములు
స్నానము—సంకల్పము
సంధ్య జపతపములు
జంధ్యము—వేదుగు
వేదము
చదువు సంధ్యలు
గురువు
విద్య
శకునము
కర్మము—విధివ్రాత
కోరిక

దైవగ్రంథ
మహర్షులు
ఫలము
మాయలు
రూపము
మహత్యాలు
కథలు
జీవము—జీవాత్మ
పరమాత్మ
సగుణోపాసనము—భక్తి
త్రిగుణములు
కపటయోగులు
షట్చక్రాలు
దశవాయువులు
పంచేంద్రియములు—శ్రోత్రము
,, త్వక్కు
,, చక్షువు
,, జిహ్వ
,, నాసిక
నవద్వారములు
జ్ఞానేంద్రియములు
కర్మేంద్రియములు
వాగింద్రియము
ప్రాణేంద్రియములు
పాదేంద్రియములు
వాయువేంద్రియము

అర్చకులు-పూజార్లు	గుహ్యేంద్రియము
రోగము-వైద్యము	వివిధ విషయములు
దేహము	రుచులు
బొందె	తాంబూలము
ధనము	బుద్ధి
లేమి	విరోధులు
దానధర్మము	వైష్ణవులు
వ్యాధులు ఔషధములు	రాజులు
మనసు	దినము
దేవుడు-దేవళము	వారములు
షట్చక్రవర్తులు-షోడశమహారాజులు	లోకము
	కామము
మేలు-కీడులు	క్రోధము
[illegible]	లోభము
[illegible]	మదము
[illegible]	వృక్షములు
[illegible]	స్థావరములు

వేమనయోగి పద్యరత్నములు.

—♦ అవతారిక ♦—

క॥ శివకవులకు సవకవులకు, శివభక్తిదత్వమునకు చింతామణికిన్ శివ
లోకప్రమథులకును, శివునకు గురువునకు శరణుసేయుమురవేమా॥

క॥ వేమన చెప్పినమాటలు, సామంబున జదివినట్టి సజ్జనులెల్లన్ సోమన
తలనుందురు కడునేమంబున జాతుమయ్య నేర్పున వేమా.

గీ॥ శ్రీకరంబుగ వేమన చెప్పినట్టి, పద్యములు నెవ్వడేపయు బఠనసేయు
నట్టిపురుషుడు మనమున నట్టిదనుచు, జెప్పరానట్టివస్తువు జేరు వేమ

ఉ॥ వేమన్న తెల్పువాక్కులు, నీమహి వేదచతుష్టము, కటుగాదంచున్
ప్రమాన [illegible] భూమిని [illegible] బుధజనముఖ్యుల్

—♦ త్రిమూర్తులు; బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు ♦—

ఆ॥ బ్రహ్మగుణ్ణమయ్యె భవుడు వల్లంబయ్యె, నాదివిష్ణు వెన్నవంక
మయ్యె, వందిమీదవాడు యాడుదో మగవాడో, విశ్వ.

ఆ॥ వెడగు వేత్తగుచుప్పిని కనరీనరుల్, వేయిమార్గములను వెలువడదె
అతడు సృష్టికర్త యంతకు గురుతెన్న, నలి కిపలయోదియు [illegible] వేమ

ఆ॥ బ్రహ్మ మొవసకొడుకు పరికి పగాభువిన్ని, విష్ణువెవనికొడుకు [illegible]
భువిని, వెనుక జక్కితిరుగు విష్ణుచక్రంబులో, విశ్వ.

ఆ॥ విష్ణుగర్భమందు వెలసెను లోకాలు, అందు సకలజీవులమరగలవు
[illegible]కోటులెల్ల బరగ వైష్ణవులయా, విశ్వ.

ఆ॥ రుద్ర[illegible]దాల్చి రుద్రుని నిందించి, నరులత్రోవకే [illegible]
[illegible]ంతులకును [illegible] రమణుల చందమా, విశ్వ.

ఆ॥ శివునియనుభవంబు సృష్టిలోపలనొక్కని శివుడె యెరుగు సాధ
కులకు, చెలగి దివ్వెలేక చీకటి బాయురా, విశ్వ.

ఆ॥ సకలధర్మములకు శంభుఁడు యధిపతి, శంభుని సకల ముక్తిసౌఖ్య
మేది తెలుచు ద్రోవదిగిరి భ్రష్టులౌదురు, విశ్వ.

ఆ॥ ముగ్గురుండునట్టి మూలమెరింగియు, ముగ్గురనునొకటిగ మొదట
తెలిసి, పరగ జిహ్వతోడ బ్రస్తుతి చేయరా, విశ్వ.

ఆ॥ మూలమెవ్వడనుచు ముగ్గురు లోపల, మూలమనగ లేక మూఢ
జనులు మూలము ముగ్గురికిని ముఖ్యమైయుండురా, విశ్వ.

ఆ॥ ముగ్గుర నెరుగనట్టి మూలమెఱింగియు ముగ్గురియందు నొకటి
మునుపు దెలిసి పరగ జిహ్వచేత బ్రస్తుతి సేయరా, విశ్వ.

ఆ॥ ముగ్గురిలో [illegible] ముందెగా [illegible] లేక, సకలములకు బ్రోవరులు
కలరె ముగ్గురికి గందనట్టి మూలమూర్తికి మొదలు విశ్వ

ఆ॥ ముగ్గురధిపులనుచు ముందు గానగలేక, తానలేరనుచు తాను లేరు
ముగ్గురి కందరకును మూలమొక్కటి సుమీ, విశ్వ.

క॥ సరసిజభవునిదనంచియు హరియనుచున గలిపిహరుని హా[illegible]గజే
సెన్ బురహరునిగలిపితానే, హరుడైయానందనిధియగునురవేమ

ఆ॥ బ్రహ్మదంపివిష్ణుభావంబులో గలిపి, విష్ణుదలపి శివునిలోన గలిపి శివుని
జపించి తాను శివయోగి గావలె, విశ్వ.

ఆ॥ బ్రహ్మవిష్ణువులకు బరగంగ రుద్రుండు శిగయునొట సత్యసృష్టి
జనుల రుద్రునిందజేసి రూఢితప్పిరి జనుల్ విశ్వ.

ఆ॥ భవుడు గుర్రమాయె భక్తుడు వేదంబాయె విష్ణువాయురాయె విధి
యు జిహ్వతరుల పన్మభవుడు తానెక్కితోలెగా, విశ్వ.

ఆ॥ హరిహరులకునైన సజము తానేనదుము యోని ముగ్గురను మ
నొప్పుచుండు గళనస వివి తంగుట గళగానరా విశ్వ

ఆ॥ ఈశ్వరునకు వేసితిసుమంతయునుసాధ్య బ్రహ్మ పతునిది తాను
సాక్షి విష్ణుదేవు కిడితి విపరీతముగుసాధ్య విశ్వ.

ఆ|| అఖిలజీవములను సజీవత్వై పుట్టించి విష్ణువగుచు దాని వెలయ
జేసి శివుడవై సకలము శిక్షించుచుందువు, విశ్వ.

క|| స్త్రీనెత్తి రుద్రుడనకును స్త్రీనోటను బ్రహ్మకెపుడు సిరికెలుగంగా
స్త్రీసలిపెను హరిబొమ్మకు స్త్రీనడపగ గురుడవీవు తెలగితివేమ

— మంత్రము-పంచాక్షరి —

క|| పంచాక్షరబీజంబుల నంచితముగ నెఱుగనేరక దక్షిలజ్జు డా
వంచనమెఱుఁగక కువలయునంచాఁగము సేయువాడు కేంభువు వేమ.

ఆ|| ఏకవర్ణమందు నెఱుగఁగల్గు యోగి పరునెఱిఁగి చూచు భావమందు
నాదరణములందు దక్షుండౌనగు విశ్వ.

ఆ|| శివునిమంత్రము మాఱి శ్రీహరిమంత్రము, దెలిసి తెలియలేరు
తిక్కనరులు, దేవునిమాటిచి తమదేహమే యందురు, విశ్వ.

ఆ|| మంత్రము యొకటిచెప్పి మఱిదేవతార్చన, జేసికరుణతోడఁ జెం
దియుపుడుఁ వేదపఠనజేసి వెఱ్ఱులై చెదుపురు, విశ్వ.

ఆ|| తంత్రవాదులైతె తరనుగానున్నారు, మంత్రవాదులైతె మహిని
లేరుఁ జంత్రగాని బొమ్మచందంబు లాయెరా, విశ్వ.

ఆ|| మాటలుడుగకున్న మంత్రంబు దొరుకదు, మంత్రముడుగకున్న
మనసునిలదు, మనసు నిల్పకున్న మఱి ముక్తిలేదయా, విశ్వ.

ఆ|| రామమంత్రమెఱుక రవియుని తెలిసిన, భావము తలపోయ
ప్రబలుడైన నాశరూపరహితుడై మహివెలసిన, రామమనగ
నొప్పరమణ వేమా.

ఆ|| అదియొకటితెలిసి యదిమనంబుననిల్పి, యాది బాయకున్న
నభవుడౌను, అది బాసినట్టి యాతఁడే భవుడయా, విశ్వ.

ఆ|| ఒకటిలోననొకటి యొకటిలోననెబెట్టి యొకటిలోనజూడు మొకన
ర్దగాను, ఒకటియంచుజూడ నొనరంగ ముక్తిరా, విశ్వ.

ఆ॥ రెండు రెండు రెండు రెండును రెండును రెంటిమీద లెక్కనుంటి
యున్న, కొండమీద నెక్కగను తెరంగ వశంబె విశ్వ.

ఆ॥ మూటనాగ్రహించి మూటవిసర్జించి మూటి మూటి మూటి
మూటిరోసి, మూటి మూటి మూటి మూటికే తత్వంబు విశ్వ.

ఆ॥ నాల్గునాలుగింట నలరుచుండునుగాని, నాలవములువాసి నరయ
లేరు, అట్టివానినరయ నాతడే శివయోగి, విశ్వ.

ఆ॥ ఐదుపద్మములను నాదంబు మెట్టిగిన, సందియంబు ముక్తియలరు
చుండు, నైపులోన తెలియునిది మోపో బ్రహ్మాంబు విశ్వ.

గీ॥ నరవిపంచాక్షరెరిగిన నరుడట పరమాత్మనెఱుగుమెట్టిగిన మహి
ప్రపద్యాల్లి, బ్రజ్వరిల్లెడువాడె యెల్లచోట్ల, దానె పరమాత్మ
యగునట ధరను, వేమ.

ఆ॥ పంచవర్ణమెట్టికి బరము నెఱుంగును, బరము నెఱుగనిచ్చు బ్ర
జ్వరిల్లు, బ్రజ్వరిల్లువాడె పరమాత్మ తానౌను విశ్వ.

ఆ॥ పంచతత్త్వములదెగి పంచబాణునిగొల్చి పంచవర్ణములను బళనచేసి
పంచముఖములగలభవురాజ్ఞగలవానిపంచజేసువాడు ప్రభువు వేమ

ఆ॥ పంచముఖములందు బంచాక్షరియు బుట్టె బంచవర్ణములను
బ్రబలెజగము పంచముఖునిమీరు ప్రస్తుతిసేయరో, విశ్వ.

క॥ అక్షపుటడవి జొరబడి; యక్షరములు వేయిలక్ష లరయగనేలా
యీాక్షితి శివునకు రెండక్షరములుపరిశబిల్లెనరయుము వేమ

ఆ॥ అక్షరాలవెంట నడవులవెటను గొండరాళ్ళ గోళ్ళకుడువనేల
హృదయమందున శివుకుండుట తెలియరో విశ్వ.

ఆ॥ ఐదుచక్రములను నాదినిబడవైచి యైదుచక్రములకు నవలవెలసి
యైదుచక్రములను నడచి బైలైతోచు విశ్వ.

క॥ ముప్పదిరెండక్షరముల ముప్పిరిగొన్నట్టి మూలమును తెలిసినచో
దెప్పన గడ తేరగనగ, జెప్పితిగద మహిమ నీకుజెల్లును వేమా.

క॥ శివయను రెండక్షరములు భువిలో నెందైనగాని పొలుపు దర్పన్
శివ శివయని శతమారును ప్రియములగ వల్లెచేయు బరముడు వేమ.

—♦ సద్గ్రంథములు ♦—

ఆ॥ రాక్షస హరణంబు రామాయణము జూడ, బంధు నాశనముగద
భారతంబు పాపహరణమయ్యె బసవపురాణంబు విశ్వ.

—♦ పాప పుణ్యములు ♦—

ఆ॥ పుణ్యపురుషుఁడీవు పుట్టైన సంతలో వసుధలోని జాల వార్త
కెక్క పేదవారియింట పెండ్లయిన నెరుగరు విశ్వ.

ఆ॥ పాపమనగ వేఱపర దేశమున లేదు తాను జేయుపనుల దగిలియుండు
కర్మజనుడు దక్క ఘనుఁడెందు నుండునా విశ్వ.

ఆ॥ ఇసుకబొగ్గురాయి యినుమును ధర్మంబు కనలుపోచలు గట్టిగాని
వాడు వడ్లతోముసట్టి పాపాత్ముఁడగునా విశ్వ.

ఆ॥ పూర్వజన్మమునను బుణ్యంబు జేయని పాపకర్ముఁడాశపడిన ధనము
పిత్తనమదిగోయ వెదకిన గలుగునా? విశ్వ.

ఆ॥ గీతవిడిచి వట్టికిక్కురుమనక కండజీవి విడుచువేళ శివునిదలచుమనసు
గొల్వకయును మాయచే బారలెను పాపజనుల కిచట వరము వేమ

ఆ॥ తానుచేసినట్టి ధనహింసలెల్లను నొప్పియుండునట్టి యుత్తముండు
సకలజనులయందు సత్యుండు తానయ్యె విశ్వ.

ఆ॥ పాపమనగ వేఱపర దేశమున లేదు తాను చేయుపనుల దగిలియుండు
పాపము దుశ్చరిత్రకరించియుండిన పాపభయము లేదువనగ వేమ.

క॥ సత్యముగల హరిశ్చంద్రుఁడు నిత్యము తా బొందియుండి నిలుచుట
కొఱకై భృత్యుఁడపై తనమదిలో సత్యుడపై నిలిచి చూడు వేమా.

ఆ॥ భూమిమీద మంచి పుణ్యులు లేకున్న జగము లేల వెలుగు పగలు
గాని అంతతలచు లేదె అది తాదకుగాని విశ్వ.

— ♦ స్త్రీ మాయ ♦ —

ఆ॥ స్త్రీల మాయచేత జిక్కియు గొన్నాళ్ళు గతులు వడియు నమిత
కలుగుగాక తగులు విడచువాడె జ్ఞానాధిమూలంబు విశ్వ.

ఆ॥ స్త్రీల ముఖముజూచి చిత్తంబు నిలుకడ జేయలేక నరుడు చెడును
గాదె, యేటికట్టుమ్రాను మొందాక నిలుచురా విశ్వ.

ఆ॥ సతులజూచి సౌఖ్యంబుకోరును, గతులు గానగలేడు కర్మజెందు
గతులు సతులవలన గానంగ లేదయా విశ్వ.

ఆ॥ స్త్రీలుగల్గుచోట జెల్లాటములుగల్గు, స్త్రీలు లేనిచోట జిన్నవోవు
స్త్రీలజూచి మరచు జ్ఞేనైనయోగంబు విశ్వ.

ఆ॥ పెదవి గొరుకుదురిల నధరామృతంబని, చొంగ కడుపులోన జొచ్చు
నటుల మలముతిత్రిమీద మనసెట్లు పుట్టెనో విశ్వ.

ఆ॥ సతులమాయచూచి చాలించి భైరవు పెద్దకడుపువాడు పిండి
మూసి పుట్టుకాశెగట్టె భువినాంబనేయుండు విశ్వ.

ఆ॥ సతుల మాయచూచి సౌఖ్యంబు నిలదని మతివిహీనులైరి మనుజు
లెల్ల గతుల సతులవలన గానంగ లేరయా, విశ్వ.

ఆ॥ కాంచనంబులమీద గాంతలమీదను బ్రహ్మకైననుబుట్టు రిమ్మ
తెవులు తోయజాక్షి విడుచు దారయెవ్వడును లేడు విశ్వ.

ఆ॥ వెనుక జూతమంటె వెనుకగష్టపుగుంట ముందుచూతమంటె
మురికిగుంట వెలదిచూచి నరులు వేడుకపడుదురు విశ్వ.

ఆ॥ తీపులోనదీపు తీసేసి బహ్మంబు ప్రాణములకయినను పసిడితీపు,
పసిడికన్నదీపు పడతులమాటలు విశ్వ.

ఆ॥ పురుషు. డెరుగంగ జంపు భూపతి నొప్పించు, సఖుల రోతకొల్ల
నాలయంబు వరసతులతో పొందు ప్రత్యక్షనరకంబు విశ్వ.

— ♦ వలపు-విటులు ♦ —

ఆ॥ కానికులమునైన గంకణంబైనను విటుండు వంచనేలి విడువలేడు
మదిని గ్రుడ్డికుక్క మాంసము తిన్నట్లు విశ్వ.

విటులకసుల కెంతొ విభ్రమమైయుండు సాటిలేనిపొలతి చక్కదన
మను కంటిలోనిపాప కుంటెనకాడయా విశ్వ.
వాతగుణముచేత వలపైన మగవాడు లొట్టకనులచెలికి లోబడి
యును పుట్టిజగతిం లుచు బునరుద్భవంబున విశ్వ.
వలపు గలిగినేని వనజాక్షి యధరంబు పంచదారకుప్ప పాలతిప్ప
చూతఫలరసంబు జుంటితేనెసమంబు విశ్వ.
వారకాంతలెల్ల వలపించివత్తురు ప్రొద్దులెల్లదొంగవుచ్చుకొనుచు
మాటకరముచేసి మగలెల్ల వత్తురు విశ్వ.
తనువలచిన దావలచును తనువలవక బాసియున్న తనువలంపడిలన్
దనువలచిన దావంబులు దనమాయలు పనికిరావు తథ్యము వేమా.
ఒడ్డునసతి వలపెరుగును జడ్డువంబడి తిరుగుకాక జాణుండగునా
అడ్డాదిడ్డముదిరిగెసి తెడ్డెఱుగున పాలరుచి తెలియును వేమా.
వలపువిఱిగెనేని వనజాక్షి యధరంబు ములకపంటిరసము ముసిడి
కసరు, చింతపండుకొడ్డు జీడిసమానమా విశ్వ.
తొడలుమొలముగుజూచి దొడ్డకుచముజూచి, వనితజూచి, దాని
మగలుచూచి విటుల కడుపులెల్ల విరహాగ్ని గొనుచుండు, విశ్వ.
పరసతిపానంబు బ్రత్యక్షనరకంబు, లరయనిందలకును నాలయంబు
పురుషుండువిసజంపు భూపతికొప్పించు, విశ్వ.
విటుడు తిరిగిరోసి విడిచిపెట్టినలంజె బికవిటుకిదగిలి ప్రియము
సేయు, బల్లు బడ్డకుక్క పసరంబు వలెవదా, విశ్వ.
విటుడు డాబుజేసి విడిచిపెట్టినలంజె, పెకవిటునిదగిలి ప్రియము
సేయు; గుప్పలోన చెప్పు నుక్కగన్నట్లుగా, విశ్వ.
జాణలైనట్టి చపలాయతాక్షులు వలపుచూపి భామ[illegible] నెల
బలియురూపులెల్లం బరికింపగానేల, విశ్వ.
[illegible]ధనముచూచి యిచ్చును గాముకులీ చిచ్చులో [illegible] బడుదురు
[illegible]మున నిచ్చు, విశ్వ.

ఆ॥ ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసములలో [illegible] జగము పుట్టి దాగలనాడె
ఇచ్చట గులజందెవ్వ, [illegible] చరితులు నెందరనుచు జాటరవేమ.

ఆ॥ ఉత్తమామమాత్రమాయె బ్రహ్మ [illegible], నాలుగగు మాత్రమాయె
సుతుండు, మాత్ర [illegible] మువిద మదేలను! విశ్వ.

ఆ॥ వచ్చిపోవులనను [illegible], [illegible] నవులి, ఉచ్చ నప్పి [illegible]
యుమకకోట్లు [illegible] గలుగునా తత్వంబు, విశ్వ.

ఆ॥ మలము మూత్ర రక్త [illegible] మాంసము క్రమా, మట్టకుండ నీళ్ళ
ముంచనేల, పైకి రెకియు పోవు లోనికియుబోదు విశ్వ.

— ♦ [illegible]లమూత్రములు ♦ —

ఆ॥ కడుపులోనె మలము [illegible] మొల్ల నెముగలు, తోలునోళ్ళ మాంస
తులమకాదె, మలము నెత్తిమీద మాసెట్లు లెగవా, విశ్వ.

క॥ ఉచ్చనుబుట్టిన తనువును నెచ్చోటను నేదికలము [illegible]
మచ్చరమును [illegible] బచ్చరదా [illegible] యధికుడు వేమా.

ఆ॥ ఉచ్చలోనబుట్టి ఉచ్చలోన బెరిగి ఉచ్చకాశ [illegible] యోగకల్గడ.
ఉచ్చరోయువాడె యుత్తమయోగిరా, విశ్వ.

— ♦ పంచభూతములు, భూమి ♦ —

ఆ॥ భూమినల్ల పేను పుణ్యస్థలములాయె [illegible] కాళ్ళనల్ల కేల్పులాయె
నీళ్ళపేరునల్ల నఖిలతీర్థములాయె, విశ్వ.

క॥ మృత్తికతో [illegible] మృత్తిక దళముత్తిలువ మొదలావరువున్,
మృత్తికయు [illegible] నెత్త [illegible] వులుధరణిన హిమ [illegible] వేమా.

ఆ॥ భూమిలోన బుట్టి భూసారమెల్ల [illegible] తత్వమెల్ల
[illegible]ములోను బుట్టి సర్వంబు [illegible] విశ్వ.

— ♦ జలము ♦ —

ఆ॥ [illegible] వలితత్వ [illegible] వేగ [illegible]
[illegible] తత్వమున దెలిసిన [illegible]

తేజము

ఆ॥ జ్యోతినుండి పుట్టె సొంపైన నాదంబు నాదమందు బుట్టె పరమ
బిందు బిందువందు పుట్టె పృథివియుఁ గనము, విశ్వ.

క॥ ఘనసారము గ్రుద్దరికొన ఘనసారము లేనియట్టి కారణవిద్యా ఘన
సారము విద్యాగ్నికి ఘనసారము కంటకంబు గలుగుర వేమా.

ఆకాశము

క॥ ఆకాశంబున వాయువు పుట్టెను దావాగ్ని పుట్టె మానసమందున్
మేమే కారు మగము సజ్యోతై తనుదానె వెలుఁగు సుమ్మీర వేమా

క॥ [illegible] నై యుండఁగనే చాలా తనువనెడి రథము జగములతిరుగఁగా
శిక్షించి [illegible] నాదేశను తనువనెడి రథము వీడుమ వేమా.

సీ॥ పంచభూత [illegible] దివ్యమునకు సంచరించి పుట జగము
బలము [illegible] జగములు కలుగు [illegible], విశ్వ.

క॥ భూతములై [illegible] ఖ్యాతిగ దానొప్పు దేహి తలిగిన భూతల
[illegible] బహుచందురెపుడు నోముక వేమా

స్తనములు

ఆ॥ ఇంతి కన్నచన్ను లింతేసియుండఁ జూచి మోహపడును బుద్ధిమోసి
పోయి గరసిన తేలనాన గానలేదా మోహ, విశ్వ.

ఆ॥ చన్నుగుడిచి పెరిగి చన్నుకే యాశించి చన్నువల్ల ముక్తి చవి
[illegible] జన్మమెత్తుచు నతడు సర్వదా యోగిరా, విశ్వ.

ఆ॥ చ[illegible] కొప్పవగ చన్నులకును శాపవృష్టి గదియక మును పే
చన్ను[illegible] కుడిచిన చన్నులు చూడఁగవలయున హాజము వే

ఆ॥ తొలుత [illegible] జూచి దొడ్డ చన్నులు జూచి వనిత జూచి దానివగ
జూచి [illegible] మెల్ల విరహాగ్ని గొనుచుండు, విశ్వ.

యోని

ఆ॥ యోనిలో నెపుట్టి యోనిలో పెరిగి యోనిలోని తెరవుఁగాన
యోని జూచి పరమ యోగంబు మఱచెరా, విశ్వ.

ఆ॥ యోనియందు పుట్టి యోనిఁ దాఁజె మనసు చన్ను గుడిచి వెఱిగి చన్ను
ముట్టు సృష్టిలోన బ్రాణి సిగ్గెఱుఁగదో విశ్వ.

ఆ॥ ఇంచుకంత యోని యీరేడు జగములు కొంచెలోఁ జపిల్లి [illegible] నట్లు
పంచబాణునింట బానసీమకులు, విశ్వ.

ఆ॥ పడతి యోనిబడుచు బాటింపి చూడ దితే కోటిపూజ తెల్లఁ గొల్లనోపు
సెగకు చెంతనున్న జెమునట తాపంబు, విశ్వ.

—♦ లింగము ♦—

ఆ॥ లింగము నవమశివు కలిలతో జూచి నసంగమందు లింగము మరియుఁ
దుర్ధరణిజనులకెల్ల నరయ లింగము లేక పుట్ట నేరరయ్య భువిని వేమ.

ఆ॥ జంతువులకును బ్రజాపతి యనులింగ మంతరాతి లింగ మెంచ దేల
స్థాతిలింగ మరయ రమణుల భోగంబు చేయనేరదయ్య యుక్తి వినవేమ

క॥ భావింప లింగముండగ భావింపగ లోకములను బ్రహ్మంబనగా
గావింపు విధము తెలియక యీవిధము నరులు [illegible] వేమ

ఆ॥ [illegible] లింగమునందు నీరేడు జగములు పుట్టి బతికి నరులు భువిని వెలసి
[illegible] ముంకింగా [illegible] యుండు [illegible] జనులు నెపుడు నరుల వేమ

—♦ ముట్టు ♦—

ఆ॥ [illegible] మను ముట్టు [illegible] ముట్టు [illegible]
[illegible] నవద్వారములు [illegible] బుట్టి పుడ [illegible]
ముట్టు [illegible]

[illegible] పుట్టి ముట్టు టుసురోసి, పట్టికి [illegible] వారు గాక
[illegible] నవద్వారములు [illegible] బుట్టి పుడ [illegible] వేమ
[illegible] పుట్టి ముట్టు టుసురోసి, పట్టికి [illegible] వారు గాక
[illegible] ముందిస్తా [illegible] విశ్వ.

—♦ [illegible] ♦—

[illegible]
[illegible]

ఆ॥ మురికి నవబిలముల మొనసిపారుచునుండ బరమపావనము శివలుక
నేల తోలుబొమ్మలాట కీలుదెలియగ లేరు, విశ్వ
ఆ॥ మురికికొంపలోన నిరికించి జీవుని గర్భపాశమునను గట్టివేసె
గట్టికర్మజీవి కెచ్చట మోక్షంబె, విశ్వ.—

—♦ శుక్లశోణితములు ♦—

ఆ॥ శుక్లమరసిచూడ శుభ్రవర్ణము తెల్పు నరయశోణితంబు నయము
నెఱుపు తెలుపు లెరుపు రెండు తేవరిల్లుకు నాత్మ, విశ్వ.
క॥ శోణితము కామనతులకు బ్రాణితముగ శుక్లముగ్రుచు బహుపుర్షు
షులకున్ బ్రాణమె తెలుపెరుపు గలయగానగు విదేహగంధి
ఘనుడగు వేమా.

—♦ బిందునాదములు ♦—

ఆ॥ నరుడుబిందుచేత నాతిగర్భముగట్టె నాతిపుష్పచేత రసముగట్టె
భూతలమున మనసు బుద్ధిని గట్టగా, విశ్వ.
ఆ॥ బిందురక్తమునకు బెరిగిన దేహంబు, అంద నొఱుగక నరశబ్ద
మందక నడచినను విడచును నరకమ్మృత్యువు విశ్వ.
ఆ॥ పలుకులో నిబిందు వలరంగావలె పలుకులోని దాని పదిలపరచి
వేడుకైన దాని వితలబెట్టకుందురు, విశ్వ.
ఆ॥ బిందునాదు చూసి బ్రతుకు మొప్పగాల్లి నాదుబిందు చేసి బయల్పడు
గాను బిందునాదునందు భేదించిచూడరా, విశ్వ.
ఆ॥ నిజము కళలెఱింగి నిత్యుండుగావలె బలుకులోన పలుకు పదిలపరచి
వేడుకలరము [illegible] టి యుందురా, విశ్వ.
ఆ॥ నాదునాదు చూడ నాతులయందుండు నాదు నేకలోకనర్థముగ [illegible]
భేదముసిది దీ బ్రహ్మపది కాంచుడీ, విశ్వ.
ఆ॥ నాదమలంజేసు నాదము భోంగించి భేదమింతకేక [illegible]
వాటువాలువలె బోయను సీనాదు, విశ్వ.
ఆ॥ నాదుబిందుకళల నయమెఱింది యాత్మయందధిక చపలచిత్తు [illegible]
[illegible] బ్రహ్మరంధ్రమును బ్రబలిన యోగియగు, విశ్వ.

— గర్భిణీ చిహ్నములు —

ఆ॥ పిండమండమందు పెనగుచున్నట్టి తం డ్రి బిందునాదు వరకు గూడియు
దయమై నిలిచినయప్డు గర్భమంద్రు దయవిజనులు నవుడు నరయ వేమ.

ఆ॥ కడుపులోనున్న ఘనమైన పిండంబు ముందు కష్టమెల్ల మొదట రో
యించకనైన నేను విలమీద జ్ఞానంబు బుద్ధి మెచ్చుకొంచు కొద్ది వేమ.

ఆ॥ గర్భచిన్నగలిగి ఘనమయు ప్రదవము చేవగిలి బాధపడుచు తల్లికడుపు
పి డమై దయమైన ప్రియమున జూడడి యందజనులకు పుడునరయ వేమ.

— పిండోత్పత్తి —

క॥ పిండమై యుదరంబున నుండును గోవ్యాప్తి వెనుక ను ద [illegible]
[illegible] బయి ధరబడినను పిండంబు ప్రాణరక్షవృద్ధిం జేమా.

[illegible] ॥ పిండము వృత్తిని బడ [illegible] దశ [illegible] క్రమ [illegible] చెప్పనుదా
[illegible] మగవాడంబు [illegible] దండి నీడవను [illegible] వేమ.

— జననము [illegible] —

ఆ॥ పుట్టినప్పుడు భువిలో బాధగోయుమటంచు [illegible] గురువుపుత్ర
[illegible] మ్ముద తేలినవలు [illegible] విశ్వ.

ఆ॥ పుట్ట [illegible] తెలియ పుట్టనివాడు [illegible] పుట్టు [illegible]
పుట్టు [illegible] తట్టుల బోధించి [illegible] విశ్వ.

ఆ॥ పుట్ట [illegible] లేరు పురుషార్థములు భువిపుట్టనేమి [illegible] గిట్టనేమి
పుట్టు [illegible] పుట్టవా గిట్టవా విశ్వ.

ఆ॥ పుట్ట [illegible] తేనే పుట్టిన రీతిని గట్టుమీద [illegible]
[illegible] పుట్టినవిధము [illegible]

[illegible] పూర్వమే [illegible] ప్రమను
[illegible] తెలియ [illegible]

[illegible]

ఆ॥ ఏమిగొం డువచ్చె నేమితాఁ గొనిపోయె బుట్టువేళ నరుఁడు గిట్టువేళ
ధనములెచటి కేగు దానేగు నెచటికి, విశ్వ.

కం॥ వచ్చునది పోవునది మఱి చచ్చెడిదియు గానలేరు సహజములను దూ
విచ్చలవిడి గాదిరుగుచు జచ్చునటే మఱుదు తనతెఱుఁ గెఱిఁగి గో వేమ

కం॥ సకలంబై తాఁబుట్టును సకలములొకటిగాన సర్వము దానే
వికటంబై శివుఁ డౌను సకలా యావస్తు వెవ్వరందును వేమా.

ఆ॥ తానుబుట్టుచోట దనుజూచి పలికిన దానబుద్ధి తిరుగుధరణిలోన
దాను బుట్టుచోట దత్వంబు తలపోయ, విశ్వ.

—♦ స్వప్నసుషుప్తి జాగ్రదవస్థలు ♦—

ఆ॥ స్వప్నమనగ దేహస్వాతంత్ర్యమును గాదు స్వప్నమనగ జీవసంక
టంబు అప్పలరుడు తెలియుటవనిలో నరుదయా, విశ్వ.

ఆ॥ జననమరణమెల్ల స్వప్నసుషుప్తులు జగములెల్లఁ జీకలములందు
అవనిలో జనులంద అరయఁగలేరయా, విశ్వ.

ఆ॥ నిద్రజాగరముల నె వుండ దానుండ కష్టకోన్నమాయ గానలేక
దబ్బరనిజములను దాను లెన్నగగనక గొబ్బుజెడిపోవుఁ గదనము వేమ

ఆ॥ నరుఁడు జాగరమున నటియించుచుండును నరునకిలను జాగ్రదరుసు
సుమ్ము నరుఁడు జాగ్రదనుట యవనిలో పరమాత్మ, విశ్వ.

ఆ॥ జాగ్రతనగనేమి జన్మమనగనేమి జన్మమువరకు వరయజాగ్రతా
రూఢి జన్మ జాగ్రతను జరగూను లేడవు, విశ్వ.

ఆ॥ ముజ్జగము అవస్థమూఁడయ్యె శోధింప మూఁడునొక్కటుండె మునుపటు
రోసి మూఁటిఁ గొనసుండు ముక్తిఁ గంటిరా, విశ్వ.

—♦ తల్లిదండ్రులు ♦—

ఆ॥ తల్లిజన్మమందు దాజనియించిన దనదు భోగసతికి దానెపుట్టె తల్లి
దియుపురుషగ దనువునొకటయా, విశ్వ.

ఆ॥ [illegible] కన్నకొడుకు తాఁగుణియయ్యెనో, పిన్న పెద్దతనము [illegible]
వలెను వసుధ కృష్ణునించి వసుదేవు సంతనా, విశ్వ.

ఆ॥ తండ్రిమాటలువిని తల్లిం తెగటార్చె పరశురాముడేమి ఫలముగనె
నతడు నిలువనీడలేక నయ్యాద్రినుండడా, విశ్వ.

ఆ॥ తల్లిదండ్రిమీద దయలేని పుత్రుండు పుట్టనేమి వాడు గిట్టనేమి?
అవనిబుట్టి చెడును యముని బాధల బొందు, విశ్వ

ఆ॥ తల్లిదండ్రులందు దారిద్ర్యయుతులందు సుజనులందు పేద నరుల
యందు ప్రభువు పదుజూడ భక్తుభక్తులుంచుము, విశ్వ.

ఆ॥ తల్లిదండ్రిసేవ దానాలితో గూడి యిల్లుకట్టుకొన్న సద్గుణులెల్ల
గొంతమీదదారి కొంతమంది రీతి విశ్వ.

ఆ॥ ధనము లేనియట్టి తండ్రిగర్భమున దుర్భాగ్యపుత్రుడుద్భవించునపరగబు
ట్టిబహుళ ధనముగూర్చి భద్రమార్గంబున పరులకుపకరించు ప్రబలు వే

ఆ॥ తల్లియాలునన్యు, డగగోడలన్యు గోడలిసగనుగొన్న గూతు
రయ్యె జూవలబసిదాయి జూడగా వేశ్యాయు మాయ విడువ
ముక్తినహింసి వేమ.

ఆ॥ తండ్రిధనముకల్గి తనయులు లేకున్న బుత్రవాంఛ చేతబొరలుచుండు
బుత్రులుగలిగిన భూమిమీదనుబున్యపురుషుడు తండ్రుబగతీబుద్ధి వే.

ఆ॥ ఎన్నినాళ్ళనుండియెంచిన మోహంబు దలచుచేతనుండి బల్లలేక తల్లి
తండ్రి పుత్రదారాదులనువట్టి భ్రాంతి చిత్తజిక్కు వనమురు వేమ.

ఆ॥ తల్లితండ్రిగలరె తగుజగన్మాత్రునకు దనకుదెల్పువాని గనగ లేరు
నాథమేమంటు సన్మిత్రవారికి సమయమునందు బరముగనెను వేమ.

ఆ॥ తల్లిదండ్రులనుచు దల్పంబుదెలియక యోనిలింగమున నుద్భ
వించివిష్ణువరయతల్లి వెలయరుద్రుడు తండ్రి విశ్వ.

ఆ॥ తల్లిదండ్రులెన్నొ తనదుజన్మములెన్నొ తిరిగియొనుగనట్టి దిక్కు
లెన్నొ స్థిరము నస్థిరంబు తెలియలేదజ్ఞాని విశ్వ.

ఆ॥ ఆలుబిడ్డలు ధనమరయతండ్రి కలమనుజాడు మిత్రుల గష్టపడును
తినకా నెవరు లేరు తానుబ్రహ్మమగన్న, విశ్వ.

ఆ॥ తల్లికెదురుకొనుట తండ్రికెదురుకొనుట అన్నకెదురుకొనుట
నరయమూఢ పాతకముల నెఱిగి వర్తింపగావలె విశ్వ
ఆ తన్నుగన్నయట్టి తల్లివంటిదసుమ్మి అన్నకాంతలెల్ల నరసిచూడ
గన్నదాన్ని జపలు గానంగలేరయా విశ్వ

— ♦ అన్నదమ్ములు ♦ —

ఆ. అన్నయు గనవరా యాదితెలియగజూడ దనకుముందుపుట్టినవరు
చూడ సన్నవటివాడు పాండవానుగురుడాను మిన్నమన్ని
మాడ్కి మెలగవేమ
ఉ. అన్నయు దమ్ముడు న్జెలియ నక్కయు బావయు జుట్టపక్కముల్
పన్నుగ వీరిజేర్చుటకు బాగుగ బ్రేమను జూపినప్పుడే
మున్నుగ మానసోక మదిముక్తికి దోపనెయుంగ జేసి నీ
వెన్నగ నీదు వాక్యముల నేమరకుండిన నుండు వేమ.
ఆ. తమ్ముడెదురుపల్కి తలపడితిట్టిన నరకప్రాప్తిగాని నవ్వుగాదు
తమ్ముడు శిశువంటు తనకన్న తక్కువ విశ్వ
ఆ. మైలకోకతోడ మాసినతలతోడ నొసలమురికితోడ నుండెనేని
యధికకులజుండైన నట్టిటు బిలుతురు విశ్వ
ఆ. పూనపోగువసిండి పుష్పంబు మొదలైన సంపదగలవాడు జగతి
లోన హీనకులజుండైన నెట్టివాడైనను దండురందటందు రిరమణ వే

— ♦ బంధువులు

ఆ బంధుకోటిబాసి బైలుతెలియుగ లేక బంధుప్రేమయాయె జిక్కు
గాదె శాస్త్రజ్ఞయుంతవాడు జనులకుశక్యమా విశ్వ
ఆ. పొగవచ్చెనంబు పైగూసనబున పోగులు గరాలు బాజ్యకడుపు
కలుగుట్టివరి గైశేంద్రుడు బంధువు విశ్వ
ఆ. తాననంగ నెవరు తనవారు నెవ్వరు తెలిసి తెలియలేరుతెక్కు
నధులు పనరుకాయపురుగు పద్ధతి గనలేరా విశ్వ

ఆ॥ జాతిలోన నట్టిజాతి మా ఖ్యాతమటంచు నెరుగలేక తిరుగనేమికద్దు
ఈడు కరిగినవాని కేజాతియైతేమి విశ్వ

ఆ॥ జాతిమతములు విడచి చనుయోగియే మేలు జాతితోడనున్న రీతిగాదు
మతములన్నిపాయు మనుజుడొక్కడ లేడు, విశ్వ

ఆ॥ జాతివేరులేక బ్రహ్మక్రమంబున నమ్మగిని విభవములనిలిపి నేలియుండు
జనులకెల్ల నాతడె ఘనుడయా, విశ్వ

—♦ ఉచ్ఛిష్టము-అంటు ♦—

ఆ॥ ఎట్టిమంత్రమైన నెంగిలికాకుండ బలుక వశముగాదు బ్రహ్మకైన
నెంగిలెంగిలంద్రు యీనోరుబెట్టుక, విశ్వ

ఆ॥ ఎంగిలి కడుగపోరు తొంగిపోవుగా అమృతమూపనోరయు నీయునోరు
అనుదినంబుజూడ నమృతమూడునోరుగాదు కిరి దనోరు వేమ

ఆ॥ ఎంగిలె తపట్టు హీనవుగాదెంచక యొగ్గియు దురంతమున్ జనులు
కన్నయెంగిలెంత కనునెంగిలధికమా, విశ్వ.

ఆ॥ కడుపులోన రోత గనునోటనెంగిలి గడుగవశముబ్రహ్మకొడుకులైన
నెంగిలెంగిలందు రీనోరుబెట్టుక, విశ్వ.

ఆ॥ ఎంగిలెంగిలనుచు నీనోరుబెట్టుక వేదములుజదివేరు విప్రులొకవంచి
చూడ నిదియు నెంగిలికాదొకో, విశ్వ.

ఆ॥ పొత్తుకుడువనేర్చు బుత్రుండునైన దొత్తుకొడుకు యెంగిలెత్తు
కొనుచు జానమతముబోరి గానరు యూరీతి, విశ్వ.

గీ॥ ఎల్లశుక్కలవెంగిలిఇవుడు తెలిసెబను మశుక్కవెంగిలిప్రాప్తమాయె
చెడుగువెంగిలెంతకు శ్రేష్ఠమాయెనిట్టనుగువారివెంగిలిహెచ్చువేమ

ఆ॥ ఎంతకరువుమైన నెంగిలియన్నంబు బరులకిడను ధర్మపరుల జూచ
నిలనుబడినయట్టియెంగిలాకులునాకు కుక్కలైపుడుదురుకూళివేమ

గీ॥ ఒకరివెంగిలినోటనే నొనరనుడువ దారకబ్రహ్మమైనిలనదనరుగాదె
దలచినుదలచిన నదివెంగిలనరా యెంగిలెంగిలియున దేలనికను వేమ.

ఆ॥ మాలవానియంటు మంచినీళ్ళను బోవు, మురికివానియంటు ముల్కి
పోవు, ముచ్చురాలియంటు చచ్చినా పోదయా, విశ్వ.

ఆ॥ అంటువడని గుణము యది దేహసుఖమౌను అంటువీడుగుణము
యాత్మసుఖము కర్మమంటు గుణము గలిగినఁగలుగును, విశ్వ.

—♦ రసవాదము—పరుసవేది ♦—

ఆ॥ తెలుపు మావుచేసి దిట్టతనంబున దెలుపుభ్రమలుగను దేటపఱచు
విధముగన్న బరుసవేదియు లేదురా విశ్వ.

ఆ॥ నింబఫలములుండ బట్టువైన రసముండ బసిడికి దిగజేయు పాట్లు
పడుచు, నిత్తువెచ్చజేసి సాధింపలేరొకో, విశ్వ.

ఆ॥ తాడికల్లుదెచ్చి తాళ్ళకంబునుండి కూరికి నయేలగురుతుమీఱ
గాడిమహిమనుండి కడతేఱలేదయా, విశ్వ

ఆ॥ పాముచేవగొన జరగ గప్పునుంచి కరుస దీని నగ్ని వండి దించి
రాగికరగి వేయ రమణహేమంబౌను, విశ్వ,

ఆ॥ ఇంగిలీకమహిమ హేమింగా జేరక చిత్రిపరము ప్రాసి చెలఁది
నారు బొంకచెముడుపాలు పొనగించి జేరరో, విశ్వ.

ఆ॥ కాయకాయగాల్చి కనకంబు చూడరా కాయయనగ బ్రహ్మకా
యమంద్రు కాయ దెలియునతడె కౌస్తుభధరుడౌను, విశ్వ.

ఆ॥ పేడు ముదిరిన కాయ పెనుబాము కుబుసంబు జోడుకూడిరసము
సోకనీని నొక్కరేడు తినగ నుర్వి హేమము తాను, విశ్వ.

ఆ॥ మీటరక్కసందు బైటాగ్ని నడుమను మేటిరాగి తెచ్చి మెలయ
గరగి కూటమెఱుగువాడు కోటికి బడగెత్తు, విశ్వ.

ఆ॥ అంగలింగములను పారునితో మర్ధించ జగము గంధిలి పెసరణి
దెలిసి రంగుగా వసుధను వంగంబు చల్లురా, విశ్వ.

ఆ॥ పుట్టమీద మన్ను పెట్టునందలి కాయ, పుట్టబోనివాని పుట్టుతొ
దరుగట్టి యీవచనము కాంచనం బగునయా, విశ్వ.

ఆ॥ తల్లిచనుఁబాలు తాఁ జీకి పుత్రులును నుదరవీర్యమునకు భద్రమౌది
దాని భూతిజేసి తామ్రంబుపై జల్లు విశ్వ.

ఆ॥ వెన్నెలనిలుచుండి పసపు పసవేసి అద్దనరమురసమున దుబ్బొసి
కరగరాగియు వెఱికా చనుంబగునయా, విశ్వ.

ఆ॥ నాతికడుపునిబుచు నరుఁడు బ్రదుకు చేసి నాతిపుర్వుచేతరసముగట్టు
భూతలమునమనుసు బుద్ధి గట్టురా, విశ్వ

వృత్తి. అంబరంబు జూపనేల? అడవి దిరుగనేలనయ్య?
నంబళంబు నడగనేల? శంబు దూగనేల?
నంబివాని గొంది చిరుచి నాఁచేత గట్టనేల?
కంబళంబు హేమమాను కపరసత్తు గూడితేను.

— రాతి ప్రతిమలు —

ఆ॥ దేవపూజసేయు దివ్యయోగముకల్గు తత్వమెఱిగెనేని దైవసముడు
ఏమిలేనినరుల కేగతి లేదయా, విశ్వ.

ఆ॥ శిలను ప్రతిమజేసి చీరటెంట మ్రొక్కవద్దు కట్టి మూఢులార
జీవులందె కాని శిలలందు లేదయా, విశ్వ.

ఆ॥ గట్టిరాళ్ళదెచ్చి కాళ్ళ దిమ్మపట్టి క్రాశయువులచేత గాసిదైమ:శిలకు
మ్రొక్కనట్టి జీవి కెక్కడముక్తి? విశ్వ.

ఆ॥ రాయి యతివ సహల్యరామువదముసోకియాపదమ్మునందురవని
జనులు శిల్పవదము సోఁకి శిలలెట్లు దేవులౌ? విశ్వ

క॥ పసిపడి మ్రొక్కఁగనేలా? గుడిలోపలకతినశిలలగుణములు చెడునా
గుడిదేహ మాత్మ దేవుడు చెడురాళ్ళకు వట్టిపూజ సేయకు వేమా

ఆ॥ మన్ను మొత్తి గరగిమఱిరూపుగావించిగుంటనింద పూజ్చిగుఱుతు
నిల్పి మనుజులెల్లగూడి మఱి దేవుడందురు, విశ్వ.

ఆ॥ కొండరాళ్ళదెచ్చి కోటగట్టిం గుళ్ళలోనతిరిగి కుళ్ళనేల? కాయ
కానశివుడు ప్రాణిదై యుండంగ, విశ్వ.

ఆ॥ జీవలింగపూజ చేసినవారికి శివరూపమంతయు జీవదయల చెలగి
మధువు గ్రోల జేదు రుచించునా? విశ్వ.

ఆ॥ పూజపూజసేయు బూజారి తానాయె పూజవస్తువన్ని భువిని దాన వ
ద పూజసేయ నెల్లదిక్కులు తాన తానునేన తాను వేమ.

ఆ॥ ఎరిగిచేయుపూజ యెన్నడు చెడిపోదు మొదటివట్టు నెపుడువదల
బోదు మొదలుచెడిన యూత మొనబట్టి నిలుచునా? విశ్వ.

ఆ॥ మర్త్యమున సర్పకులమని మర్త్యులు తము దెలియలేక మునిమున
దిరిగే స్వార్థపు విప్రుల జెప్పను శ్రద్ధగదా యెవరికైనా జరితము వేమ.

ఆ॥ మంటి లోహమదు మ్రాకు శిలల దు బటముల మాటి గోడ
ప్రతిమలందు దన్ను దెలియ గోరకు దగలదా పరమాత్మ విశ్వ

ఆ॥ అదమందు ముందు సకలము జనులా యెదు తేకనుందు సెఱుకు
దలచ యుండె పూజాఫలము నాడెకు బ రా, విశ్వ

ఆ॥ మంటితోడ గొన్న మ్రాకుతోగాను రాయితోడ గొన్ని దాగి
గొన్ని ప్రతిమలెన్నో జేసి భగవంతుడని మొక్క ముక్తియెట్లు
వచ్చు మొనసి వేమ.

ఆ॥ వంచిపూజలెన్ని చేయునేమి భక్తిలేక పూజ ఫలము లేదు. కన్ను
పూజసేయు గారణంబులు సుమీ, విశ్వ.

ఆ॥ మూడు వేళలందు మోదముతో శివునాత్మ బూజసేయువాడు పుణ్య
మూర్తి పూజలేక మోక్షభోగంబు దొరకదు, విశ్వ.

ఆ॥ కనకసొమ్ములెన్నో కనకంబు నొక్కటే పసులవన్నె లెన్నో పాలు
నొకటి పుష్పజాతులెన్నో పూజయొక్కటే సుమీ, విశ్వ.

క॥ హృదయము బలరగ జేసియు జెనకని మనసునకు శివు జేసినపూజల్
వృథగాదది ఎంచంగను వదిసినయుండాక జేయు ముక్తను వేమా.

ఆ॥ తొలుకదువు లోన దొడ్డవాడుండగ గు భమిము మురటటకుల్లలోను
రాళ్ళు దేవులైన రాసులు మిం వా, విశ్వ.

—♦ ఆత్మ ♦—

ఆ॥ ఆత్మ దేహమందు నతిసూక్ష్మముగ జూచి దేహమాత్మయందు దేట
పరచి యాత్మయందె చూడ నతడెపో ఘనయోగి విశ్వ.

ఆ॥ ఆత్మలోని జ్యోతి యమరుట లింగంబు దెలిసి చూచుకున్న దేటపడదు
గ్రుడ్డివాడెరుగునె గురుతైన రత్నంబు విశ్వ.

ఆ॥ ఆత్మలోని సామ్య మంజనగా జూచి యంటితిరుగువాడె యతియోగి
వుం జగూటనుండి ప్రొద్దెగికూయుదా విశ్వ.

ఆ॥ ఆలనగా నాత్మసుమీ ఆలనగా నమ్ముసుమ్ము యరయగ మదిలో
నాలమ్మయనగ నెవ్వరు, వాలాయము మదిని తెలియవలెనుర వేమ.

ఆ॥ ఆత్మలోని శివుని ననువుగా శోధించి నిశ్చలముగ భక్తి నిలిపెనేని
సర్వమౌ కర్త తాను సర్వంబు తానౌను విశ్వ.

ఆ॥ ఆత్మయందె దృష్టి ననువుగా నొసరించి నిశ్చలపుదృష్టి నిలిపెనేని
అతడు నీవెసుమ్మి యనుమాన మేలరా, విశ్వ,

ఆ॥ ఆత్మమున్నవాని ననుదినమును జూచి యతని రుహిమవవన నతని
దెలిసి ఆదియు సత్యమౌను నతనిసు దెలియరా, విశ్వ.

ఆ॥ ఆత్మబుద్ధివలన నఖిలంబు దానయ్యె జీవబుద్ధివలన జీవుడయ్యె
మోహబుద్ధి లయము ముందఱ గనుగొను విశ్వ

ఆ॥ తనువునయాత్మయున్న ద్వైతంబు గానక తీర్థయాత్ర లేలదిరుగు బెల్ల
గంధపుదునుకుల గాడిద మోయదా విశ్వ.

ఆ॥ మణియు దధి ఘృతము మ్రానుసం దనలంబు జారుసూనములందు
సౌరభంబు తిలల తైలమట్లు తేజరిల్లవొ యాత్మ, విశ్వ.

—♦ జీవనము ♦—

ఆ॥ జీవమేకనుండు భావమొక్కడె నొరిడు గౌతురబుయేకగలిసియుండు
దగరుచున్న కెంటిస్థలము తెలియరో, విశ్వ,

ఆ॥ జీవులెల్లనుండు జీవాత్మపరమాత్మ జననెరింగి ప్రాజ్ఞబుధి
బవరు నావనడువువాడు నట్టేటమునుఁగువా? విశ్వ

ఆ॥ జీవకోటులింత జీవాత్మకున్నట్టి చోటునుగనగలేక సుఖమువిడచి
స్థిరమటంచునమ్మి జీవాత్మతిరుగు - స్థిరము జీవివిముక్తిజెందు వేమ

ఆ॥ జీవముండుచోటు స్థిరముదెలియక తిరుగునస్థిరమగు దేహమందు
ఉరుగనేల ననుచు దెలియలేరజ్ఞాని, విశ్వ

ఆ॥ జీవుడుండు నెవుడు శివసుకతములందు ఫాలమందునుండు
బరమపరమాత్మ గన్నులందు జీవాత్మపరమాత్మ విశ్వ

ఆ॥ జీవనంజ్ఞలుగలుగు జీవుని తత్త్వంబు జీవపరుని గురుని జెంద జేసి
తెనువు నిలువువాడు తాను తానై యుండు, విశ్వ

ఆ॥ జీవగుణముగల్లుజీవుండు బ్రహ్మలు పాటివచ్చునట్లు సరివితోను
ఊరగుక్కసాటి యోగి జేతురా విశ్వ

ఆ॥ జీవి జీవిజంపి జీవికీవేయగా జీవివలననేమి చిక్కియుండు
జీవ హింస సకులకు జిక్కునా మోక్షంబు? విశ్వ

ఆ॥ జీవి జీవిఁ జంపి శివుడయజంపుట జీవు దరసిచూడ శివుడుగాదె
జీవుఁడే శివుఁడని సిద్ధంబు తెలియరా విశ్వ

ఆ॥ జీవునిదెలియక వేఱేదేవుని నీభ్రమబొందుచుందురు దేవునిదలపగా
జీవుండని వివరించిన భావంబు జీవిబట్టబడును వేమా

ఆ॥ జీవపోకముసుమెపె జీవవస్తువు ప్పి జీవులువవలయు జీవనముగ
జీవితోలగు వెనుక జీవవస్తువదేల విశ్వ

ఆ॥ తనదు లోనిజీవి తత్త్వంబు దెలియక వేఱెయున్నచుదలచి వెదకుచెల్ల
భానవిరయి దివ్వెపట్టి వెదకినరీతి విశ్వ

ఆ॥ సకలజీవములందునసమముగానుండెడి యనిశ్రమమునుదెలియ తెలిసి
యోగి అతడు నీశుడగును నన్మింపుడు కాదయా విశ్వ

ఆ॥ ఎవ్వరెరుగకుండ నెప్పుడు పోవునో పోవుజీవి యట్టి బాటదెలిసి
అంతమాత్రమునకు నంకితులౌటకై విడువనీగు నరుడు వెఱ్ఱి వేమ

ఆ॥ ఎట్టిజీవికైన నిట్టియో పైపడి, తెలియనమ్మి యుండు తేటగాను
మనసు బుద్ధియున్న మరియొకటగునయ్య విశ్వ

ఆ॥ మొదలుమానుడుగును తునకలయ్యు మాను నోరులేక పండ్లు
నాలుగలవు, జీవమొకటిలేదు జీవులం దంపురా విశ్వ

ఆ॥ కాలుకాలుఁగూడి గంటుగంటును గూడి తోలుతోలు గూడి
దొమ్ములాడి జడ్డు జడ్డుగూడి జీవంబులాడెరా విశ్వ

క॥ ఎనుబదినాలుగులక్షలు నన బరగిన జీవరాసు … మును దా
జనియించు … తెలిసిన … మహిమ వేమ

ఆ॥ ప్రాణమాత్మ … ప్రాణమాత్మ …
కర్మబంధ … దేహసంబంధ … వేమ

— ♦ ప్రాణము ♦ —

ఆ॥ ప్రాణచేరురాదు పరగ దేహమునకు పాలలేక యుండు … గాను
ప్రాణిపోయిన పుడు … దేహమునుచు బలు … లు వేమ

ఆ॥ ప్రాణరక్షకిలను బరమశివుని మీద ధ్యానముంచలేక తల్లి నరుడు
పుట్టి చచ్చుచుండు బుడమి నోవల బుట్టు చెవలు … వాడు
చెందు వేమ

ఆ॥ ప్రాణమందు శివుని భావించనేరక ముద్రలను బడిని … మూఢు
లారా ముద్రలందు లేదు మూలమందే కాక విశ్వ

ఆ॥ ప్రాణములనులేక పరమందగారాదు ప్రాణముండగాను పరము
గద్దు ప్రాణిపరము సనుట భావింపనేరరు విశ్వ

— ♦ కాయము ♦ —

ఆ॥ దేహమనెడియిల్లు దినదినంబునునూడ్చి అలికి ముగ్గుపెట్టి …
… విశ్వ

ఆ॥ దేహము లెస్సగనున్న నుపోషణకర్మంబు లెల్లఁబొందుగ తెలియున్
దేహమ్ము బలిసిగొన్నను సుపోషణకర్మంబుమేన బాధయగు వేమ

ఆ॥ దేవుడనగ వేరె దేశమందున్నాడె దేవుడనగ తనదు దేహమందె
వాహనంబు నెక్కి వడిగదలునుచూడు విశ్వ

ఆ॥ దేహగుణములన్ని తెలిసిన శివయోగి మోహగుణములందు మోస
పోడు సాహసియగువాడు సంగ్రామికోనగునా? విశ్వ.

ఆ॥ తనదు కాయమందు దనకున్న పరివారమంతను బిలిపించి వాక్యమునగి
ఎల్లభావమెఱిగి ఇందందు నెరిగియు పదువ చేర్చువాడె నరుడు వేమ

ఆ॥ కాయము దనగూడి కడగి యోగ్రయున్న గాయములను బడి శ్రమను
నుకాడు కాయమునను ముక్తి కేగవలెనయా విశ్వ

ఆ॥ కాయముబయట నోటు బయలు కాయంబు బోట కాయము బయలందు
గాయమాట కాయము విడుట లింగాయంబె ముక్తిరా, విశ్వ.

ఆ॥ తనువు శోధనలము కడమల్ల నరులకు అరసిచూడ బైనమురికి
తోలు ఇట్టిదేహసుఖ మదేమి సంసారంబు విశ్వ.

ఆ॥ తనువు తనువటంచు దలతురు జనులార తనువులస్థిరమని తలపరాదె
తనువు కానబడక తగులునా మోక్షంబు విశ్వ.

ఆ॥ తనువదెవరిసొమ్ము తనదని పోషింప ద్రవ్యమెవరిసొమ్ము దాచుకొ
నగ ప్రాణమెవరిసొమ్ము పారిపోకను నిల్వ? విశ్వ.

ఆ॥ తనువు గడచి తానుతరలెడి వేళను తనదు భాగ్యసుతులు తగిన వారు
నొక్కరైన రారు ఉసురుమాత్రమె కాని తనదు కర్మఫలము తనకు
తోడు విశ్వ.

క॥ తొమ్మిది ద్రంతల తిత్తికి నిమ్మగు సొమ్ములును గులము నేమిటి చెవుమా
నమ్మకు దేహము నాదని బ్రహ్మము నేననుచు దెలిసి పలుకర వేమ.

ఆ॥ ఒక్క తనువు కిలను పెక్కుపాట్లను బడి పెక్కు దినములెల్ల ప్రేలి ప్రేలి
అగ్నిలోన బడును నాతలనక్క పాలౌనో దెలియుమయ్య కళ్లసుదిని వేమ

ఆ॥ బొందె మెవరిసొమ్ము పోషింపబలుమూరు? ప్రాణమెవరిసొమ్ము
భక్తిచేయుధన మదెవరిసొమ్ము ధర్మమే తనసొమ్ము, విశ్వ.

ఆ॥ స్థిరముగు మేను శరధి తరపటులుబడి వెక్కవిధములిలనుబె చిప చి
అగ్గిచ్చు లేక ఉడవినక్క కిచ్చు, విశ్వ.

ఆ॥ కోటి తిత్తిలోన తోలుకొబెట్టినవాని వెనుక దెలియవలయు వివర
మెరిగి వెనుక దెలియకున్న కట్టియె చెడిపోవు, విశ్వ.

క॥ నిత్యంబుకాని రొండయుకు నిత్యము దుఃఖనడుచు విరతముధరలో
నిత్యానందపు బదనికి నిత్యము దుఃఖ బెపడగనేరరు వేమా.

ఆ॥ కాంత మేనుజూచి కలవరపడెదరు కనపులోని రోతకానలేక ఇంత
రోత బ్రతుకు కీదేహ మేలయా! విశ్వ.

— ♦ అన్నము ♦ —

ఆ॥ అన్నమధికమైన నదియు దాఙంపును అన్నమెంటనున్న నాత్మ
నొచ్చు చావ బెప బువ్వ చాలదే వెయ్యేల? విశ్వ.

ఆ॥ అన్నరసమువలననంబిందురస ఏర్పొబిందుజలముచలన బీజమయ్యో
బిందు బీజన దు భేదించిచూడరా, విశ్వ.

ఆ॥ నలిఘణికిజేసె గనపునికిజేసె మన్ను నెరుజేసె పేజివకిలతుపుష
మిలో జనులకు బువ్వటుచేసెరా, విశ్వ.

ఆ॥ అన్నమునకునంటుమైననాత్మకునంటుఆత్మను పెనగొ, ఇఅన్నమం
టుఆత్మశుద్ధిఉన్నఅన్నశుద్ధియునాత్మమిశన్నమూరికొనయవేమ

ఆ॥ హాటకింగలేక కూర్చున్నవానికి గాడుదానిమీదవాశగలదె అన్న
మదమునుండి యఖిలమదంబులు విశ్వ.

ఆ॥ అన్నపదముచేత అతివలు పురుషులు నపుడీర మదమద దనం
డు అన్నమునగవెక్క నతడె దుబోవునో? విశ్వ.

— ♦ మాయ ♦ —

ఆ॥ మాయజగమటంచు మనుజు డెఱుంగక మాయయందు తాను
మగ్నుడయ్యో మాయదెలియువరులు మర్మజ్ఞులగుదురు, విశ్వ.

ఆ॥ మాయజగము లనుచు మరివల్కుచుండును మాయగాదు బ్రహ్మ
మేయముగాని మాయమైన పరము మరిమొందు గలదయా? విశ్వ.

ఆ॥ మాయలోనె పుట్టి మర్మంబు దెలియక మాయ యుండునశముమనజు
డుండు మాయదెలియవలడె మహిలోన దేవుండు విశ్వ.

ఆ॥ మాయలోని మాయ మర్మంబు దెలియక మాయలోనె తీగెనల
యుచుండ తీగెలోనె వెళ్ళు త్రిపురారి యగుచును విశ్వ.

ఆ॥ మాయరొక్కరూపు మాయగా దెలిసియు మాయజిక్కెనొంత
మాయబడిరి మాయదెలియ దివ్యమాయెను బ్రహ్మంబు విశ్వ.

ఆ॥ మాయలోనె పుట్టి మాయచేజిక్కియు మాయచేతమనువుమదిని
మరచి మాయలోన నరుడు మదినాశలికిగాను నేప్పునపుడు నరుల
కొరుగ వేమ.

ఆ॥ తనకుసాటి యుండ్రు దైవజ్ఞులగుసురల్ పరగ గూఢభావ మెఱుగ
లేక ఇ తమాయబడిన నెటు తెలియుమాయ విశ్వ

—♦ మఱపు ♦—

ఆ॥ మఱపు దెఱవుచేత మానవ దేహంబు నెత్తవలసెగాని యిహము
నందు మరవులేకయున్న మరణమెక్కడిదన్న విశ్వ.

ఆ॥ తరచు తనువుబాసి తరితోడనుమరచి తాను నేనని మొడితలపు మరచి
యుండునాతడెగద యుత్తమయోగియా విశ్వ.

ఆ॥ పగలు రేయిమరచు భావంబు మఱచియు తాను నేనని మొసి తలపు
మరచి యుండు నాతడెగదా యుత్తమయోగియా విశ్వ.

ఆ॥ మతముదారిమరచు మధురామృతముజూచి మగుచ రూపుజూచి
మనసు మరచుయోగి జూడ పరము యోగంబు మరచురాముడు విశ్వ.

—♦ సత్యము ♦—

ఆ॥ భూమిమీద మంచి పుణ్యాలు లేకున్న జగము లేల నిలుచు
పగలు గాని ఇంత తరచు లేదు అసత్యదగాని విశ్వ.

ఆ॥ అనృతమాడలేక యలహరిశ్చంద్రుండు నాలిబిడ్డలమ్మి యతడు
కూడ మాలవాని కవుడుపరిలోకువైయుండె విశ్వ.

ఆ॥ పలికి బొంకలేక భల్లాణరాజపుడు పడతిగూర్చియిచ్చెఁ బరువున
కడువు బాళిమీద తుదకు బాలుడైయుండెరా విశ్వ.

ఆ॥ నిజము పరుసనరిగి సత్యంబుగావలె బలుకుకొనబలుకు వదిల
పరచి వలుకుచూడ నెవరొ పరికించిచూడరా విశ్వ.

ఆ॥ నిజముపల్కువాడు నిర్మలుండైయుండు నిజములాడువాడు నీతి
పరుడు నిజముపలుకకున్న నీచచండాలుడు విశ్వ.

ఆ॥ నిజములాడువాని నిందించుజగమెల్ల నిజములాడరాదునీచుతోడ
నిజముజెప్పగవలె నిర్మలులనుగాంచి విశ్వ.

ఆ॥ కల్లనిజములెల్ల కరకంఠుడెరుగును నీరుపల్లమెరుగు నిజముగాను
తల్లితానెరుగును తనయునిజన్మంబు విశ్వ.

— ♦ పూజలు ♦ —

ఆ॥ ఎఱిగి చేయుపూజ ఎన్నడుచెడిపోదు మొదటివిత్తు నెవుడువదల
రాదు మొదలుచెడిన యూడ మొలబుట్టనిచ్చునా? విశ్వ.

ఆ॥ మెచ్చిమెచ్చిపూజ లెన్నిచేయగనేమి భక్తిలేనిపూజ ఫలములేదు
కన్నపూజసేయ గారణంబులుసుమీ విశ్వ.

ఆ॥ మూడువేళలందు ముదముతో శివనాత్మ పూజసేయువాడుపుణ్య
మూర్తి పూజలేక మోక్షభోగంబు దొరకునా? విశ్వ.

ఆ॥ జీవలింగపూజ సేసినవారికి శిలలరూపమందు జాతయేల? చెలగి
మధుపుగ్రోల చేదు రుచించునా? విశ్వ

ఆ॥ దేవపూజసేయ దివ్యయోగముగల్గు తత్వమెరిగనేని దైవసముడు
ఏమిలేనినరుల కేగతి లేదయా? విశ్వ.

క॥ పదపడిమొక్కగనేలా గుడిలోపలి కఠినశిలలగుణములుచెడునా?
గుడిదేవా మాత్మకెప్పుడు చెడురాళ్ళకుపట్టిపూజసేయకు వేమా.

ముక్తిమార్గము

ఆ॥ జీవకోటివింత జీవాత్మ మనస్సృష్టి చోటునను గనలేక సుఖము విడిచి
స్థిరమటంచు నమ్మి జీవాత్మ తిరుగు స్థిరము జేరి ముక్తి వేమా.

తే॥ దేహి యజ్ఞానానలమున దాహమైన దేహమెల్ల తల్లడపడగా దేహ
ములో బొర్లాడుచు, మోహమడచి శివుని జూచు ముక్తి వేమా

క॥ హృదయము వదిలంబైతే గుడికొను సన్యాసమునకు గొమ్ములుకలవా
ఇదియెఱుగరు చదువరులట! మదిముక్తికి చాన్పదంబు మహిలో వేమా

ఆ॥ చదువులందు లేదు శాస్త్రంబులను లేదు వేదములను లేదు వాద
ములను బయటనుండి ముక్తి పాటించిచూడరా విశ్వ.

ఆ॥ ధరను దేవతముల తగులు పీడించినాడు తనువు గుడిగ జేసి తన్ను
నిలిపి లోకబుద్ధి విడిచి లోచూపు చూడరా, విశ్వ.

ఆ॥ దేవుడనగ వేరె దేశమందున్నాడె దేవుడనగ తనదు దేహ
మందు వాహనంబు నెక్కి వసి గదలుచుండు విశ్వ.

వారకాంతలు

ఆ॥ కులుకు చనులజూపి గొబ్బున కరగించి చేతికాసులెల్ల జెల్లజేయు
యలక జేసికొందు రల వారకాంతలు, విశ్వ.

ఆ॥ వారకాంతలెల్ల వలపించి వత్తురు ప్రొద్దులెల్ల దొంగవుచ్చుకొరకు
మాటకరము జెసి మగలెల్ల వత్తురు విశ్వ.

ఆ॥ వదయనేర్పు లంజబాగారమాసించు మాటలకు వలచుట మహిమ
గాదె కొరకనేర్చినదియు గోకితే చెప్పునా? విశ్వ.

క॥ కడుపునిండ తవుడు గంపలో బెట్టక చన్నుముట్టనీక తన్ను బనులు
వారకాంతలెల్ల వలతురా యూరక, విశ్వ.

క॥ చక్కెరకలువుకుతింటే మొక్కినతవుడైన లెస్స మోహముగలచో
నక్కరపుదాసియైనను మక్కువతో దివ్యభామ మణియగు వేమా

—♦ గయ్యాండ్రు ♦—

ఆ॥ మగడు మదనుడైన మిట్టకాపురమైన సహజమేలమానుజార
కాంత పిండిదిన్న … నీతిభాసించదా? విశ్వ.

ఆ॥ పతికి మారుపల్కు పడతియౌ శునకంబు మీరినపతితోడ మిగుల
గవయు పంది పందిగూడి పడదొక్కో రాంపిలో. విశ్వ.

ఆ॥ మాటవినని యాలు మగనికి యమురాలు పగను బట్టు పాము వలెను
జూడ అట్టియాలి విడచి యటవి కుంటుట మేలు, విశ్వ.

ఆ॥ వాడకుటికి తిట్టు వలదని మొకపెట్టు ముందు మగని తిట్టు ముసుగు
పెట్టు నట్టి యాలితోడ నెట్టు వేగింతురు? విశ్వ.

ఆ. పూనపోగుబెట్టి పురుషుని భుజమెక్కి కన్నులార్పగాని కాంత కాదు
తనకులొంగువాని తడయక చంపురా, విశ్వ.

—♦ సాధ్వి ♦—

ఆ. తగిన కులజుడైన తనయెత్తు ధనమైన వరపురుషుని నేలపట్టనిచ్చు
బరమసాధ్వి చూడ పరులనంటదు సుమీ, విశ్వ.

—♦ స్త్రీ పురుషులు ♦—

క॥ మగవాడై యాడుదియై వగ తెగిపోరాని వాని వరుసలవారై యుగ
యుగముల నటియించును సుఖణా యిటువంటి వస్తు చూడర వేమ

ఆ॥ పుణ్యమంతకూడి పురుషుడై జన్మించె బావమునను బుట్టి పడతి
భువిని గట్టకూ సతియని కసరోయ లేరయా, విశ్వ.

ఆ॥ ఆపుదనగరోత అందుజూచినరోత, తలచిచూడదమక దాని
మెచ్చి, ఎంతవారయినను నెంచరు తమలోన విశ్వ.

ఆ॥ జననమరణ కేళి స్వాతంత్ర్యహీనుండు మొదట గర్త కాదు తుదను
కాదు నడుమ గర్తననుట నగుబాటు కాదొకో విశ్వ

—♦ సంసారము ♦—

ఆ॥ సతులు సొంతమాయ సంసారములు మాయ సుఖము జూడ
మాయ సొమ్ము మాయ మాయ బ్రతుకెంత మాయ గల్పించెర్రా విశ్వ

క|మాయాసంసారముకై మాయలలోఁ బొరలుచుండు మనుజుఁడు మరిదా
మాయయని మదిఁ దలఁచిన మాయలనే ముక్తిఁ గలుగు మహిలో వేమ.

ఆ||బ్రతుకులన్ని మాయ భవబంధములు మాయ తెలివి మాయ తన్ను
దెలియ మాయ నెఱుఁగువాఁడె మహిత విజ్ఞానిరా విశ్వ.

ఆ||దారబంధి గంబు తనయులు సంకెలల్, బంధువర్గమున్న బ్రహ్మచారి
గోడ, మోహమునఁ గలఁడు ముక్తికాదగు విశ్వ.

ఆ||భార్యయనఁగ తనదుపాలిట సంకెళ్ళు, చిన్నబిడ్డలెల్ల జంజరీలు
నన్న ప్రతియనెడి తెరచాలుగొట్టము సుమ్మ విశ్వ.

ఆ||ఆలుబిడ్డలనుచు నతిమోహమున నున్న, ధనముమీఁద వాంఛ తగిలి
యున్న, నట్టి నరుల కిలను నరయ ముక్తిమొలేదు విశ్వ.

ఆ||బిజ్జెనియాలు పిలిమాడలచేటు, పొలుపుంగనిబంటు కూలిచేటు
పలికిమాలుతోఁ స్త్రు బక్తెబుచేటయా విశ్వ.

ఆ||తుంటరివింటవానితూపుఁ ఘాతతో, మింటిమంటి నడుమ మిడుక
దరమె ఇంటియాలు విడచి యొల్లుండవచ్చును. విశ్వ.

ఆ||ఆపదైనవేళ నరసి బంధుల జూడు, భయము వేళ జూడు బంటుతనము
పేదవేళ జూడు పెండ్లాము గుణమెల్ల విశ్వ.

ఆ||మొదలు మగఁడు చూడ మొనసి యీశ్వరుడౌను, వెనుక నాలుచూడ
విష్ణువగును, ఆలుమగలఁ దేవరో యాదిని దెలియుడీ విశ్వ.

ఆ||ఆలివంకవారు నాప్తబంధువులైరి, తల్లివంకవారు తగినపాటి తండ్రి
తంకవారు దాయాదివగవారు విశ్వ.

ఆ||ఆలిమాటవినియు నన్నదమ్ములఁ బాసి, వేఱుపోవువాఁడు వెఱ్ఱివాఁడు
కుక్కతోఁక బట్టి గోదావరీదునా విశ్వ.

ఆ| ఆలినిముసునొంచి కలమున్దై యావెన్క విహ్వాలుండగుట వెఱ్ఱి
తనము చెట్టుముదర నిచ్చి చిదిమిన బోవునా విశ్వ.

ఆ| ఆలుసుతులు ధనము లటయఁగ తనవని, మోహమదముచేత
మోసపోవు కాలుఁడరసినపుడు కనలేక చెడుదురు విశ్వ.

ఆ॥ ఎన్నినాళ్ళనుండి యెనసినమోహంబు, చెలిమిచేతనుండి చెల్లలేక
తల్లితండ్రి పుత్రదారాదులవంటి, భ్రాంతిచేతజిక్కవనుర వేమ

క॥ పతియొప్పిననతియొప్పును పతిసతులొక్కటైన పరమపావనమందున్
సతిపతి త్యాగము మోక్షము అతులితపరమాత్మకైననవనిని వేమ

క॥ పతినతులిద్దరుగూడియు సతికిరుగడ బవ్వళింపన:తతదృష్టిన్ పతి
జూచుమీది మౌనము సుతుడదందలి పాలబ్రేమజూచుర వేమా

— సుజనులు —

ఆ॥ పాలుగలిగియు నీరుపాలయిరాజిల్లునదియుబాసయోగ్యమైనయట్లు
సాధుసజ్జనములసాంగత్యములచేతమూఢజనుడుముక్తినొందయువే।

ఆ॥ నీచగుణములెల్ల నిర్మూలమొనరించుగాదువలేదు సుజనగోష్టివలన
గంధ మలదమేనిఘంవణగిసరీతి విశ్వ.

ఆ॥ నేరని జనులకున్ నేరముల్ నేర్పుచు జక్కజేయురిలనసాధుజనులు
ఒప్పుదుర్జనములు తప్పుగా నెంతురు విశ్వ.

ఆ॥ నిండునదులుపారు నిలిచిగంభీరమై వెర్రివాగుపారు బొర్లిపొర్లి
అల్పుడాడురీతి నధికుండుబల్కునా, విశ్వ.

ఆ॥ చంపదగినయట్టి శత్రుండు దనచేత జిక్కెనేని కీడుజేయకుండ
పొసగమేలుజేసి పొమ్మనుటేచాలు విశ్వ.

ఆ॥ గువ్వకొరకు మేనుకోసిచ్చె శిబిరాజు వార్తవిడువలేక కీర్తికొక్క
నోగు నెంచబోరు నుపకారి నెంతురు విశ్వ.

ఆ॥ చెడిఎమానవులను చేపట్టి రక్షించి కడకుజేర్చునట్టి ఘనుడులవ
గడగి పుణ్యమైన గడు శివుని సన్నిధి నెన తెగకయుండు నెవుడు వే

ఆ॥ అల్పుడెపుడు బల్కు నాడంబరముగాను సజ్జనుండుపల్కు చల్లగాను
కంచుమ్రోగినట్లు కనకంబుమ్రోగునా? విశ్వ.

ఆ॥ అల్పుడెన్ని వల్కులలయుకవల్కిన నధికుడూరకుండు నదీరి
వడక కంచుపల్కునట్లు కనకంబు బల్కునా? విశ్వ.

ఆ॥ అధికుఁడైనవాని కధికారమిచ్చిన నచటివారినెల్ల నాదరించు
జెఱకుతిన్ననోరు చేదారగించునా విశ్వ.
క॥ పరకాంతాసోదరుఁడై పరధనములపైన భ్రాంతియునుఁగక
పొరిగొనుగోపముతోడను బరులిగిన వప్పువాఁడె బ్రహ్మము వేమ
ఆ॥ అన్యులకు వచ్చునాపద తనదిగానెఱుఁగువాఁడు భువి నున్నవాఁడు
ఎన్నిదానిలోని యిహపరంబులు లెన్నగన్నవాఁడుమిగులఘనుఁడు వేమ
ఆ॥ అంకెలెరిగి మాటలాడనేర్చినజాలు చిన్నపెద్దతనము లెన్ననేల
పిన్నచేతిదివ్వె పెద్దగా వెలఁగదా, విశ్వ.

అల్పుఁడు

ఆ॥ అల్పుఁడైనవాని కధికభాగ్యముగల్గ దొడ్డవారినెల్లఁ దొలఁగగొట్టు
నల్పజాతిబుద్ధి యధికుల నెరుగునా? విశ్వ.
ఆ॥ అధికారములనునల్పుఁడేమి మెఱుఁగును చెప్పులేకుగానితప్పవట్టు
ద్రోయనేర్పుకుక్క దొంతులు పేర్చునా? విశ్వ.
ఆ॥ పట్టువిడువులధిక భాగ్యంబు కలిగినా దొడ్డవారినైన దూలనాడు
అల్పజాతివాఁడు నధికులనెరుగునా? విశ్వ.
ఆ॥ గుణహీనుజనుని గుణమెంచగానేల బుద్ధిలేనివాని పూజలేల
మనసులేనతనికి మంత్రంబులేలను? విశ్వ.
ఆ॥ హీననరునితోడనింతులతోడను బడుచువాండ్రతోడ బ్రభువుతోడ
బ్రాహ్మజనులతోడ బ్రహ్మజ్ఞతోడను వైపుదెలిసి పలుకవలయు వేమ.

విటులు

ఆ॥ ఇంటియాలు విడచి పొలయాలుబాగని వెంటదిరుగువాఁడు వెఱ్ఱి
వాఁడు, పంటనును విడచి పరిగేరినట్లయా? విశ్వ.
ఆ॥ ఆలురంభయైన పతిశీలవతియైన జారపురుషుడేల జారమాను
కూలవాడగుక్క మరిగిన విడుచునా విశ్వ.

ఆ॥ కానికులమునైన గంకణంబైనను విటుడువలచెనేని విడువలేడు
మదిని గ్రుడ్డికుక్క మాంసంబు దిన్నట్లు విశ్వ.

ఆ॥ విటుల కనులకెంతొ విభ్రమమహాచుండు సాటిలేని పొలతిచక్క
దనము కంటిలోనపాప కుంచెనగాదయా, విశ్వ.

ఆ॥ తొడల మెరుగుజూచి దొడ్డచనులుజూచి వనితజూచిదానివగలు
జూచి విటుల కడుపులెల్ల విరహాగ్నిగొనుచుండు విశ్వ.

ఆ॥ కామిగానివాడు కవిగాడురవిగాడు కామిగాక మోక్షకామిగాడు
కామియైనవాడు కవియగు రవియగు విశ్వ.

ఆ॥ కడువిచిత్రమరయ కామునియంత్రంబు పుష్పబోడి చుక్కబొట్టు
గనిన నరున కాక్షణమున నరనొక్క పుట్టురా విశ్వ.

ఆ॥ విటుడు డాగుచేసి విడచినలంజను పేదవిటుడుదగిరి ప్రియముచేయు
గుప్పలోనిదివ్వ గుక్క కన్నట్లుగా విశ్వ.

ఆ॥ విటుడు తిరిగిరోసి విడచినలంజయు బీదవిటునిదగిలి ప్రియము
సేయు బండ్లబడ్డకుక్క బవరంబు గలవదా విశ్వ.

— ♦ వేనగాండ్రు ♦ —

ఆ॥ భామలాడనేర్చి వరులవంచించు గ్రాసమునకు వేనగాడనైతి
దోసకారులకిల దొరకునా మోక్షంబు? విశ్వ.

— ♦ మూర్ఖులు ♦ —

ఆ॥ ఎద్దుకైనగాని ఏడాదితెల్పిన మాటదెలిసినడచు మర్మమెఱిగి
మొద్దుదెల్పరాదు ముప్పదేండ్లకునైన విశ్వ.

ఆ॥ పరగరాతిగుండు పగలగొట్టగవచ్చు గొండలన్నిపిండిగొట్టవచ్చు
కఠినచిత్తుమనసు గరగింపగారాదు విశ్వ.

ఆ॥ కుక్కయేమెరుంగు గురులింగదేవర నక్కపోతెరుంగునెయ్యొక్క
ప్రొద్దు మొక్కలుండెఱుగునె మోక్షమార్గంబును, విశ్వ.

ఆ॥ తేలువంటిదానిదెలియగొండివిషంబు ఫణికినుండువిషము ఫణమువద్ద
యందు దలివిలేనివారి దేహమెల్లవిషంబు విశ్వ.

ఆ॥ ఎడ్డెదెల్పవచ్చు నేడాదికైనను మూని దెల్పవచ్చు మూనమందు
మొప్పె దెల్పరాదు ముప్పదేండ్లకునైన, విశ్వ.

ఆ॥ మాటచెప్ప విననిమనుజుండు మూర్ఖుండు మాటవిన్నవరుడు మా
న్యుడౌను మాట విననియట్టి మనుజుడు నీచుడు, విశ్వ.

ఆ॥ ఓగు బాగెఱుగని యుత్తమాధమజనుండు విలను శుద్ధిజలము నేచు
చెట్లు మృగముతోడ గుక్క మొరిగినచందమే, విశ్వ.

ఆ॥ వేము పాలుపోసి ప్రీతితో పెంచిన జేదువిరిగి తీపి చెందబోదు
ఓగునోగుగాక సుచరిత్రుడౌనౌను; విశ్వ

ఆ॥ కూళకూళమెచ్చు గుణవంతు జనునాను అట్టిహీనుమెచ్చునెట్టి వారు
బ్రూనిదూలమునకును జ్ఞానంబు దెలియునా? విశ్వ.

ఆ॥ ఎంజమానికల టవినుండిన శిఖిరెయోదవి తరలునోనరగగాల్చున్
దండిగల వంశనాశము ఛండాలుండొకడు పుట్టి నల్పును వేమా.

ఆ॥ ఇనుము బాగ్గురాయి ఇనుమును స్వర్ణంబు నవుగొచవలెనుగనుచు
నుండి పరుసవదముగాంచు బరిణామమందును విశ్వ.

ఆ॥ తనకు మేలుజేయువారెదెలియగనేర్చు నెలమితోడ కుక్కయెఱుక
భువిని తనకుజేయు మేలు తా దెలియగలేని మనుజుడె త
ఖలుడౌ మహిని వేమ.

ఆ॥ మృగము మృగములందు మృగముల ధూషించు మృగముకన్న
జెనుగుమూర్ఖుడగునుమృగమునకున్నగుణము మూర్ఖులకు లేదువిశ్వ

ఆ॥ పాముకంటె జీనిపాపిష్టి ములలేదు అట్టిపాము చెప్పినట్లువినుఖలుని
నిగుణము మాన్పఘనులెవ్వరును లేరు, విశ్వ

కల్లరులు

ఆ॥ కల్లలాడువాని గ్రామకర్తయెఱుగు సత్యమాడువాని స్వామియెఱు
రుగు బెక్కుతిండిపోతు బెండ్లాము ఎఱుంగురా, విశ్వ.

క॥ కల్లలుపలికెడి నరులకు దెల్లముగా బ్రహ్మవిద్య దెలుపుటయెల్లన్
జల్లకుబాలనుగలిపిన జల్లకు తోడంటినట్లు సహాదము వేమా.

ఆ॥ ఆడితప్పువార లభిమానహీనులు గోడెరుగనివారు కొద్దివారు
కూడికీడుచేయు గ్రూరుడుదలపోయ విశ్వ,

ఆ॥ కల్లలాడుకంటె గష్టంబు మరిలేదు కష్టమెపుడొకీడుగలుగజేయు
ద్విజుడననటజూడ ద్రిమ్మరితనమది, విశ్వ,

ఆ॥ పుట్టెడు బెరుగంగ బుత్రుడైనను జిక్కు బొల్లు విత్తులందు భూమి
లోన నాడితప్పుమాట యంతకు తక్కువే విశ్వ.

అజ్ఞానులు

ఆ॥ అట్టిచచ్చునరులు పూర్వము తెలియకబట్టబయటనుండి భ్రమసి
యిపుడు తెలివివిడిచి భూమి తిరుగంగ నేటికి విశ్వ.

ఆ॥ పుట్టుముగ్ధ తిరిగిపొమ్మ్యేడు నీముగ్ధ తేరముగ్గ తాను తెలియలేదు
ఉన్ననాటికైన నుపకారి గాలేడు విశ్వ.

విశ్వకర్మ

ఆ॥ వేదవిప్రులెల్ల విశ్వోపకారులు సాక్షియున్నవాడు జగతిలోన
సంకరకులద్విజులు సర్వోత్తలాదురా విశ్వ.

ఆ॥ పుట్టుబ్రహ్మలైరు పుడమిని నడువంగా జే! బ్రాహ్మలేల శ్రేష్ఠ
మగును? పలవిగ్రహముల ఎత్తుకోదినుటకా! విశ్వ.

ఆ॥ మొదట బ్రహ్మ మనువు మొనయరెండు మయుడు మూడుత్వ
ష్టశిల్పి మొనయ నాల్గు, విశ్వకర్మనగడె విశ్వమందైదింట విశ్వ

క॥ త్రిజగంబులనిర్మించియు త్రిజగంబులకు భుక్తిముక్తిః తీటిదినపుడుః
అజహరిరుద్రుడు దానా భజియింపగ విశ్వకర్మబ్రహ్మము వేమా

ఆ॥ శీలవ్రతముచేత శిష్యులకును శిష్యులగుచుర దపసికర్మములెల్ల
నడవి గలపి విశ్వకర్మకులము వీటిబుచ్చిరిగదా, విశ్వ

ఆ॥ దేవపూజలందు దేవాలయములందు దేవుడనుచుమ్రొక్క తెలియ
లేరు తెలియ విశ్వకర్మ దేవాదిదేవుడు. విశ్వ.

ఆ॥ విశ్వకర్మలేని విశ్వంబుమఱిలేదు కుడుకకూడు లేదు కోకలేదు
విశ్వమయుడైన విభునేల తెలియరో, విశ్వ.

ఆ॥ విశ్వము నుడిపెను విశ్వేశ్వరుండుండ బ్రాహ్మణులకు నేలపాట
దక్క వనములోనికోతి వసుమతినదుపురా? విశ్వ.

ఆ॥ శిల్పికన్న గురుడు నీమనస్వాదులేడు శిల్పిచెప్పిన గుణి నీమశిల్ల
శిల్పిఁ గదిసితిట్ట శ్రీశుడూపించినట్లుగా దెలియుయుపనివేమ.

ఆ॥ బ్రహ్మసంతతియని భక్తులై వెలసిరి ఋషులజాతులెన్నరీతులయ్యె
బోతకక్కవారి బోయక పిలుతురా? విశ్వ.

ఆ॥ విశ్వకర్మలేక విశ్వంబులేదురా విశ్వకర్మజేసె వెలయువాని
విశ్వకర్మలేక విశ్వంబుపాడురా విశ్వ.

ఆ॥ జన్మపోషలయము నల్పగా భువికెల్ల గర్తలమని విశ్వకర్మలంద్రు
పుట్టిపెరిగితాము గిట్టిపోదురు? విశ్వ.

క॥ హరియజులు తాశదరువులు పురహరుచే మేటిపాత్రభువనములో
నగ, అరయగబతియైచూచునుగురుతరముగవిశ్వకర్మగురుసురవే

ఆ॥ కల్లలాడుదురిల గంసాలిదొంగని యతనిసొమ్ము కట్టులతడు
దొంగమన్న బంగరుగను మటిచేసిపెట్టడా? విశ్వ.

ఆ॥ కంసలన్నమును దినగరాదటందురు, ఈగకడుపుజొచ్చి యిమూడ
బోదు ఇందుమూలు దెల్ల జెందరా మోక్షంబు? విశ్వ.

ఆ॥ మొదట మంచికులము పిదప నానాజాతి యిట్టిజాతికన్న హెచ్చు
లేదు కంసాలికిని మించు కడజాతి లేదయా, విశ్వ.

ఆ॥ జీవుడు యగసాలి క్షితిలోనఁ దెలియరు భావమై తెలాను పరమ
శివుడు వాయువనగ నతడు నవుధ బ్రహ్మముగాడొ విశ్వ.

—♦ బ్రాహ్మణులు ♦—

క॥ కౌండిన్యుడు ముండకొడుకు మాండవ్యుడు కప్పకవుడు మహిలో
బుట్టెన్ చండామతంగవశ్యయు బిండంబై పుట్టలేదవృధివినివేమ

క॥ కడుపేద పరాశర్యుడు చెడుమాలగరితకడుపున జెలగి జనించెన్.
వడి వేదవ్యాసుడు సెంబడిదానికి జారమయ్యె భాడిగ వేమ.

ఆ॥ చాకలిదానికిని బుట్టెను చేకొనిపో నారదుడు చెప్పగనేలాలోకా
లోకములెల్లను నేకముగా రూఢికెక్క నెఱుగవె వేమ.

క॥ శౌనకుడు వసుధకెక్కకు వాసిష్ఠుడునూర్వశికినిజనియించెనుబల్
అనఘా గౌతమమునియున్ బానకంగా మఱికిలనుబుట్టెను వేమా.

క॥ ఆటువంటి ఋషికులంబున బటుతరముగ బుట్టినట్టి బావనవారల్
కుటిలంబు గానలేకను యిటు బ్రహ్మకులం బనగ సమరుస వేమా

ఆ॥ ఋషికులంబున దామురూఢిగా జన్మించి కులము గోత్రములను
గోప్యముగను బ్రహ్మకులముగాక బ్రాహ్మణులెట్లయిరి విశ్వ.

ఆ॥ చిలుకగర్భమందు జెలగి శుకుడుపుట్టె మరల జాతమయ్యెఖరము
కిలను ఇట్టిఋషికులంబు నెంచంగ పనిలేదు విశ్వ.

ఆ॥ బ్రహ్మరాజవైశ్య వరగశూద్రులు మజెవిష్ణుస్మృతి పసువులెన్న
బ్రహ్మమును తెలియక బహురూపు లెట్లయిరి విశ్వ.

ఆ॥ తల్లి తొలుత లంజ తనయాలుమాదిగ తాను బ్రాహ్మణుడనగ
దగు నెజగతి దపసుచేత ద్విజుడు తర్కింపగులమేది, విశ్వ.

ఆ॥ ఉదయమందు శూద్రుడుత్తమోత్తముడెట్లు వతికి శూద్రతనము
సర్వదాను తల్లి శూద్రురాలు తానెట్లు బ్రాహ్మడా, విశ్వ.

ఆ॥ తాతగన్నతల్లి తమతండ్రి గనుతల్లి తన్నుగన్నతల్లి తల్లితల్లి
తల్లి శూద్రురాలు తానెట్లు బ్రాహ్మడా, విశ్వ.

ఆ। పంచమతములకును బ్రాహ్మలకొకసాక్షి వానితండ్రి సత్తికొకర
సాక్షి అంతరంగమెల్ల నాదిశక్తియగునా, విశ్వ.

ఆ॥ సత్యమమరియుండ పరిజ్ఞానమమరును జ్ఞాన మమరియుండ సత్య
ముండు జ్ఞానసత్యముండ సమమైనద్విజుడగు, విశ్వ,

ఆ॥ పరధనంబునకును భాగుగా జేసాచి సత్యమంతలేక జారద్విజులు
ద్విజులనుకొనునుండ దేజమించుకలేదు, విశ్వ.

క॥ కుక్కలనఁగ గళిపాపలు నక్కల బూజించినారు నాగేశ్వర్లై
చొక్కముగ జీవహత్యలు మిక్కుటముగఁ జేసినవసినిమించిరి వేమ

ఆ॥ హింస చేయకుంటయే ముఖ్యధర్మంబు వెనుక బ్రహ్మదురట విప్ర
వరుల చావు పశువు దినెడి చండాలుడేముల, విశ్వ.

ఆ॥ విప్రవరులు పెద్దపిండంబు దినఁబోవు పేరంటాలు మనుమ కొండ్లి
మొసఁసి కలము మొదలుపోవ గూటెబో యూనంబు విశ్వ.

ఆ॥ ఆసనం బెఱుఁగక నామకర్మంబు గురువుచేత దెలిసి కూర్చుకొన్న
మనసు నిలుపకున్న మఱి ద్విజుఁడెట్లవును, విశ్వ.

ఆ॥ జాతివారలెల్ల జాతివిద్యలు నేర్చి జాణలైరి మఱియు జగతిలోన
బ్రహ్మలయినవారు బ్రహ్మవిద్యయెఱుఁగరు విశ్వ.

ఆ॥ బ్రాహ్మణులను దలచి బ్రహ్మసంతతి యందురు బ్రాహ్మణమదియేల
బ్రహ్మకగును బ్రహ్మ జంపునపుడె బ్రహ్మహత్య శివునకు, విశ్వ.

— • వైశ్యులు —

ఆ॥ కోమటి నిజనిష్ఠ గురికిరాదెన్నఁడు లోభగుణముచేత లోనిఁకఁగు
బులియు దానరికడ బొలుపగునగసమా విశ్వ.

ఆ॥ కోమటికిని యాశ కొండలువాములు సుందరంబు శోడశచంద్ర
కళలు యాశకుమితిలేదు యక్కడగతి లేశువచనశుద్ధి లేనివాడు వేమ

ఆ॥ వైశ్యులమని యెడి వార్తమాత్రమె కాని దాఁగలింతకన్న దారక
బోరు నేలమీఁద వీరినేర్పులనేమందు, విశ్వ.

ఆ॥ గురిరావు జగతి గోమటి నిష్టంబు లోభగుణముచేత లోనిదగు
కొండక్రిందఁ పసిడి గోరినచందంబు విశ్వ.

ఆ॥ తనిటికరయఁ బోవతండులగంబులగంవకాష్వనమాక్రమించుసామ్య
ముగను వైశ్యవధువిశామ్ము వసుధ నీచులకబ్బు, విశ్వ.

క॥ వైశ్యానఘాతుకులు మఱి వైశ్యులు మేమొ యనుచు వంతువలికి
వశ్యాదిలాభకారులు విశ్వంబగుదువ దొంగలనఁగ [illegible].

— ♦ శూద్రులు ♦

ఆ॥ సూద్రశూద్రులనుచు శూద్రులఁబోనాడు శూద్రమలము తమ్ము
జుట్టుకొనగ మనసు శుద్ధిచేసి మరిద్విజుడెక్కాను, విశ్వ.

ఆ॥ శూద్రులనుచు భువి శూద్రులంబోనాడు మాలకంటె నొకరు
మాలయగునె ద్విజు[illegible] టన్న ద్విజుడుగా నేర్చునే, విశ్వ.

ఆ॥ శూద్రతనముబోయె శూద్రుడీగాఁగని ద్విజుడనుకొనుటెల్ల తెలివి
లేమి నిత్తడి[illegible]సు [illegible]సి[illegible] కిట[illegible] జెల్లునా? విశ్వ.

ఆ॥ మాలవాని యింటను [illegible]ళ్ళనుబోవు తురకవానియింటు త్రుళ్ళి
పోవు ముచ్చుఘాలి[illegible]టు చచ్చినా పోదయా విశ్వ.

— ♦ సంకరజాతులు ♦ —

ఆ॥ వేదవిప్రులెల్ల విశ్వ[illegible]బు సాక్షినున్నవాడు జగతిలోన
సంకరకులద్విజుల్ సర్వోత్తులౌదురా, విశ్వ.

— ♦ మాంసభక్షణము ♦ —

ఆ॥ తోకలుగలవాని దొంగర గొంతుబుక్కోసి మేకజీవములను మొదలు
పెఱిది కడమా[illegible]సినెల్ల [illegible]చ్చుకతిందురు, విశ్వ.

ఆ॥ బక్షిజాతిఁబట్టి పరగహి[illegible]సుబెట్టి కుక్షినిండకూడు కూరటకును
వండితినెడివాడు వసుధ నెటుగవచ్చు విశ్వ.

ఆ॥ మాంసము తనకు మాటుచేసుక మాంసముదినునట్టి మాయ
జీవి మాంసము వెడపోవ్రు మారుట్టులౌదురా, విశ్వ.

క॥ నోరంగి [illegible] మనమేమిటు నేరనిజంతువులజంపి నమ్మదిదినునా?
క్రూరవుస క[illegible]జాతుల సూదణ మేమందు నింక మహిలో వేమా.

— ♦ యజ్ఞములో-జంతువధ ♦ —

ఆ॥ సోమయాజిననుచు సొం[illegible]తో వేమంబుకట్టిమాంసమెల్లగాల్చి
ద్విజుడనేననగ నధిక మేమితనవల్ల విశ్వ.

ఆ॥ వెరుసోమయాజి వెనసించాలుడారు మేకపోతుబట్టి మొదలు
నిరుచు క్రతువుచేయు ఫలము కాదుంబు లేగద, విశ్వ.

ఆ॥ తల్లితోఁ దమింజెంద తండ్రిఁ బజ్ఞఁజేసి తనయుఁ డెల్లర భరసరగూడ
తల్లిలి రమియించె దబ్బిలి విప్రుఁ, విశ్వ.
ఆ॥ అధికమైన యజ్ఞ మల్పంబుగాఁ జేసి మునిసిశాస్త్రములని మురుపు
దక్కి దొబ్బనేర్పు తక్క దుత్తలు పేర్పునా, విశ్వ.
ఆ॥ సోమయాజిబట్టి సొడ్డువేసి రంభ మైథునంబునల్ప మమతతోడ
క్రతువుసేయుఫలము కామంబునకుఁగాదె, విశ్వ.
ఆ॥ సకలయోగములకు శంభుండు యధిపతి శంభువెనుక ముక్తి నయము
వదున తగుచు బ్రాహ్మలరిగి కాబ్రహ్మలౌదురు, విశ్వ.
క॥ ఎడపక విప్రక్రతువులు దనయములు వదవులలో జేసి తీర్థయాత్రలు సేయన్
గొడ్డు గనుగొంటాలను కనుదశ గురునిష్టపరుడు కాపటె వే.

—♦ కల్లు ♦—

ఆ॥ కల్లుకిచ్చునట్లు చల్లకీయరు గోళ్ళకిచ్చునట్లు గురువుకీయరు
పుల్లకిచ్చునట్లు పుణ్యాలకీయరు; విశ్వ
ఆ॥ ప్రభువులకిచ్చునట్లు పండితులకీయరు వంకిణచ్చునట్లు పరుల
కీయరు మురుకుచిచ్చు సుంకమీయరు, విశ్వ.

—♦ యోగాసనము ♦—

ఆ॥ యోగాసనంబుజూడ నది మొఱుగకయు లేదు యోగాసనము నెంతొ
రధికముగను యోగాసనంబు తన్ను సరయుక ముంచును. విశ్వ.
ఆ॥ ఇట్టియోగాసనము సీశ్వరధ్యానంబు కలిగి చేయవలయు కడకతోడ
చేయకుండనేని క్షితి సౌఖ్యమున్నదా, విశ్వ.

—♦ కులము ♦—

ఆ॥ కులములోన నొకడు గుణవంతుఁడుండిన కులము వెలయువా
గుణముచేత వెలయు వనములోన మలయజ మున్నట్లు విశ్వ. ని
ఆ॥ కులములోన నొకడు గుణహీనుఁడుండిన కులము చెడును వాని
గుణముచేత వెలయు జనమందు వెన్న చేసినట్లు విశ్వ.

ఆ|| కులము లేకయున్న కలిమిచే వెలయును కలిమి లేనివాడు కులము దిగును కులముకన్న మిగుల కలిమి యెక్కువసుమ్ము విశ్వ.

ఆ|| పూజకన్న నెంచ బుద్ధి నిదానము మాటకన్న నెంచ మనసు దృఢము కులముకన్న మిగుల గుణము ప్రధానంబు విశ్వ.

ఆ|| కలిమిగలుగ నకల కులముల కెక్కువ కలిమి భోగభాగ్యములకు నెలవు కలిమి లేనివానికుండు మేమి కులమయా, విశ్వ.

ఆ|| మైలకోకతోడ మాసిన తలతోడ నోట మురికితోడ నుండెనేని అధిక కులజుడైన నట్టిట్టు బిలువరు, విశ్వ.

ఆ|| ఊచకొచ్చె గచ్చులోపల దచ్చంగ జమ్ము పుట్టి దాతలనాడే ఇచ్చట గులజుడెవ్వడు నచ్చరితలు నెందరనుచు జాటుర వేమా.

—♦ గుణము ♦—

ఆ|| ప్రాకటముగ నింత లోకములో గుంటిపల్లెము త్తడన్న పరమగుణుడు మారుపూజ జేసి యన్నదానము చేసి మారులోన గలిమికతడె వే.

ఆ|| పరుల కుపకరింప పాపములేదు బరుల కుపకరింప పట్టుకొమ్మ పరులకుపకరి ప్రపరలోకసాధన పరులకుపకరింప బలిమి వేమ.

ఆ|| వరలు రత్నసమితి వలె గూర్చు ధాన్యంబు చక్కదంచి వండి మిక్కుటముగ సుష్టుభోజనముల జాలబెట్టెడివాడు చెప్పనేల వాడు శివుడు వే.

ఆ|| హింసానూనకుండుటయె ముఖ్యధర్మంబు వెనుక జంపుదురట విప్రవరులు చావు పసువు దినెడి చండాలుడేమేలు విశ్వ.

క|| విపదగు నెవ్వరు జెప్పిన విసలింతినె వేగపడక వివరింపదగున్ కనికల్ల నిజము దెలిసిన మనుజుడెపో నీతిపరుడు మహిలో వేమా.

ఆ|| పూజకన్న నెంచ బుద్ధి నిదానంబు మాటకన్న నెంచ మనసు దృఢము కులముకన్న మిగుల గుణము ప్రధానంబు విశ్వ.

ఆ|| పాలు పంచదార పాపరపండ్లలో జాలబోసి వండ జవికిరావు కుటిల మానవులకు గుణమేలకల్గు రా? విశ్వ.

ఉపవాసవ్రతములు

ఆ॥ ఒక్కపొద్దులుండి యూరకవంద్రైపుట్టు దపముసేయు బృథివి
బేదయగును సిగిడి శిలకు మ్రొక్క సిద్ధిపొందరు, విశ్వ.

ఆ॥ కష్టమైనమలము కడుపులోనుండగ నంతకంటె జెడినయన్న
రసము యునము తెనినరులు ఉపవాసమందురు, విశ్వ.

ఆ॥ కూడదేమిచేసె గుణమేమిచేసెను భూమియేమిచేసె బొందకంటె
నరుడు పడెపాటు నగుబాటుచూడంగ విశ్వ.

ఆ॥ కూడుపెట్టకున్న గుక్షిలో జఠరాగ్ని భక్షణంబుసేయు గుక్షిమలము
కూడువిడిచి మలము గుడుచునా యుపవాసి విశ్వ.

ఆ॥ వ్రతములెన్నియైన పట్టిదిక్కులెకాని ఆత్మదిక్కుగావనలవికాదు
ఆత్మదిక్కుబాపు నతడెరా ఘనయోగి విశ్వ.

క॥ వైయ్యాకరణులజన్ములు తిట్యకవుటీమునుగ బ్రోవద్రిమ్మటకాదా
కొయ్యాగులాముకుజ్ఞానము కుద్మ్యనా తెలుపరాదువినరా వేమ.

స్నానము-సంకల్పము

ఆ॥ స్నానమొనరజేసి దాటంబునల్పక నీళ్ళమునుగదగున నేర్పులేక
నీళ్ళయందుమునుగ కి నెలవుగామునుగదా? విశ్వ.

ఆ॥ సేతునందుమునుగ తీర్థిగాకి తెలుపోన కాశికేగ గ్రద్దగరుడుం
డౌన బదరికరుగ మునలిబాలుండు కాదయా విశ్వ.

ఆ॥ గంగస్నానమాడి ఘనమైనవారెల్ల భంగపడిరి పెక్కుబాధలంది
గంగనీటికన్న గయతీర్థములకన్న నెన్నవేమ తీర్థమిచ్చు వేమ.

ఆ॥ నీళ్ళమునుగనేల నిధుల పుట్టగనేల. మొనసిదేవళములమ్రొక్క
నేల కసరు కల్మషంబు కడుపునిండుగనుండు విశ్వ.

క॥ తల్లీశనుచు మునుగుచు గ్లాలాయనుచు తేతు రింపుగధరలో
గల్లరిమనుజులగుణములు ఉల్లనబోచూడ నిదియుక్తితిలో వేమా.

క॥ చేతోసంకల్పంబున నీకితోపత్రించేనపుడె నిర్మలపదముల్ప్రీతిం
బొందగ నుండును భూతలమున నధికయోగ పురుషుడు వేమా.

గీ॥ కడఁగి సంకల్పముల గట్టికట్టి చిత్తమున నేమి దలఁపక చిత్రరూప
వైకడిని మున్నయోగీశు ఘనుడు తపసి నదవియుండైన బట్ట
యుండైన వేమ.

క॥ అనుచితపురుష-ప్రకృతుల వినుమికత్యాగిత్వమున నడి విధమెట్టిదనన్
దనసంకల్పము బాధము దనసంకల్పంబె తొలఁగు దనరఁగ వేమా.

— సంధ్యా-జప తపములు —

ఆ॥ కాలచక్రముసగ గాతేః యెప్పుడు సంధ్య జపము సేయు జాణులార
సంధ్యజపములోను జాడి తెట్లుండును? విశ్వ.

ఆ॥ సంధ్యవార్చుటేమి జపము సేయుట నేమి వేదశాస్త్రములెరిగి తెలియ
నేమి? తమగునెవాడు బ్రాహ్మణుడుగాడయా విశ్వ.

ఆ॥ కుక్కుటమనసంబు గొక్కు ధ్యానంబు యతులనొనట నొసరు
నట్లు వ్రాసి ద్రొల్లిచేసి కట్టి దోషంబు తెగిలెనో? విశ్వ

ఆ॥ జపము బాహ్యపూజ చాల జేసిన వెనుక గనట ను విడలేక
కష్టనరులు ముక్తినొందలేక మునిగిరి తమమున విశ్వ.

ఆ॥ కలియుగమున బుట్టి కడ తేరగాలేక యొడలు బడలుజేసి యుగ్ర
జపము తపసు జేయనేల తత్త్వమెరుగనలేక విశ్వ

ఆ॥ తలను వేఁవేసి కాలిమించుటలేక మూసికన్ను తెరచు మూగియై
గుచు జ్ఞానమదియు గాదు కష్టపువేషంబు విశ్వ.

ఆ॥ తపముజపములేల ధాత్రిజనులకెల్ల జూడ నొసరవారు౦ మనసు
గలదు మనసుచెదరనీక మహిలోన చూడరా విశ్వ

— జందెము, వడుగు —

క॥ వడుగులు చేసిన బాపలు వడుగనుగుసు వడుగుమంత్రమట్టుచదు
వంగాగదు ప్రారబ్ధంబని విడిచమకావ గడతేరతెరుతనరగ వేమా.

ఆ॥ వడుగు బ్రాహ్మలెల్ల వడుగుమంత్రముచేత వడుగు జేసెదమని
వదరుచుందు రడుగు ద్రావి గాక కర్మకర్మనునటు విశ్వ

ఆ॥ త్రాడుమెడను వేసి తనకు నార్ద్రత్వంబు పోయెననెడి దొల్లబుద్ధి
లేమి మదినిలువక త్రాడుమరి వన్నె దెచ్చునా? విశ్వ

ఆ॥ జననకాలమందు జందెత్రాళ్ళను లేవు తనకు లేదు తల్లిమెడకు లేదు
నడుమ జందెమిడగ నగుబాటు కాదొకో? విశ్వ.

ఆ॥ కల్లుఘటికి భూతిఘనముగా బెట్టిన నాముసానికంపు అణగినట్లు
మెడను త్రాడు వేయ మెలపుతో ద్విజుడౌనె? విశ్వ.

వేదము

ఆ॥ వెఱ్ఱికుక్కలవలె వేదముల్ చదివేరు యాశ్రయంబు నెరుగరయ్యె
గాల్ల వేదసారమంత వేమన యెరుగును విశ్వ.

ఆ॥ విప్రవరులమంచు వేదంబు చదువుచు ప్రాకృతులజూచి పరిహ
సించు ధరణిసురులుకన్న దాసరిమతమెచ్చు విశ్వ.

ఆ॥ తన్నుదెలియకున్న దగ వేదములవెర్రి సన్న్యసంపదకుము సాబువెర్రి
ఆరుశాస్త్రములను నాపురాణములు నిజబు లరుచు జగంబు వేమ.

క॥ వేదంబనగా వాదము వేదంబున నంటియుండు వెన్నుడు శివుడు
ఆద్వైత మూడమన్నిట భేదాభేదములు లేవు పృథివిని వేమా.

ఆ॥ వేదశాస్త్రములను వినసేమికడిచిరి యతితిరిగియుందరట్లు నయిరి
బ్రహ్మమెఱుక దెలిసి బ్రతుకుట నిజమయా విశ్వ.

ఆ॥ వేదములు చదివియు విరసిపిగుల కాని అడుగుకతి వచ్చి రందరిట్లు
బ్రహ్మతత్వమెఱిగి బ్రతికి బ్రతుకరయా విశ్వ.

చదువు - సాధ్యాలు

ఆ॥ చదువు చదవకున్న సౌఖ్యంబునుండదు చదువు చదివెనేని నరసు
డగును చదువు మర్మమెఱిగి చదివిన చదువరా విశ్వ.

ఆ॥ చదువు చదివి చదివి చదువంగ చదువంగ చదువ చదువ కొంత
చదువవలయు చదువుమర్మములను చదువగ తరమానె? విశ్వ.

ఆ॥ చదువులెన్నొ చదివి చాలవివేకియై కలుమబి తుడైన [illegible]
జాలిగుంటకుక్క దలచిన చందంబు విశ్వ.

ఆ॥ చదువులెన్నొ చదివి సర్వజ్ఞుడైయుండి బ్రహ్మవిద్యలెల్లబడయగలసి
మురికియోనికొరకు పరమయోగము మాను విశ్వ.

ఆ॥ చదువులన్ని చదివి చాలవివేకియై మగిడితన్నెరుగక మందజనుడు
విసుగు చదువటంచు వెఱ్ఱియైచెడిపోవు విశ్వ.

ఆ॥ ఎంతచదువు చదివి యెనీతివిన్నను హీనుడవగుణంబుమానలేడు
బొగ్గుపాలగడుగ బోవునా మలినంబు విశ్వ.

ఆ॥ తరచు చదువ చదువ తర్కవాదమెకాని దివ్యజ్ఞానమెపుడు తేట
పడదు పసరుకాచుపురుగు పగిదిని చెడిపోవు విశ్వ.

ఆ॥ చదువు చదువనేల సన్యాసిగానేల కర్మములకుజిక్క చావనేల
అభవుభజనచేసి యాత్మలో దెలియుడీ విశ్వ.

ఆ॥ చదువులందు లేదు శాస్త్రమందును లేదు వేదములను లేదు వాదములను
నాడులుశుద్ధిజేసి యొడయని జూడరా విశ్వ.

ఆ॥ చదువుచదివిచదివి చావంగనేటికి చావులేనిచదువు చదువవలయు
చదువులేకకొంత జనము చచ్చిరికదా విశ్వ.

ఆ॥ చదువరిమతికన్న జాకలియే మేలు కొల్చువెల్పుకన్న కుక్క మేలు
ధరణి వేల్పుకన్న తత్వంబుమేలయా విశ్వ.

ఆ॥ సకలశాస్త్రములను సంపుటములు వ్రాసి చదువగలరు చావు దె
లియలేరు చావెరుగని చదువు చదువంగనేలను విశ్వ.

ఆ॥ సానుభూతిలేక శాస్త్రవాసనలచే సంశయంబు చెడదు సాధకులకు
చిత్రదీపమునకు జీకటిపోనట్లు విశ్వ.

ఆ॥ ఆఱుశాస్త్రములను నాపురాణముల జదువనేర్తురిలను చావెరుగరు
వ్యర్థచదువు చదివి నడవడి చెడుదురు విశ్వ.

ఆ॥ కాలచక్రమెఱుంగగాలేక యెవ్వాడు సంధ్యజపము సేయజాణలార
సంధ్యజపములోను జాడతెల్లుండును? విశ్వ.

ఆ॥ సంధ్యవార్చనేమి జపము సేయగ నేమి వేదశాస్త్రములు మరిగి వెలయ
నేమి పరముగనని వాడు బావందు గాదయా, విశ్వ.

ఆ॥ మును చెలసినవారు ముదము స్పష్టమరిల తి.గిచెప్పి తనుచుదిట్టనలదు
తెలియజెప్పిన సూరి తెలిసికో నేరయా, విశ్వ.

—♦ గురువు ♦—

ఆ॥ మదమువలనగలుగు మాటలు బహువలికియు చ్చుముద్దులాడి మాన
వుచ్చి శాసురా బెనఁగెడి క్ష్టుండు గురుడౌను విశ్వ.

ఆ॥ దేహమాత్మరూపు తేట తెల్లము చేసి యావలి చూపు బ్రహ్మ పునతడు
గురువు భ్రమరము తలరూపు క్రిముల కిచ్చునరీతి, విశ్వ.

—♦ విద్య ♦—

ఆ॥ విద్యగలిగియుండి నిశాంత లేకున్న నైదువులకు మేలిమైనమణులు
సామ్ములుండి కంఠసూత్రంబు లేనట్లు విశ్వ.

ఆ॥ సకలవిద్యలెఱిగి చదివి బ్రహ్మవిద్యనొకటి నేరమనుచు సూర్వి
జనులు కటకటన్ బడుదురు కనుమాని నెరుగరు, విశ్వ.

ఆ॥ వేదవిద్యలెల్ల వేశ్యలవంటివి భ్రమలబెట్టి తేటబడగనీయవు గుప్త
విద్య యొకటె కులకాంతవంటిది, విశ్వ.

ఆ॥ ఇహమున సుఖమింప హేమకారకవిద్య పరమున సుఖమింప
బ్రహ్మ విద్య కడమ విద్యలన్ని కడు నిష్ఫలంబులు విశ్వ.

ఆ॥ ఆర్తవిద్యలెల్ల నపకీర్తి పాలౌను వార్త కెక్కదింత వారికైన వార్త
విద్యలెల్ల ధూర్తులపాలౌను, విశ్వ.

ఆ॥ సకలవిద్యలందు సంపన్నుడై యున్న నట్టివారు , పరిధ యయ్యును
జ్ఞాక స్పటికోట్టుయుండదు పరికింప నొప్పుదు. విశ్వ.

ఆ॥ హీనుడెన్ని విద్యలిలను నేర్చినగాని ఘనుడుగాడు హీనజనుడే కాని
పరిమళములు గార్దభము మోయు గజమౌనా, విశ్వ.

ఆ॥ హేమకారవిద్య నెరిగి వారెల్ల పాలబడనియట్లు విద్యచేత తత్వ
మెరుగు వెనుక తనకు చింతేలను? విశ్వ.

ఆ॥ వేదవిద్యగాదు వీరవిద్యయుగాదు బాధవిద్యగాదు వసువుగాదు
మధురమైనయట్టి మనస్సునిల్పెడివిద్య సాధువిద్యకన్ననగ వేమ

క॥ ఇట్టిసాధువిద్య నెంచలేదనిచూచి గాథవిద్యనేర్చి కానలేక సాధు
సజ్జనముల సాంగత్యమెరుగక బాధపడుచురు తుంబరులు వేమ.

క॥ ఎన్నాళ్ళిల దానుండును నెన్నాళ్ళకుదానునేర్చి యెన్నటవెలయున్
గొన్నాళ్ళకు దాజన్నను మన్నాయెను విద్యలెల్ల మహిలో వేమా

—♦ శకునములు ♦—

ఆ॥ తీర్చి కట్టునేని దెలియ భరద్వాజకూర్చినట్లు పనులు గూలువాడు
నౌను గాకపోను యువనిలో శకునంబు, విశ్వ

ఆ॥ పాలపక్షి శకునఫలమిచ్చునందురు బాళపక్షి క్షేమ ఫలముదెలియు
తనదు మంచిచెడ్డ తనలోననుండగా. విశ్వ.

ఆ॥ మంచి శకునము లిలనెంచి పెల్లాడిన వారలున్నవారె కోరిచూడ
జనుల కర్మములకు శకునముల్ నిలచురా? విశ్వ.

ఆ॥ గద్దగణము నిద్రికలలు కోరికలును ముదమొసంగుశకునములును
జెలగ ప్రశ్నలు పదివేలు పరికించిచూడగ విశ్వ.

ఆ॥ బల్లిపలుకులువిని ప్రజలు తమపనులెల్ల సఫలమనుచుదామునమ్మి
తిరిచి కాని పనులకు తమకర్మమటందురు, విశ్వ.

—♦ కర్మము—విధివ్రాత ♦—

ఆ॥ వ్రాతకంటె హెచ్చు వరమీదు దైవంబుచేతకంటె హెచ్చువ్రాత
కాదు కానిపనులను దమకర్మమటందురు, విశ్వ.

క॥ విధికృత మందురె యున్నియు విధికిని విధిలెస్సయయ్యెవిష్ణువశింపన్
విధియెవ్వడందురావల విధిబ్రహ్మ[illegible]యదెలియ వెళ్ళ
యూరకేమా.

విభాగము ...
విభాగ సంఖ్య ...

క॥ విధి కేక జరుగదంచును మదిలోపల నెప్పుడెంచి మమతగు బుద్ధిన్
బొదలుచు విడువగ జాలక నదియే సంసారబీజ మనబడు వేమా,

ఆ॥ జన్మములలో నెన్నిజన్మంబులెత్తినో కర్మధర్మములను గానకెంతో
కర్మధర్మములను కడ తేరలేరయా, విశ్వ.

ఆ॥ నూరు చెప్పవచ్చు నొసటవ్రాయగరాదు వ్రాతకన్నసాక్షి వలదు
శెన్నవరమువ్రాత లేనివానికౌనిక వ్వానుబలిమిసాక్షితలపనవ్యర్థమువే.

ఆ॥ నొసలువ్రాయువాని నొసలు కొంచెనుబట్టి నొసలివ టువాని
నొసలివ్రాత నొసలిమీదవ్రాత నులిమిన పోవునా? విశ్వ.

ఆ॥ ఆకుమీదవ్రాత యెందరకు దెలియు చేతిలోనివ్రాత చెప్పవచ్చు
తోలుక్రిందివ్రాత దొడ్డవాడెఱుగురా, విశ్వ.

ఆ॥ వారికోసపుట్టి వారిలోన జెరిగి వారిబాసి యీడ వారిచేరి కర్మ
మ్మంటియున్న కారణమేమయా, విశ్వ.

ఆ॥ కర్మమధికమైన గడచిపోవగరాదు, ధర్మరాజు కూలి చెడగనిచోట
గంకుబొట్లుచేయు కటకటా దైవంబు, విశ్వ.

క॥ కర్మాకర్మము తెలియని మర్మంబులు యింద్రజాల మహిమలువిద్య
ల్, కర్మలమర్మము నిర్మలమతి దెలియగవలయు నిజముగ వేమ.

క॥ కర్మాకర్మము లొక్కటి కర్మవినోదునకు తత్వఘనునకు దెలియున్
ధర్మాధర్మము తెల్పెడి నిర్మలమతి దెలుపవలయు నిజముగ వేమ.

క॥ కర్మాకర్మకొరకు నర్మిలి నొకండును లోననాత్మయుక్తుడై ధర్మాధర్మ
ములకు నది నిర్మలమతి యైనవాడు నిలుచును వేమా.

ఆ॥ ఎన్నిచోట్లదిరిగి యేపాట్లువడినను అంటనియ్యక శని వెంట
దిరుగు భూమి క్రొత్తదైన భుక్తులుగ్రొత్తవా? విశ్వ.

—♦ కోరిక ♦—

క॥ కోరినకోరికలెల్లను నేలిమిగా జరుగువటర? మెచ్చుడు భువిలో
గారణకర్మప్రకారము కోరినకోరికలు కలుగు గొబ్బున వేమా.

—♦ ఋగ్వేదులు పూజార్లు ♦—

ఆ॥ పూజసేయు సేయు బూజారి తానౌను బూజవస్తువన్న భువిని తాను
యేడ పూజసేయ నెల్లదిక్కులు తాన తానునేన నేనతాను వేమ.

క॥ మర్త్యమున [illegible] మర్త్యులు తమదెలియ లోకమునదమున
తిరిగే వ్యర్థవిప్రులు దప్పక వ్యర్థముగా నెపరిక్రైరి నవనిని వేమా.

—♦ రోగము వైద్యము ♦—

ఆ॥ వ్యాధి కలిగిన వైద్యుని చెంత మందు తీసితినకగాని తీఱదెందు
మందు [illegible] జాతు గావలె విశ్వ.

ఆ॥ వ్యాధి కలిగిన వైద్యు చేతను మందు తినకగాని మానదెందు
జెంతదీసమిడక చీకటితొలగునా? విశ్వ.

ఆ॥ వ్యాధిపీడితంబు వ్యసన[illegible] తాపంబు దుఃఖసంఘటనమున వాడదు
భయము లేని వాడలు [illegible] టెకయినను విశ్వ.

ఆ॥ బడుగు నెరుగలేని ప్రారంభసంబది యేల ప్రోదియడని బంధుభూతి
యేల వ్యాధి తెలియని వైద్యుడు మరియేల? విశ్వ.

ఆ॥ వ్యాధినెరుగలేని వైద్యుడు బదేలనో కొడుప తెలియలేని కోర్కె-
లేల మనసు తెలియలేని మజ్ఞానమేలరా? విశ్వ.

ఆ॥ రోగికరసి [illegible] లోకోపకారులు భోగభాగ్యములను బొందితుదకు
పూర్వకర్మను తగి పురహారుతాత్మన ప్రాగుచుండురట్లమనసిపే

ఆ॥ రోగిమైనను రోగినెరుగును రోగినరసిచూసి రూఢిగాను
రోగి కిడిన వాడు రాగిబంగారమా విశ్వ.

ఆ॥ కుండపగిలె నేస క్రొత్తదకొనవచ్చు భూతలంబునందు బొందుగాను
కూలబడిన నరుడు కుదురుట యెటువలయా విశ్వ.

ఆ॥ దిక్కులేని రోగి దీనత బాపిన బుధుడు దివమునందు బూజ్యు
డగును వరములందు వానిభాగ్యమేమనవచ్చు? విశ్వ.

దేహము

ఆ॥ దేహమనెడియిల్లు దినదినంబును మాసి అలికిపూసి మెత్తియు నవ్వు
వరది కాపువిడిచిపోవు గడపయు జీవికి విశ్వ.

క॥ దేహములెన్నగనుండే పోషణతత్త్వంబులెల్ల బొందుగ దెలియన్
దేహము బడలికగొన్నను పోషణతత్త్వంబు మీన బోవదు వేమ

క॥ దేహాభిమానముండగ మోహాదులు జననవార్ధి మృత్యువు లగుచున్
నీహారవిషయభావన కూహాసులు బోలు మేలుగొన్నను వేమా.

ఆ॥ దేవుడనగ వేఱె దేశమందున్నాడె దేవుడనగ దనదు దేహమందు
వాహనంబు నెక్కి వడిగ దలచుజూడు విశ్వ.

క॥ తోలిమ్మడిచిన తల తిత్తికి యెమ్ముకబొమ్మలు నగులము నేటికి జెప్పుమా
నమ్మకు దేహము నాదని నమ్మిన బ్రహ్మము దెలియము నేనని వేమా.

ఆ॥ దేహగుణము లన్ని దెలిసి శివయోగి మోహగుణములందు మోన
పోదు సాహసియును నాప నగ్రగామి గానగునా విశ్వ.

ఆ॥ దేహసంకటములు దగ్గి తేరకాం ద్రయ్యు మోహవృష్టి విడిచి
మోహాల మెఱిగి యోహాయోగ్యటిప యోల్లంబు సాధించి సన్మహా
మెఱుగు యోగసిద్ధి వేమ.

ఆ॥ తనదు దేహమందు దశసహస్ర పరివారమందర బిలిపించి హర్షమునను
ఎల్లభావ మెఱిగి యిందందు నెరిగియు నడువ నేర్చినవాడె నరుడు వేమ

ఆ॥ కాంత మేను జూచి కలవరపడియేవు కడుపులోని రోత గాన లేక
యింతరోత బ్రతుకు కీదేహమేలయా విశ్వ.

ఆ॥ కడుపులోన మలము కండలు నెముకలు నరసిచూడ పైన నుండిరి
తోలు ఇట్టి దేహసుఖము దేమి సంసారంబు విశ్వ,

క. నిత్యంబు కాని యొడయుడు నిత్యము దుఃఖమ్ము వదును నిరతము
ధరలో నిత్యానందబదవికి నిత్యము దుఃఖం బెపడగ నేరరు వేమా

క॥ దేహము జ్ఞానాలయమున దాహంబై దేహమెల్ల దల్లడపడగా
దేహములో బ్రాహ్మణుడు మోహమును డంచికొను జూడ [illegible] వేమా

—♦ బొంది ♦—

ఆ॥ బొందెలు గనవేఱు భువిప్రాణ మొక్కటే అన్నములిల వేఱు
నాకలొకటి దర్శనంబు వేరు దైవంబు నొక్కటే విశ్వ.

ఆ॥ బొందెలు కనవేఱు భువిప్రాణ మొక్కటే అన్నములిల వేఱు
నాకలొకటి పుష్పములిక వేరు పూజలొక్కటిసుమ్ము విశ్వ.

ఆ॥ బొందెమెవరిసొమ్ము పోషింపబలుమారు బ్రాణమెవరిసొమ్ము
భక్తిచేయ ధనమదెవరిసొమ్ము ధర్మమే తనసొమ్ము విశ్వ.

ఆ॥ అస్థిరమగు మేను కధికపాటులనంది పెక్కువిధములిలను పెంచి
పెంచి అగ్నికిచ్చుటేక యడవినక్కలకిచ్చు విశ్వ.

ఆ॥ తోలుతిత్తిలోన దోలుక బెట్టినవాని వెనుకదెలియవలయు వివర
మెఱిగి వెనుక తెలియకున్న వెఱ్ఱియై చెడిపోవు విశ్వ.

—♦ ఘటము ♦—

ఆ॥ మనసులోననున్న మతమెల్లనొకటైతే మనలోనున్న మహిమ
నెఱుగు మహిమనెరుగకున్న మరణంబునెఱుగును విశ్వ.

ఆ॥ ఘటము గ్రుడ్డుజేసి గానుగెద్దుగజేసి నిర్గుణము నావులుగ నీవుచేసి
తెలిసి గానుగాడ దివ్యామృతము యోగి విశ్వ.

ఆ॥ ఇట్టిఘటములోనఁ బెట్టినజీవుని గానలేక నరుఁడు కాశికేగి
వెదకి వెదకి నరుఁడు వెఱ్ఱియై చెడిపోవు విశ్వ.

ఆ॥ ఘటములోననున్న మతములన్నియుగోసి దిటవుజేసి మనసు తేట
పఱచి ఘటము నిల్పువాఁడు ఘనతత్త్వయోగిరా విశ్వ.

ఆ॥ తోలుఘటములోనఁ దొలఁగక యున్నప్పుడాలు నగలురీతినలరు
చుండు జీవి ఘటము విడువ జిక్కుఁడిపోవురా విశ్వ.

ఆ॥ ఘటమ్ము జలములందు గగనంబు గనిపించు ఘటముజలము లేమి
గగనమేమి ఘటమున జ్యోతి గ్రహములోన దెలియుడీ విశ్వ.

ఆ॥ ఒక్కనీరుపోసి పెక్కుఘటములున్నవందునన్నిరూపులలరుచుండు
ననిఁ దొలఁగనేని అన్నియును బయలౌను విశ్వ

—♦ కాయము ♦—

ఆ॥ కాయము దగఁగూడి కడగి యోగిగనున్న గాయములను పడిన
ఘనుడు కాడు కాయమునను ముక్తిగతి లేకవిలెనయా విశ్వ.

ఆ॥ కాయముబట్టుతోట కాయము కాచుబో కాయమును బయలందు
గాయమహా కాయము విడుచుటయు గాయంబె ముక్తిరా విశ్వ.

—♦ రూపము ♦—

ఆ॥ రూపువలన బేరు రూఢిగాఁగల్గను పేరువలన గ్రియలు పెరుగు
చుండు నామరూపక్రియలు నాశమైపోవునాః విశ్వ.

ఆ॥ రూపములిలను గురురూపులు ముగ్గురు వారివారి నెఱిగి గారవింప
మొదలు తాన యున్న మోక్షంబు గద్దురా విశ్వ.

ఆ॥ రూపికి దగుజీవరూపంబు గనరాదు యట్టిరూపమును గనలరికాదు
బ్రహ్మ మనుగనున్న బ్రహ్మంబు గనరాదు విశ్వ.

ఆ॥ రూపులేనివనిత రూఢిపతివ్రత నీటులేనివాడు పోటుబంటు
తెలుపవచ్చువాడు దేవతాబంధురా విశ్వ.

ఆ॥ ఏరూపున నారూపము లోరూపున జూచుచుండ లోకారాధ్యుం
డేరూపు జూచువారికి నారూపున గానిపించు నభవుడు వేమా.

ఆ॥ తనదురూపమంత తాన చూచినవాడు మనసుదీపముగను మ
మతదలచి యనుదినమును జూచునతడె పోబ్రహ్మంబు విశ్వ.

ఆ॥ రూపుమాసి రూపురూఢియై వెలుగొందు చావులేనిప్రమాను కల్ప
తరువు రూపుదృఢముచేసి చూచినజూపురా విశ్వ

ఆ॥ ఎట్టిరూపు గనిన నీరూపు కనిపించు నీదురూపుజూడ నిలుచు
దెలివి అట్టితెలివిచేత నీశ్వరుడయితోచు విశ్వ.

ఆ॥ తప్పువేమనూని ధరలోన దిరిగడి చేతల్లమిత్తి జేయుటకున
కడుపునింప నింత కష్టంబులేలరా విశ్వ.

ఆ॥ దేహమాత్మరూపు తేటతెల్లముచేసి యవలిరూపుచూచునతడు
గురువు భ్రమరము తినరూపు గ్రిములకిచ్చినరీతి విశ్వ.

ఆ॥ కల్మషము నసోక కాన్ప చదెందును రూప మొక్కరికిని రూఢి
గాను తామసంబులుడుగ దగగల్గు జ్ఞానంబు విశ్వ.
ఆ॥ నీళ్ళుపోసి కడిగి నిత్యంబు శోధించి కూడుపెట్టి పైనగోక కట్టి
యేమిపాటుపడుదు రీదేహగ్రంధికి విశ్వ.

— హత్యలు —

ఆ॥ స్త్రీలజంపువాని శివుడు మెచ్చడుగదా స్త్రీలజంపువాడు శిథిలమగును
స్త్రీలజంపువాడు శివశివా నరకంబు చెప్పనేరనయ్య చెందు వేమ.
క॥ క్షితి శిశుహత్యలు చేసిన మతిలేకున్నట్టి కుమతి మనుజుల భావల్
గతి యంత యంత యెంతయు మితములనే జెప్పలేను మేదినివేమా
ఆ బ్రహ్మహత్యసేయు జనులు రోగములుగల్గు బ్రహ్మహత్యచేత
బాధపడును బ్రహ్మసేయు పాపంబు తలపోయ విశ్వ
ఆ॥ కాలుచేయిలేదు కంచుకంబులుగలవు కొమ్ము లేదు యుకి చిమ్ము
వేగ గరడిలేక చంపు గడు పెద్దచోద్యమా విశ్వ.
క॥ చంపిన పాపము గలుగును జంపిన పుణ్యంబు గల్గు సర్వజ్ఞుకున్
జంపను మనువను దెలిసిన చంపిన యాయముల గొట్టనగు రావేమా

— కథలు —

క॥ కథనంగా మనుపుష్కవి కథ లెన్నరయుచదివి చదివి కలవరపడగా వృథ
విని మృతికినిసిక్కము మూడమున సబ్రహ్మంబు నంటము క్కిర వేమా.

— జీవము-జీవాత్మ —

ఆ॥ జీవులెల్ల ముంచె జీవాత్మ పరమాత్మ జతితెలింగి పాపజలధి బడరు
నావ నడుపువాడు నట్టేటముంచునా విశ్వ.
ఆ॥ జీవమొందుచోట స్థిరముగా దెలియక తిరుగు స్థిరముగు దేహ
మందు దిరుగనేల ననుచు దెలియలేడజ్ఞాని విశ్వ.
ఆ॥ జీవుడుండు నెపుడు శిరముకంఠములందు ఫాలమందునుండు పర
మాత్మ చిక్కగన్నులందు జీవాత్మపరమాత్మ విశ్వ.

ఆ॥ జీవగుణము గలుగు జీవుండు బ్రహ్మంబు సాటి యిచ్చునట్లు సరవి
తోను యూరికుక్క సింగ మొక్కటియగునొక్కొ, విశ్వ.
ఆ॥ జీవిపోకమునుపె జీవవస్తువుబట్టి జీవి నిలువవలయు జీవమునగ
జీవి తొలగుపెనుక జీవవస్తువదేల? విశ్వ.
ఆ॥ ఎవ్వరెరుంగకుండ నెవ్వాడు పోవునో పోవుజీవియట్టి బొందివిడది
అంతిమాత్రమున నవకీర్తి యెరుగక చిత్తవీగుసరుడు వెర్రి వే.
ఆ॥ జీవభేదమెంతేగి చెడిపోనవారలు బ్రహ్మభావమొందివరగుచుంద్రు
వీరు మర్త్యమైతె నీచుగా మారునా? విశ్వ.
ఆ॥ తనదులోని జీవి తత్త్వము తెలియక వేటయాడు దలచి వెతకు
ఇల్ల భానుడై దివ్వెపట్టి వెతకినరీతి, విశ్వ.
ఆ॥ జీవమేడనుండు భావమెక్కడనుండు కాపురంబులేక గలసియుం
డు దనరుచున్న దేటిస్థానమేల దెలియరో? విశ్వ
ఆ॥ జీవుని దెలియక జీవుల వేరని భ్రమబారలు పరుడు దేవుని దలవక
జీవుండని వివరించిన భావి పర జీవి బట్టిబయలురా వేమ.
ఆ॥ జీవసంజ్ఞ గలుగు జీవునితత్త్వంబు జీవపరుని గురుని జేరజేసి తనువు
నిలువుపాడు తత్త్వజ్ఞుడగు యోగి, విశ్వ.
వ॥ ఎనుబదినాలుగులక్షల ననబరగిన జీవరాసులందుకు మును దా
జనియించు విధము దెలిసిన మనుజుడయోగీశిపరుడు మహిలో వేమ

—◆ పరమాత్మ —

క॥ దశవాయువులను మరియును బనగలయా దేహమున వసించెను
భవునుా నానలున దెలియుడు రెండు రెండు సచివపరమాత్ముడుండు
నరయుము వేమా.
ఆ॥ నిద్రనమేలు తెలిసి నిలువుడి మీలోన ప్రాణిమేలు తెలిసి కోయ
కుండు ప్రాణి నిద్రనందు పరమాత్మ నెరుగురా, విశ్వ.
క॥ తానుసేర్చి రిపువు దానకమున దన్ను దాన తప్పించుకోనా
దాసేష విధముల మది తానే పరమాత్మననుచు దలచెర వేమా

—♦ సగుణోపాసనము భక్తి ♦—

చ॥ సగుణము నాత్మలోనలను సన్నుతిసేయక భక్తినిల్పునే జగముల
నీటివారలకు సజ్జనసంగతిగాక నిచ్చునే సగుణముమీదమానసము
నంతత చింత యొనర్పకున్న నాయగణితమైనమోక్షపదమెంతగ
నేగతివచ్చు వేమనా?

ఆ॥ సజ్జనముల చెలిమిచాలింపగరాదు ప్రకృతి నెరుగకున్న ఫలము
లేదు పలువలెట్టిరీతి భక్తినిల్పుదురోకో విశ్వ.

—♦ త్రిగుణములు ♦—

ఆ॥ అష్టదళములకును నాధారమైనట్టి యాదిదేవుడొకడునఖిలజగము
త్రయము దాటువాడు దానెపో బ్రహ్మంబు; విశ్వ.

ఆ॥ విమలచక్రమందు వింతలెన్నో తెలిసి శమనగాలిచేత సన్నుతింప
గనగరాదు మహిమ ఘనులగయిననుగాని విశ్వ.

ఆ॥ అష్టశనువులకును నాదిమమైనట్టి యాదిశక్తిగూడి యభవుడగును
భయములేకయుండు బ్రహ్మజ్ఞుడగు యోగి, విశ్వ.

—♦ కపటయోగులు ♦—

ఆ॥ బోడితలలు జడలు బూడిదపూతలు నాసనములు మారుభాషణ
ములు యోగికాడు లోన బాగు కాకుండిన, విశ్వ,

ఆ॥ పుస్తకములు జడలు పులితోలు బెత్తంబు గడుసాలలు పదిలత
లైన మోక్షచేటకాగ మోక్షంబులేదయా, విశ్వ.

ఆ॥ కంబళములగట్టి గంతల గజ్జల బోడితలల సొంపు పొల్పుమీఱ
ఆత్మనెరుగలేని యవియేమిచేయును? విశ్వ,

ఆ॥ తలపులోనిమురికి తలపెరుంగగలేక తలలుబోడులైనఫలములేదు
తలలు బోడులయిన తలంపులు బోడులా? విశ్వ,

ఆ॥ పరమహంసననుచు బలుకు చెపుడు భూమిబరధనములకాశపడెడి
వాడు పరమహంసకాడు పరమ హింసకుడయా, విశ్వ.

ఆ॥ భూతి దేహమందు బూసిన యంత్యానా నిష్టశివునిధ్యానమందు నిలువ
వలెను గాక భస్మమందు గాడిద పొర్లదా? విశ్వ.

ఆ॥ బారడేసిజడలు భస్మాంగపూతలు వ . . సుతప . . డ మారు
మలయు మంజిగోచులెల్ల . . జెగోచులు . . . మొ, విశ్వ.

ఆ॥ ఘటము నింద్రియములు గట్టివేయగలేక చావువచ్చునప్పుడు
సన్యసించు ఆత్మశుద్ధిలేక యంటునా మోక్షంబు? విశ్వ.

ఆ॥ లోన వదిలవరచి లో వికారంబులెల్ల దరుగకున్నవాడు తపసి
గాడు వెలి వికారమెల్ల విధిపాలు కోర్కెలు, విశ్వ.

ఆ॥ ఒడలు బిగిసికొనిన యోగుల వేషంబు మనసు కల్మషంబు
మాన్పలేదు పుట్టమీదగొట్ట భుజగంబు చచ్చునా, విశ్వ.

ఆ॥ ఒడలు భూతిపూసి జడలు ధరించిన నొడయుడగును ముక్తి
బడయలేడు తడక బిరుపెట్ట తలుపుకో నరియానే? విశ్వ.

ఆ॥ ఎండవిడచంద మెరుకనేరక యోగియందు నల్లకాల మూర్ఖులోన
దిండిపోతునగుచు దిరుగుచునుండురా, విశ్వ.

—♦ షట్చక్రాలు ♦—

ఆ॥ అష్టదళములకును నాధారమైనట్టి యాదిదేవుడొందునఖిలజగము
త్రయము దాటువాడు తానిపో? బ్రహ్మంబు, విశ్వ.

ఆ॥ ఒంటిస్తంభమందు నొవర గంకణమూను నారుకంకణము లమరి
నిల్చి నవలదాటి చూడ నది పరమాత్ముడౌ, విశ్వ.

ఆ॥ అరసిగట్టిచేసి యాధారచక్రంబు పాణవాయువందె బదిలపరచి
మెండుతెగక నెయుండ నిల యోగ్యుడగు దాను, విశ్వ.

ఆ॥ నరవితోడగూడు స్వాధిష్టచక్రంబు ప్రాణపవములను బందుచేసి
వెడలుకుండువాడు వేదాంతవేద్యుడౌ విశ్వ.

ఆ॥ మఱియు పూర్వచక్ర మహిమందు గనుగొని వ్యానవాయుచేత
వసరుచున్న మానసు చెదరకయున్న మర్మంబు తెలియుదా, విశ్వ.

— దశవాయువులు —

క॥ దశవాయువులును మఱియును బనగల యీదేశమునకు బంచెను
భవుడుగా నొసలుగ దెలియుదురెవరే నచటే పరమాత్ముండ
నగునుర వేమా.

— పంచేంద్రియములు శ్రోత్రము —

ఆ॥ చెవులవిన్నయట్టి రవమును వివరించి మనసుదెరిగినపుడు మఱలు
గొనుచు చెవులు శబ్దములను జెఱగోయు ముక్తిరా విశ్వ.

ఆ॥ చెవుల గోన బుట్టురవమె యాకాశంబు కన్నులగనునదియె కళల
జ్వాల ముక్కులోనిగాలి ముక్తికిత్రోవరా, విశ్వ.

క॥ వినదగు నెవ్వరుచెప్పిన వినంతనె వేగపడక వివరింపదగున్ విని.
కని వివరము దెలిసిన మనుజుడెపో నీతిపరుడు మహిలో వేమా.

ఆ॥ ఉన్నవార లెవరు చన్నవారెవ్వరు? కన్నవారలెవరు గానరారు
ఉన్న చన్న కన్న నొక్కడే చూడరా, విశ్వ.

ఆ॥ విన్నసుద్దికంత వినసుద్దులుగొన్ని వింతసుద్దులెన్నొ వినగ
జెప్ప దెలియుదాను గన్నయట్టి దాంభికుడెప్పుడు విశ్వ.

ఆ॥ విన్నవానికన్న గన్నవాడధికుడు గన్నవానికన్న గలియువాడు
మున్నతోన్నతుండు సర్వలోనేయుండు విశ్వ.

క॥ విని కలయికలను బాయును గని కలసిన కాంతగూడి కలియును
బాయుగ గని కలియుట బెడుపోయెను గని కనుటే ప్రేమ మేటి
యొ కనరా వేమా.

త్వక్కు

ఆ॥ చర్మమునకు స్పర్శచక్కగాఁ దెలియదు కర్మములే పొసగుటఁ
గాదగలదె? చర్మకర్మలందు జగతి రూఢులకుముక్తిమానవాను
మొనసి వేమ
ఆ॥ చర్మమెఱ్ఱదు జీవసాఖ్యంబుగోరును జీవకర్మములను జేయుచుండు
జీవకర్మవల్ల జెడరోయ దత్త్వమా విశ్వ
ఆ॥ సర్పగాలి కలిసి పదమున కర్మంబు తెలియజేసినపుడు దేహము
నకు దేహవాంఛ చేత దెగితేర లేదయా విశ్వ
ఆ॥ కడుపులోనివానిగానగ లేరయా కష్టపడుదురింతె కాని జనులుహీన
మెఱుంగు నతడు యివియేల తెలుసును? విశ్వ
ఆ॥ ఎదుటనున్నవాని నెవ్వరుగానక కూటివాని వెదుక వదరు
చుంద్రు బయటగానుకలకును భ్రమయేల తెలియ? విశ్వ

చక్షు

ఆ॥ కానరానివాని గనుపించువానితో గావుచేయవలుకకరుణతోడ
గానరానివాని కరుణేమి కందురో విశ్వ
ఆ॥ కంటిలోనివాని గరకంతు దెరుగనుగంటిలోనివానిమింటజూడు
కన్ను మిన్ను హృదయకమలమం దెరుగుము విశ్వ
ఆ॥ కనియు గానకుండ గదలివచ్చినారు విస్తరయుండు విస్మయంబు
సంపదగలవాని సన్నిపాతకమది విశ్వ
క॥ కనియుండియుగన లేరటవినియుండియు వినగలేరు విస్మయమే యాకన
గ్రుడ్డియువినజెవుడును యనునది తెల్పెదుజనము నవనిని వేమా
ఆ॥ కానలేదు నుదురు కన్నులుండియును గానలుగా లేరు నేత్రమీద
దనుగానలేదు తత్త్వమే మెఱుగుదు? విశ్వ

జిహ్వ

ఆ. జిహ్వలంపటంబు జీవనంబైయుండు జిహ్వలంపటంబు జీవపోష
జిహ్వచేత నరులు చిక్కినొచ్చిరికాని విశ్వ

క. జిహ్వయురుచులనెకోరును జిహ్వకు మఱియొకటిమీద జింతేశ
దయా జిహ్వకు జింతలు తొలగుట బ్రహ్మము నేననుచును బల్క
బాడిదె వేమా

ఆ. జిహ్వరసమువల్ల జీవంబు బోషించు బ్రహ్మకున్నరసము బాపలేరు
రసము ద్రాగునట్టి రాజులు కలరొ, విశ్వ

నవద్వారములు

సీ. తొమ్మిదివాకిళ్లు తొలంగకశివునకు నెమ్మదిగానుండు నెనయుంబా
డ జెలు కన్నులు ముక్కుంజెలంగినోరును నేడుగుదమునుగుహ్యం
బుం గూడుంజెప్పె అందుం దొమ్మిదితూటులమరచేర్పు అదియునా
ధారముల నాఱు నానంవేసి భేదంబులేకను బెరింగెడి దేహంబు
వాయువు ల్పదితోడ వరుసగాను యుక్తిగల్పించి దేహంబు
నెనయజేసి తన్నుమరపించి లోకంబుతగులుంగలిపి వాడుమరగియు
గానక వరుసగాను బుట్టజేసెను నెలమిరి బుదమి వేమా

జ్ఞానేంద్రియములు

సీ. శ్రవణముల్ గోరును సంగీతసాహిత్య భాషామలయునట్టి పలుకు
లెల్ల చర్మంబు కోరును సరవితోడుత శైత్యముష్ణ కాఠి..
ములను నెపుడు కన్నులుకోరును గరములవర్ణంబులయినట్టి రూప
ముల్ వరుసతోడ నాలుకగోరునునయముతోడుతరుచుల ఒగరు
గారము చేదు నువ్పుబులుసు ముక్కుగోరును గంధము ల్మోదము
తోడ చెవులు చర్మంబు కన్నులు జిహ్వముక్కుయున్నకలిగిన
దీటువంటి దెల్లపాసి తన్నుగనుగొని ఘటియింప దగుర వేమా

కర్మేంద్రియములు

సీ॥ వాక్కుకోరునుమంచి వాగింద్రియములను వనచక్రమంబుల
పయనగాను చేతులుగోరును చలగిదానంబుల నియ్యబుచ్చు
కొనుట నిరవైయుంగు పాదముల్ గోరును పరగ సంచారంబు
బహుదూరమయినను బ్రిద్వారిల్లు మలవిసర్జనములు మహిగుదము
నగోరు వదిలంబుగానెట్టి పద్ధతగును గుహ్యమునుగోరు సంభోగ
కోరికలను నట్టికోరికలెల్లను గట్టిపెట్టి నిన్నుజూచెడివాడెపో
నిర్మలుండు ఘనుడు కైవల్యపదవిని గనును వేమ.

వాగింద్రియము

ఆ॥ వాక్కువలన గలుగు పరముక్తిసౌఖ్యంబు వాక్కువలనగలుగు
పరమఘనత వాక్కువలనగలుగు నెక్కుడైశ్వర్యముల్ విశ్వ
ఆ॥ వాక్కుచేత గర్మవచ్చుచుండగ వాక్కుచేత బోవబాధగిలి
వాక్కుమర్మమెరుగువాడె పోబ్రహ్మంబు విశ్వ

ప్రాణేంద్రియములు

ఆ॥ ఇయ్యబుచ్చుకొనను నింపొందబాడియా నయమునటుచేయ
నలవిగాదు మనసుగాననిలను మరియొకరు లేరును విశ్వ
క॥ దానంబిచ్చిన చేతులు జ్ఞానంబును నరుగనెందుఘనతరముగదా
దానము తమతత్వమనుచు మానవులెంచంగ లేరుమహిలో వేమా

పాదేంద్రియము

ఆ॥ పాదవాయువులను బరగ దేహముమోయు దేహజీవములను దెలియ
మోయు ధరణి పీసిరెంటి దానేలమోయుదో విశ్వ
క॥ పాదమున నడుచునరుడట లేదనగా భూమిదిరుగు తెన్నగవంకే
మైన పోనివచ్చిన సాధన పాదంబునడువ జరుగదు వేమా

—♦ పాయూపేంద్రియము ♦—

ఆ. మలము జారవిడుచు మరిపాయువిధమున మలము చేత బలము
మనుజునకును మలముబిగిసెనేని మరిప్రాణహానియౌ విశ్వ
క. పాయుస్థానగనపానము మాయక నాదారియుండు మలవర్జముదా
చేయకయుండును నెప్పుడు నేమముతో జూడుమయ్య నేర్పుగ వేమ

—♦ గుహ్యేంద్రియము ♦—

ఆ. గుహ్యక్రమముచేత కులములు వర్ధిల్లె గుహ్యక్రమములేక కులము
లేదు గుహ్యక్రమముచేత గొనలేరు మోక్షంబు విశ్వ

—♦ వివిధ విషయములు ♦—

ఆ. చెప్పులోని రాయి చెవిలోని జోరీగ కంటిలోని నలుసు కాలిముల్లు
నింటిలోనిపోరు యింతింతగాదయా విశ్వ
ఆ. ఉసురుతోతిత్తి నిసుమంతయూదిన బంచలోహములను భస్మ
మౌను పెద్దలుసురుమంటె పెనుమంటలెగయురా విశ్వ
ఆ. తేనె తెరలజాడ తేనెటీగ యెఱుంగు సుమరసంబుజాడ భ్రమర
మెఱుగు పరమయోగిజాడ భక్తుండెఱుంగును విశ్వ
ఆ. అనగననగ రాగ మతిశయిల్లుచునుండు దినగదినగ వేము తీయనుండు
సాధనమున బనులు సమకూరు ధరలోన విశ్వ
ఉ. రక్తిగనున్న పాటయని రమ్యముతోడను వ్రాసినట్టి నా
శక్తికొలంది నీ ప్రజలు సర్వసశ్రద్ధతో గూడిపాడినన్
ముక్తియసంగ జెల్వొనరు మోక్షము దారియు నీకు జేకురున్
భక్తితో చిన్మయంబునను బాడుగ జెప్పిన పద్యమ్ము వేమనా
ఆ. బండబూతులాడు పరమనీచుండన్న దండివారిమెప్పి తానెరు
గునా చందనంబు ఘనత పందియే మెఱుగును విశ్వ

— రుచులు —

ఆ|| ఉప్పులేనికూర యొప్పదు రుచులకు పప్పులేనితిండి ఫలములేదు
అప్పులేనివాఁడె యధికసంపన్నుఁడు, విశ్వ.

ఆ|| పప్పులేని కూడు పరుల కసహ్యమౌ నప్పులేనివాఁడె యధికబలుఁడు
చెప్పులేనివాఁడు చెదలసన్యాసిను, విశ్వ.

ఆ|| నేయిలేనికూడు నీయాన కసువది కూరలేనితిండి కుక్కతిండి
ప్రియములేనికూడు పిండపుకూడురా, విశ్వ
పోఁజనాలునాలు పోలిమాండ్లకుచేటు, విశ్వ.

ఆ|| తోకలుగలవాని దొడరి గొంతులుకోసి మోసజీవములను మొదలు తవిర
చి కడమజీవములను గాల్చికతిందురు, విశ్వ.

ఆ|| పక్షిజాతిబట్టి పరగహింసలు బెట్టి కుక్షినిండగూడు కూర్చగాను
వండితినెడివాఁడు వసుధభంగాలుండు విశ్వ.

ఆ|| మాంసము తినకున్న మాటగాదెను కమాంసము తినుపట్టి మాయజీవి
మాంసము చెడిపోవ మాటెట్టులాడు విశ్వ.

ఆ|| ఆరురుచులు వేరు సారంబు నొక్కటి సత్యనిష్ఠ వేరు సత్యమొకటి
పరమబుధులు వేరు భావ్యం బొక్కఁడు, విశ్వ.

క|| నోరెరిగి తాము యేమియు నేరనిజంతువుల జంపి నెమ్మది దినునా
గ్రూరవు సంకరజాతుల మారణమే యందునీక మహిలో వేమా

— తాంబూలము —

ఆ. వంటికంపు కొక్కనొప్పిరాకుండ నాకు పోకసున్న మానధంబు
పెట్టుకున్న నోరు పెనుగబ్బు గొట్టునా, విశ్వ,

క. శిలవృక్షలతల బుట్టిన జలజాతులు ముగ్గురు గూడి చకురతతోడ
స్థలవాకిట రతిచేయగ నిలజనులకు లక్ష్మికరము నిచ్చును వేమా,

—♦ ధనము ♦—

క. ధనమే మూలము జగతికి ధనమే మూలంబు సకల ధర్మంబులకున్
ఘనమే మూలము సిరులకు మనమే మూలంబు ముక్తి మహిమకు వేమా

ఆ. ధనము లేమి యనుట దావానలంబగు దన్ను జెరచు మీరి దాపు జెఱచు
ధనము లేని మదిని దలచనే పావంబు విశ్వ.

ఆ. కలిమి కలిగెనేని కామునిగా జూచు లేమిచేత చేరజిక్క లేవలేని
మదను వంటివాని మూలగా జూతురు, విశ్వ.

ఆ. పూర్వవాసన కలపుణ్యాత్ముల కలిమి యాట చెలమరీతి నూరుచుండు
నెందరికొనగినను నెప్పటియట్టుండు, విశ్వ.

ఆ. కలిగినట్టి యుండు కలుగకయుండదు మరియు లేకపోవు తిరిగి కలుగు
కలిమి నెచట జూడ గారడి యనవచ్చు విశ్వ.

ఆ. భాగ్యవంతురాలు వరుల యాకలి దప్పి తెలిసి పెట్టనేర్చు తనదు
దుష్టభార్య తనయాకలి నె గాని వరుల యాక లెరుగదరయ వేమా.

ఆ. చమురు గల్గు దివ్వె సంతోషమయి వెల్గు ధనము గల్గువాని తలపు
హెచ్చు ధనము తీర తలపు తనుదా నెతీయను, విశ్వ.

ఆ॥ తనకు భాగ్యముండ దక్కువ లేకుండ కలుగు భాగ్యమెల్ల కల్ల
యనుచు నమ్మకముగ జూచు నరుండగు యోగిరా, విశ్వ.

క. భోగంబుల కాశించక రాగద్వేషంబు విడిచి రంగుకరవ రోవేగము
మోహంబును రాగసు నాతండె యోగిరాజగు వేమా.

ఆ. కనియు గానలేడు కదలింపడా నోరు వినియు వినగలేడు విస్మయంబు
సంపదగలవాని సన్నిపాతకమిది విశ్వ.

క. కనియుండియు గనలేకట వినియుండియు వినగలేరు విస్మయమేమో
కవ, గుడ్డియు వినిచెవుడును యనునది లెస్సాయె జనము నవనిని వేమ

ఆ. అర్థవంతు సొమ్ము నాశింతురందరు, అర్థికడసి సొమ్ము వ్యర్థమగును
వ్యర్థమైన సొమ్ము వ్యర్థుల చేరును, విశ్వ.

ఆ॥ దాచినధనమునకు దానును గొడుకును వాంఛపడుటె కాని వట్టి
భ్రమలు భాగ్యహీనునకు ఫలము లభించునా, విశ్వ.

ఆ॥ విబుడైనలేదు విద్యనేర్పినలేదు చదువులందులేదు సంధ్యలేదు
జన్మఫలముకాని జపియించినను లేదు, విశ్వ.

లేమి

క॥ పేదతిక మింతదోషంబేదో యీజగతిలోన నీశ్వరుడైనగున్ జే
దను బొగడవాడును గాదని శవమనుచును చూచుగదరా వేమ.

ఆ॥ తనకులేనివాడు దైవంబుదూరును తనకుగల్గెనేని దైవమేల తనకు
దైవమునకు తగులాట మిట్లుండు, విశ్వ.

ఆ॥ గ్రాసమేమిలేక కడుకష్టమైయున్న విద్యలేలనిలుచు వీలిపోక
పచ్చికుండ నీళ్ళు పట్టననిలుచునా విశ్వ.

ఆ॥ వరగ లేమిచేత బంధువుల్ పగవారు వరగలేమిచేత బరగతప్పు
వరగ లేమిచేత బరతత్వములు దప్పు, విశ్వ.

ఆ॥ పేదవానిబాధ పెనుభూతమైయుండు జూడసట్టిబాధ జూడరాదు
పేదవానిబాధ వివరింపగారాదు విశ్వ.

ఆ॥ ధనములేమిగుణము తప్పవపడవచ్చు ధనములేమికీర్తి తొలగిపోవు
ధనములేమిశుచిని దాటబుద్ధినీయదు ధనములేమిఘనత తప్పువే.

ఆ॥ ధనములేమిసుతులు తప్పులు పట్టుదురు ధనములేక పత్ని దాకని
యుండు గినముతో దిరిగి దాళికైయుండదు, విశ్వ.

ఆ॥ కుట్టవకట్టలేక కూడబెట్టగలేక విడువవమ్ముదవలేక గడవలేకవడుక
లెనివాని పడపీనుగందురు విశ్వ.

ఆ॥ భాగ్యహీనునకు పరుసవేది దొరకదని కనుపుపడదు [illegible]
దాసతో డవచ్చు వడగండ్లు నిలుచునా, విశ్వ.

ఆ॥ అప్పుపడుటరోత హరిహరాదులకైన ముప్పుతోడ చలిమి ముందరోత
తప్పుపట్టి దాడులాటలు బలురోత విశ్వ.

ఆ॥ అప్పువేనివార లధిక సంపన్నులు తప్పులేనివారు ధరను శేష
గొప్ప లేనిబుద్ధి కొంచమైపోవురా విశ్వ..

ఆ॥ చిక్కియున్నవేళ సింగంబునైనను బక్కకుక్కచేరి బాధపెట్టు
బలిమిలేనివేళ పంతంబుచెల్లదు విశ్వ.

—♦ దానధర్మములు ♦—

ఆ॥ ధార్మికునకుగాని ధర్మంబు తెలియదు కష్టజీవి మేలుకానలేడు
నీరుచొరకలోతు నీయాన తెలియదు, విశ్వ.

ఆ॥ అన్నమున్నవాని కన్నంబుపెట్టిన పారజిమ్మువాని ఫలితమేమి ధని
కునకును యిచ్చు దానంబులారీతి విశ్వ.

ఆ॥ ధర్మసత్యములను దన్నకచేయని కర్మజీవి మేలుగాంచలేడు నిర్మల
హృదయుండు నీరూపమైయుండు విశ్వ.

ఆ॥ తండ్రిసొమ్మునైన దాయాది సొమ్మైన బరులసొమ్ములయిన ప్రాప్తి
ధనము దయను దీనులకు దానమిచ్చినవాడె బహుళపుణ్యజనుడు
వరగ వేమా.

ఆ॥ దానిమడుగువాడు ధరలోన నధముడు దానమిచ్చువాడు దైవస
ముడు దానమిడనివాడు ధన్యుండుగాదయా, విశ్వ.

ఆ॥ ధర్మమెరసిపూని ధర్మరాజాదులు నిర్మలంపు నీతి నిలుపుకొనిరి
ధర్మమే నృపులకు దారకయోగంబు విశ్వ.

ఆ॥ అన్నిదానములందు నన్నదానము గొప్పకన్నతల్లికంటె ఘనత
లేదు ఎన్న గురువుకంటె నెక్కుడవలేదయా, విశ్వ.

ఆ॥ ఇంచుకంతయున్న యీశ్వరార్పణమన్న పుణ్యలోకములకుపోవ్రు
నవుడు అన్నదానంబునకు నధికంబులేదయా, విశ్వ.

ఆ॥ దానములకు నన్నదానము దొడ్డది గానముల సామగానమెచ్చు
ధ్యానములకు శివుని ధ్యానము శ్రేష్ఠంబు విశ్వ

ఆ॥ ఆకలన్నవాని కన్నంబుపెట్టిన వాయసీకర్పితముగ నారగించుధన
హీనునకీ దానంబురీతిని విశ్వ

ఆ॥ ఇన్నిదానంబులను నేదానమెక్కువ అన దానముకన్న నధికమేది
కన్నది కన దిగగాన్పించు నారూపు విశ్వ

ఆ॥ తానుజన్మమగుట ధర్మంబుచేయగ కర్మగతిని యముడు కష్ట
పరచు కర్మధర్మములను గనుపీర బ్రహ్మంబు విశ్వ

ఆ॥ తనదుసొమ్ముకాద దానమివ్వగవచ్చు నవనిదొడ్డగాద దవనిమీద
నదుర బెదురులేని నన్యులసొమ్ములదానమీయరాదుధరను వేమ

ఆ॥ వలయునన్న రాదు వల దన్నపోవదు తానుచేసినట్టి దానఫలము
ఉల్లమందు వగవకుండుట యోగంబు విశ్వ

ఆ॥ దానధర్మములను దయయు సత్యమునీతి వినయ ధైర్యధుర్యవితర
ణము రాజుపాలిటికివి రాజయోగంబులు విశ్వ

ఆ॥ తనదు భ్రాతలెల్లదానంబుచేయగ తనకుగలదటంచు తలపరాదు
తనదుకాలుగోయ తనతమ్ము డేచ్చునా విశ్వ

ఆ॥ అరయనా స్త్రీయనక నద్దమాటాడక పట్టబడక మనిని తన్నుకొనక
తన్నుగాదనుకొని తాబెట్టవలెనయా విశ్వ

ఆ॥ పెట్టిపోయలేని వట్టినరులు భూమి పుట్టనేమివారు గిట్టనేమి పుట్ట
లోనచదలు పుట్టవా దిట్టవా విశ్వ

క॥ ఇచ్చేవారలనెవద హెచ్చేదేకానిలేమి యేలాకల్గుగ యచ్చల
పసిరు చల్లిన విచ్చలవిడి వచ్చుచుండు వినరా వేమా

క॥ భూతిలేసిలలాజ భూతంబుగాతుర్లు రీతిలేనిపోటురాతివేటు దాత
లేని కొంప దయ్యాలకొంపరా విశ్వ

ఆ॥ దానమింతొ జేసి ధరజేరు నొకవంక మానమెంచి తేను మాయ-
దగులు జ్ఞానము మదినిడగ ఖరవైరులను గెల్చు విశ్వ

క॥ ధర్మార్థకామమోక్షము నిర్మలమతి తెలియగాక యితరులతరమా
యర్మిలిల దిగిచూచిన గర్మలకును లేదు ముక్తి గదరా, వేమా

ఆ॥ తోడబుట్టువు దొడరి ధర్మము సేయ తనకు గలదటంచు దలచ
వలదు తనదు కాలు గోయడము వారి కాళ్ళలో రక్తమేల వచ్చురమర వే

క॥ ఆకొన్న యతిథి శివుడని కాంకించుక లేకమదిని గరుణాన్వితుడై పో
కంతయన్న మిడినను నూకొని యా యముని గొట్టనువమిది వేమ

ఆ॥ పరులదత్తమిట్లు పాలన జేసిన నిలువదత్తమునకు నినుమడించు
నొకరికిచ్చు దాన మకట కాదొంగిలి పరుల కీయగలద ఫలము వే

ఆ॥ దానధర్మములకు దగనేడు రేపని కాలవ్యయము చేయ గష్టబ
డుదు తాను సేమియగునొ తనబ్రతుకేమౌనొ మాయ దెలియ
లేడు మహిని వేమ.

ఆ॥ దాతలేని కొంప దయ్యాల పెనువాడ నీతిలేని మాట రాతి వేటు
ప్రీతిలేని లంజ పీనుగై తోచురా విశ్వ

ఆ॥ ధర్మమన్న వినరు తమునమ్మి భూవరుల్ యముని వారు వచ్చి
యడలునించి చొచ్చి కట్ట తమరు జొరబారగలరొకో విశ్వ

ఆ॥ లలితవిద్యభువిని గలిగి ఫలమేమి వితరణంబు లేక వెలయ దదు
నారగింపులోన నాజ్యంబె లేనట్లు విశ్వ

ఆ॥ దాన మొనగకున్న ధాన్యంబు మదిహెచ్చు ధ్యానమొనరకున్న
జనును తెలివి తెలివికన్న నాశ తెగవేసినది హెచ్చు విశ్వ

ఆ॥ ఎంతకదుపైన నెంగిలియన్నంబు పరులకిడను ధర్మపరుల జూచి నిల
ను బడినయట్టి యెంగిలాకులు నాకు కుక్కలై పుట్టుదురు కూడి వేమ

ఆ॥ పెట్టువారలెవరు కట్టని దెవ్వరు పెట్టిపెట్టనట్టి దిట్టలెవరు పట్టు
దప్పకుండ భావించ జూడరా విశ్వ

ఆ॥ పెట్టినంతఫలము పెక్కండ్రకువహాతి చేయుచున్నదాని జెరుపకున్న
బెండ్లిచేయునంత పెద్దఫలంబురా విశ్వ

ఆ॥ పరులనిందజేసి పరులనావారని ఆస్థమస్థిరమని తెలియలేక పరగ
మిత్తుచేత బట్టుకపెట్టిరా పెట్టుగాను కట్టిపెట్టువేమ

ఆ॥ తానుబలిమిబెట్టకమున్దామే కల్లు నడుగనిడిన దాము నడుగ
గల్లునింపదీపివాని కొందును గలుగదు విశ్వ

— వ్యాధులు ఔషధములు —

ఆ॥ వ్యాధి కలిగెనేని వైద్యునిచేమందు తీసుకొని కగాంతీరదేందు మందు
నంటిమునను మనుజాడు గాలె విశ్వ

ఆ॥ వ్యాధి కలిగెనేని వైద్యునిచే మందు తీసి తినినగాని తీరదది దుచేత
దీపమిడక చీకటిపోవునా? విశ్వ

ఆ॥ రోగియైనవాడు రోగినెఱుంగును రోగినరసిచూచి రూఢిగాను
రోగికిడినరాగి బంగారమౌను విశ్వ

క॥ మందుదిన పోటుపోనున, మందుదినం జేయుపొలితి సుహింసోదల
పక మందుదినగురోగము మందుదినంగలుగు పుష్టినుహింలోవే

ఆ॥ ఉక్కుబడ్డదిన్న మద్దిపిగా జేయు సుక్కబడ్డదిన్న నడుగువ్యాధి
ఉక్కు బడకయున్న నుర్విపైకల్పించు విశ్వ

ఆ॥ ఉక్కుసుధగచేసి యుంచితినెడివాడు యుక్కుతానుగూడియుండు
జగతి ఉక్కుసున్నము దిన నెక్కడికల్పంబు విశ్వ

ఆ॥ ఉక్కుసున్నము దినసుఘుగను కష్టంబు ఉక్కుసున్నముదిన సుఖ
ము తుంటయు సుక్కుసున్నముదిన నుకుగునా కర్మములే విశ్వ

ఆ॥ ఉక్కుదిన్నవాడు ఉర్విపైసిద్ధుండు ఇక్కుదిన్నవాడు నుండుజగతి
ఉక్కుసున్నముదిన నెక్కడికల్పంబు విశ్వ

క॥ సున్నమును తిన్నవానికి సున్నతమగు స్వర్గమేదియుండునుజూడన్
వన్నెకుమించెడుసున్నము సున్నతమగు బ్రహ్మమునకునుపమవి వేమ
క॥ కాంతభస్మముచేసిన శాంతులకజ్ఞానసంఖ్య నంజీవగుచుం
గాంతదలపకయుండిన శాంతముగా నొకరిదేహ చరితము వేమా
ఆ॥ కాంతసింధురంబుకడుపిత్తవ్యాధికి నొనరు తేనెతోడనె నగబడిన
తనదు దేహబలిమి ధన్యమైయుండురా విశ్వ
ఆ॥ ఆకాసుధముకన్న నతిశయంబైనట్టి కల్పమేగలుగును గావకంబు
ఆయసున్నముదిన నంధకారహుడంగు విశ్వ

— మనసు —

ఆ॥ శివునిమీదమనసుస్థిరముగానుండినగా మోహముమరయగానునేను
శివునిమీదమనసు చింతదప్పకాకాదుకాదుకాదు కాదు వేమ
ఆ॥ మనసులోనబుట్టు మరికోర్కెలన్నియుకోర్కెలందుము క్తిపడరు
పడదు మనసు బ్రహ్మమనుచు మదినెరుంగలేరు విశ్వ
ఆ॥ కడుపుచిచ్చుచేత కామానలముచేత క్రోధవహ్నిచేతకుటిలపడక
యొక్కమనసుతోడ నున్నముక్తిరా విశ్వ
ఆ॥ పొంకమైనమనసు పోసికనర్వేసుం వంకనిలుపువాడు వంశవరుడు
వంకనిలుపకున్న వచ్చుపాపదలు విశ్వ
ఆ॥ దిరుగవలయుమనసు దిరిగినయందాక దిరిగియుండాకమనసుదిరుగ
వలయు తిరిగి విరిగెనేని దేవుండు తానౌను విశ్వ
ఆ॥ మనసునిల్పినట్టి మర్మసుజ్ఞానులు గదిమమోహవనము గన్నవారు
చెట్టుబెట్టి ఫలము చేకొనకుందురా విశ్వ
ఆ॥ మనసునందు ముక్తిమలయుచు నుండగ మనసునెరుగలేకమనుజు
లెల్ల మనసు నంటలేక మాయమైపోదురు విశ్వ
ఆ॥ ఒక్కమనసుతోడ నున్నది సకలంబు తిక్కబట్టినరులదిరుగలేరు
ఇక్కవెతికి నడుమ నొక్కడే వాలడా విశ్వ

ఆ॥ మనసుపూని గెలిచి మనసులో సుఖించి కడుమోదపడము గను
నువాడు చెట్టుబెట్టఫలము చేకూరకుండునా, విశ్వ.

ఆ॥ మనసులోనిశివుని మానకనిల్పిన యోగియింద్రు వానినుర్విలోన
శివునికలపలేని చిత్తంబదేలనో, విశ్వ.

ఆ॥ మనసులోనముక్తి మరియొకచోటను వెదుకబోవువాడు వెర్రి
వాడు గొర్రెజంకబెట్టి గొల్లవెదకురీతి, విశ్వ.

ఆ॥ ప్రాణుదిద్దవచ్చు మరివంకలేకుండ దిద్దవచ్చురాలు తిన్నగాను
మనసుదిద్దరాదు మరివంకలేకుండ, విశ్వ.

ఆ॥ ఇనుము విరిగెనేని యినుమారు ముమ్మారు గాచి యతుకవచ్చు
గ్రమముగాను మనసువిరిగెనేని మరియతుకరాదయా, విశ్వ.

ఆ॥ మనసునిలుపలేని మాయానువర్తకులు మనసువడుదురొక్క
మగువమీద నిట్టివ్యర్థజన్మ మీబ్రతుకేటికి, విశ్వ.

ఆ॥ తరచు తనువుబాసి తరితోటనుమరచి పరమునందు మనసు బదిల
పరచి గరిమనున్నయట్టి ఘరితెందును గలరొక, విశ్వ.

ఆ॥ నీటిలోనివ్రాత నిలుపకయున్నట్లు సాటిలేనిజగతి పరము లేదు
మాటకెల్ల మనసు మరచి కోరుచునుండు విశ్వ.

ఆ॥ మాటలాడవచ్చు మనసు నిల్పగరాదు తెలుపవచ్చుదన్ను తెలియ
రాదు భుజియపట్టవచ్చు శూరుండుగారాదు విశ్వ.

ఆ॥ ఇదియొక పరమటంచు నితరచింతలువీడి మనసుచెదరనీక మట్టు
పట్టి కొదవలేక సలుప కోర్కెలుపండును, విశ్వ.

ఆ॥ ధాత్రిజనులకైన జగనెరిగించిన నొనర హరునెఱుంగు నువను
దొకటి మనసు చెదరనీక మహిమతో జూచుటే, విశ్వ.

ఆ॥ ఆత్మబుద్ధివలన సఖిలంబుతానయ్యె జీవబుద్ధివలన జీవుడయ్యె
మోహబుద్ధివలన ముదితలదర్శించె, విశ్వ.

ఆ॥ తరుణియున్న గన్నతనయుని జూచిన చోరునికళలుమించి మీఁసు
పారు పాపజాతిమనసు పట్టఁటవచ్చునా విశ్వ.

ఆ॥ చంద్రుడట్టివాడె శాపవశంబున కళలహీనవృత్తిగలిగెగదర
పుడమిజనులకెల్ల బుద్ధులిట్లుండురా, విశ్వ.

క॥ మనసునవలము రెంటికిఘనమునుగొంచెం. బుదెలియుగాన తెలుసుమ్మా
కనుమూసి తెరచినంత నెఘనమై వివరించు మనసుకానదు వేమా.

క॥ మనసే మాయామృగమై మనసే మాయైనదాని మరిపోకుండన్
మనసున మనసును జంపిన మననందేముక్తిగలదుమహిలో వేమా.

ఆ॥ కప్పురంబుమనసు కాంతిఁంచుయోగికి జ్ఞానదీపశిఖయు దాటించు
గానవచ్చునాత్మ గ్రమమాణమైయుండు విశ్వ.

ఆ॥ మంచిరుచులుకోరు మంచి స్త్రీనుగోరు మనసు చెడ్డదెంతో
మనసాకాని యించుకంతయైన నేలనింపఁచదు విశ్వ.

ఆ॥ మనసుశివునిమీద మరితాళి జాళిమా గుక్కపంది శివులగాఁ
చేసి కుక్కవంటి పావగుణముని తెలిపెదురు, విశ్వ.

— దేవుడు దేవళము —

ఆ॥ తానునిలుచుచోట దైవంబు లేదని పోదురు జనులు తిరుపతులు
తిరుగ గీమువీడిచేతి సొమ్ముల్లబో జేసిచెడిగృహంబు తాను జేరువేమ

క॥ గంగాధరుడేదైవము సంగీతమువౌపులకింపు సర్వజ్ఞులకన్ బంగార
మె యుపభోగం బంగజుడే మృత్యుహేతు వరయుగ వేమా.

ఆ॥ దూరయోచనలకు దూరమే దైవంబు తనువుదూరమైతె తగులు
నవుడు జీవిదవ్వుచేయ దేవుడైనిల్వురా విశ్వ.

క॥ నిఖిలాకారు డనంతుడు నిఖిలంబును సర్వసాక్షి నిజముదానె నిఖి
లంబు నిర్వికారుడు నిఖిలంబున బ్రహ్మమగును నిజముగ వేమ.

ఆ॥ సందుదైనవాని యిందునందకుండునన్ని తావులందుపారునివలెను
దెలియువారికెల్ల దేవుడై కనిపించు విశ్వ.

ఆ॥ ఒక్కప్రొద్దునుండి మొగి నీళ్ళమునిగియు కూటువంటి వేల్పు గడు
వుచునుచు దానినోరుగొట్టి తాముదితిందురు. విశ్వ

ఆ॥ ఎంతవేల్పుకైన నెనగ నైవేద్యంబు వాసనచెడకుండ వండలేరు
మీదిమీదనుచు మింగేరు గ్రుక్కిళ్ళు, విశ్వ

ఆ॥ వెన్నచేతపట్టి వివరంబు తెలియక ఘృతమునడిగినట్టి కూళభంగి
తాను దైవమయ్యు దైవాలగొలుచుటా, విశ్వ.

—♦ షట్చక్రవర్తులు—షోడశమహారాజులు ♦—

ఆ॥ ధరం జక్రవర్తులార్గురు వరగంగా రాజులెన్న బదునార్గురు తా
నెలయోధులు వీరేనని తెలియక మును వెనకజూచి వెదకరవేమ

ఆ॥ అనృత మాడలేక యల హరిశ్చంద్రుండు నాలుబిడ్డనమ్మె నాతండు
కూడ మాలవానికపుడు మతిపోకున్నెయుండు విశ్వ

ఆ॥ నలుడు దమయంతి ననువుగా బొగ్గాడి పుష్కరునికినోడి భూమి
విడిచి భార్యతోడ దాను బహు పేదవారలై యడవి దిరుగలేదె
యపుడు వేమా.

ఆ॥ పుడమి ధర్మముగను బురుకుత్సుడనురాజు ధర్మ మనునరించి
ధాత్రినేలి తనకు గాసివేళ దాబడె కష్టముల్, విశ్వ.

ఆ॥ పాండుగ ధరలోన మును పురూరవ రేడు ధర్మమేజయమని తనరి
యుండె దనదు కాలగతిని దానెఱుగలేక మదనుచేత జిక్కి
మరిగె వేమా.

ఆ॥ సగరు డుర్వి రాజచక్రవర్తియటంచు బరులు తన్నుబొగడ
బ్రతుకుచుండె నిట్టుల విధి వీరికెందుకు రావలె విశ్వ.

ఆ॥ కార్తవీర్యునంటి ఘనులెవ్వరునులేరు వీరశౌర్యమునను. విప్రవీగ
బరశురాముచేత బాధలను వడిచచ్చె, విశ్వ.

సీ॥ గయుఁడంబరీషుండుఘన శశిబిందుఁడుదశరథుపృథుఁడుమరుత్తు
డుండు భరత మహాపుత్రుడు బరఁగ శ్రీరాముండు నా దిలీప
నగరులవన మఱియు భార్గవుండు యయాతి వరగ భగీరథుఁడు
దల శిబిమాంధాత లమర భువిని నిట్టువంటి నృపతులు నేర్పుర
దొమ్మిదిఁ బదునార్గురు నృపులు ప్రబలిరిలను ఇట్టి యోధాన
యోధులయ్యులను బుట్టి గట్టిగా నుండు వేళను గడచిరపుడు మం
డలంబుఁ గానక మరచి రంత తెలిసి నడచినవారెవో తీరువేమ.

ఆ॥ పలికి బొంకలేక భల్లాణరాజపుడువడలిగూర్చి యిచ్చెఁబరునకపుడు
బాళిమీరఁ దుదకు బాలుఁడై యుండురా విశ్వ.

ఆ॥ దశరథుండు రాము ధరణికిఁ బట్టంబు గట్టఁదలచె నతనికట్టె
జనులు తలంపుకొలది గాదు దైవికమది వేరె, విశ్వ.

ఆ॥ మొలత నడవినుంచి మృగము వెంటనెపోయె రామభద్రుడెంతో
రసికుడయ్యు బాలుపుడప్పు వేళ బుద్ధులట్లుండురా, విశ్వ.

ఆ॥ కనకమృగము భువిని గల్గుట వినలేదొ రాము డెటులగల్గురాజా
కాడె చేదు కాలమునకు చెడుబుద్ధిపుట్టించు, విశ్వ.

ఆ॥ ఎంతచేసిచేసి యేపాటుపడినను రాచకృపలు నమ్మరాదుసుమ్ము
పాపముతోడి చెలిమి పదివేలుచెప్పిన విశ్వ.

ఆ॥ పుడమి యుప్పరంబు బురికొల్పజగములు రక్షసేయగల్గు రాజు
లెవరు మహింపతియనుపేర మనుజులకీడదో? విశ్వ.

ఆ॥ దుండగీడుకొడుకు కొండీలు చెలికాడు బందరాజుకును బహుగు
మంత్రి కొండముచ్చునకును కోతిపేరఁటాలు, విశ్వ.

— మేల్కొడులు —

ఆ॥ తనకు మేలుఁజేయు తాఁదెలియఁగనేర్చు నెలమితోడ గుక్క యెఱుకతో
భువిని తనకుఁ జేయుమేలు తాఁదెలియఁగలేనిమనుజుఁడెంతఖలుఁడో
మహిని వేమ.

ఆ॥ ఒకరికీడు వేత యొక్కటికియివ్వదు యొక్కరిమేలు వేతయొకరి
కీడు చొట్టచేలువాడు సుమ్మొవ్వడును గీడు విశ్వ
ఆ॥ వానివర్తనలును వరుసలు మర్యాద దప్పి నడిచెనేని దగులుగీడు
వదలకవుడు తాకునది తప్పితే మతిమసలితనమునైనమునుగు వే
ఆ॥ అధికశక్తిచేత మొదటిసామ్మొకడు హానికదుసామ్మొకన్న గొంత
హాని మొదటిపతుమునను మూలకర్తకుహాని విశ్వ
ఆ॥ హానికలుగునాడు యధికస్థలుగలుగు హానిలేనివానినగయలేదు
హానితెలియువాడు యతడెహో శివయోగి విశ్వ
ఆ॥ పట్టువస్త్రములను వరగ భూమధనముల గుమవలిడు కొల్లగొదువ
పద్దు లనుభవింపగూడ దదడెంతవాడైన విశ్వ
ఆ॥ ఇహామునందు జాల యిడుములు పడినను బడుగుపొందగలడె వర
మ పదవి పేద కసువృపమునె వృథివివైభాగ్యంబు? విశ్వ

— ♦ కల్ల—నిజములు ♦ —

ఆ॥ కల్లలాడువాని గ్రామకర్తయెరుగు సత్యమాడువానిస్వామియెరుగు
బెక్కుతిండిపోతు బెండ్లామెరుగునా విశ్వ
ఆ॥ నిజమువరుసనెరిగి నిర్గుణాత్వంబందబలుకులోని శబ్దములదెలియ
బలుకకుండువాడె పరమాత్మ యగునురా విశ్వ
ఆ॥ నిజములాడువాడు నిర్మలుండైయుండు నిజములాడువాడు నీతి
పరుడు నిజమువల్కకున్న నీచచండాలుండు విశ్వ
ఆ॥ కల్లలాడుకంటె కష్టంబు మరిలేదు కష్టమొప్పను కీడుగలుగజేయు
ద్విజుడ ననుట జూట ద్రిమ్మరితన మది విశ్వ
క॥ కల్లను పలికెడి నరులకు దెల్లమిగా బ్రహ్మవిద్య తెలుపుట యెల్లన్
జల్లను పాలను గలిపిన జల్లకుతోనంటినట్లు సహజము వేమా
ఆ॥ పుట్టను చెరగంగ బుట్టడైనను జిక్కిపొల్లుపిత్తులలందుభూమిలోన
నాడితప్పుమాట యంతకుస్వల్పమే విశ్వ

ఆ॥ నిజములాడువాని నిందించు జగమెల్ల నిజములాడరాదు నీచులొద్ద
నిజము చెప్పవలె నిర్మలులను గూడి విశ్వ
ఆ॥ ఆడి తప్పువార లభిమానహీనులు గోడెరుగవాడు కొద్దిగాడు
కూడికీడుచేయు గ్రూరుండు దలపోయ విశ్వ
ఆ॥ నిజము కల్లరెండు నీలకంఠుడెరుంగు నిజములాడకున్న నీతివప్పు
నిజములాడునపుడు నీరూపమైనిల్చు విశ్వ
ఆ॥ తరచుకల్లలాడు ధరణిరాజులయిండ్లం వేళ లక్ష్మి వెడలపోవు
నోటికుండలోన నుండునే నీరము విశ్వ
ఆ॥ కల్లనిజములెల్లం గరకంఠుడెరుగును నీరువల్లమెరుగు నిజముగాను
తల్లితా నెరుగును తనయుని జన్మంబు విశ్వ

—♦ బాగోగులు ♦—

ఆ॥ ఓగునోగు మెచ్చు నొనరంగ నజ్ఞాని భావమిచ్చి మెచ్చు బరయ
లబ్ధు పంది బురదమెచ్చు బన్నీరుమెచ్చునా విశ్వ.
ఆ॥ వేము బాలుబోసి ప్రేమతో బెంచిన జేదునుడగి తీపుజెందబోదు
ఓగునోగుగాక నుచితజ్ఞు డెట్లవును? విశ్వ.
ఆ॥ కూళ్లమెచ్చి గుణవంతుజెడనాడు నట్టివారిమెచ్చు రెట్టివారు
మ్రాను దూలమునకు జ్ఞానంబు దెలియునా? విశ్వ.
ఆ॥ రేగుపుచ్చకాయ రేయెల్లదన్నిన మురగదంతకంత బెరుగుగాక
యొరుల ఛీయనంగ నోగు సిగ్గొందునా? విశ్వ.
ఆ॥ ద్రోహబుద్ధినైన దొంగరికమునైన జటలనైన సాహసమునైన
సంపద దధికమువలస సాధింప దగుడొప్పు బడుగు కిడుట బాగు
వడును వేమ.

ఆ॥ ఓగుబాగెరుగని యుత్తమాధమునందు నిలను శుద్ధిజనము నెంచు
కోల మృగముతోడ గుక్క మొఱిగిన సామ్యమా విశ్వ

—♦ అల్పాధికులు ♦—

ఆ॥ ఆదికాలమునను నల్పుడేమియెరుంగు జెప్పలేఁడుగాన తప్పవట్టు
ద్రోయనేర్చుకుక్క దొంతులు పేర్చునా? విశ్వ

ఆ॥ అధికమతులతోడ నాప్తులతోడను వదువుగురు తెఱంగి పలుకకున్న
వచ్చుజెడ్డతనము హెచ్చుగా గాంభీర్యహాని చెందు తనకు నవుడు వే

ఆ॥ అధముడయినవాడు యధికుని జేపట్టి సతనిమాలి నడచునవని
లోన గజపతింట గ్రుడ్డి గవ్వలు చెల్లవా? విశ్వ

ఆ॥ అధికుడయినవాని కధికారమిచ్చిన నచటివారినెల్లనాదరించు
జెఱకుదిన్ననోరు చేదారగించునా విశ్వ

ఆ॥ గుణహీనజనుని గుణము చగానేల, బుద్ధిలేనివాని పూజలేలమన
సులేనతనికి మంత్రంబులేలను విశ్వ

—♦ ఆకలి పశ్న ♦—

ఆ॥ కావుకావుమనుచు గరుణతో నేడ్చుచు శిశువు తుత్తుచేరజిక్క
చొక్కుబాల నిచ్చునట్టి వడతికి బుణ్యంబు విశ్వ

—♦ బుద్ధి ♦—

ఆ॥ ఆత్మబుద్ధివలన నఖిలంబు దానయ్యె జీవబుద్ధివలన జీవుడయ్యె
మోహబుద్ధివలన ముదితపై దలవయ్యె విశ్వ

ఆ॥ బుద్ధియుతునకేల పొసగనే సఖ్యంబు భాగ్యవాదికేల కడుచలంబు
కుచ్చుకూనకు నేల గురుదేవభక్తి విశ్వ

ఆ॥ ఇంతవగవనేల యేకాంతబుద్ధిని హరిహరాదులందు నాశలుడిగి
శాంతబుద్ధినుండ నమకూరు సౌఖ్యంబు విశ్వ

హీనగుణమువాని నిటుచేరనిచ్చిన నెంతవారికైన నిడుములగును
ఈగకడుపుజొచ్చి యిట్టట్టు జేయదే? విశ్వ

ఆ॥ హీననరునితోడ స..తు..త డను వాండ్రతోడ ప్రభుతోడ
బ్రాహ్మణులతో బ్రహ్మజ్ఞుతోడను వైపుదెలిసి పలుకవలయు వేమ

— విరోధులు —

ఆ॥ శత్రువులను సం.. ..ర.. ఖండించి మిత్రవర్గమునకు మేలు చేసి
..డి వెలుగుచు ..పి..యుధ్య..ముసద్గ..లుపు ..ము ..యుడు ..

ఆ॥ ..ధ..ను..ప .. .. ర్గుంయులు నిల్ల స..శ..బు లే..నాధు ..
జె.. ..ద..మి.. చే..త ప ..? విశ్వ

ఆ॥ శత్రువులను [illegible] బువహించి కృత్యములను నడుపు
నిత్య..డెరిగి సత్య..జేగియున్న సాధించునెటువంటి పురుషుడైన
గడగి వరుస వేమ

ఆ॥ చదివిన మానవులను జేపట్టి రక్షించి కడగు జేర్చునట్టి ఘనులు తలప
గరము పుణ్యము..లు గ..శివుసన్నిధి నడ తెగనె యుందురె ప్రభువె

ఆ॥ చంపదగినయట్టి శత్రువు తనచేత జిక్కె నేని కీడు చేయరాదు
పొసగ మేలుచేసి పొమ్మనుటే చాలు విశ్వ

ఆ॥ గువ్వ శోరకు మేను గోసిచ్చి శిబిరాజు హా రవిడువలేక కీర్తికెక్కె
నోగునెంచబోరు నుపకారమెంతురు విశ్వ

ఆ॥ దూరమున శత్రుసుండిన వెతవాడున్నచోట వెదుకగవలెనా
ఆటెంటను తావ్రాసిన భారమ్ము వేసినట్లు. వదురా వేమా

— వైష్ణవులు —

ఆ॥ గతిడ సేవసేసి ఘనులతో భుజియింప వలెనటంచు వాంఛ
గోరి పలుకుచుండు దుగాని భావంబుగానడు విశ్వ

ఆ॥ అందునిందుననక అంతటఁ బయలందును విష్ణునమరయాండము నెలంతా
భువిని వెనుక చక్రిలును విష్ణుగర్భంబులో విశ్వ

ఆ॥ విష్ణుగర్భమందు వెలసెను లోకాలు అందుసకలజీవు లవుఁగాన
ప్రాణికోటులెల్ల వరగవైష్ణవులయా, విశ్వ.

— ♦ రాజులు ♦ —

ఆ॥ ఎంతచేసిచేసి యేపాటువడినను రాచకృపలు నమ్మరాదుసుమ్ము
పాపముతోడిచెల్మి పదివేలు జెప్పిన విశ్వ.

ఆ॥ ధనములేకయున్న ధైర్యంబు నిలువదు ధైర్యమొదవనేని ధనము
లేదు ధనము ధైర్యమరయ దగ భూమిపతులకు విశ్వ.

ఆ॥ పుడమి యొప్పరంబు పురికొనెజగములు రక్షసేయఁగల్గురాజులేవ
రు మహిపతి యనుపేరు మనుజుని కేలదో? విశ్వ.

ఆ॥ చంపదగినరాజు చవుపగ్గలంబిచ్చు జెఱుపదగినవాడు చెలిమి
జేయు గరువనున్నపాము నెఱగాచుకొనియుండు విశ్వ.

— ♦ దినము ♦

క॥ ఒకదినమును నొకనెలయును సగణితముగ నొక్కయేడు నరులకు
నటులా యుగయుగముల కీలెక్కలు పొగడొందును జగములందు
బొలుపుగ వేమా.

క॥ దినమొక్కటి పడచును మఱియినచంద్రి సర్వములిల నిరువది
యొకవెయ్యవగా నార్యూరనుచును మనమున దెలియంగవలయు
మహిలో వేమా.

ఆ॥ ఈశ్వరంబులన్ని యేడుపాళ్ళుగజేసి యేడుమూర్తుల కవియిచ్చి
వేసి నిత్యకర్మమునను నిలుచురా నెరయోగి విశ్వ.

క॥ వరగును గాలి నభయుంబున నెఱయంగా భూమియందు నీరందు
గదా దరిదాపుల వేఱొకటియురవుకొనుం దేజమట్లెయెల్లడ వేమా

ఆ॥ కరతలంబునెత్తి కాలునదిమిపట్టి ఊర్ధ్వదృష్టిచేతనొనరనిల్పి నవ్వ
మైతనరుట చాల యాయువుగల్గు విశ్వ.

ఆ॥ ఏడు నైదునారు నేఁబది తొమ్మిది యేమికట్టునుఁ డిమెంతటిరుగు
వాడివాడి యెంతవాడరా యదియేమొ విశ్వ.

—♦ వారము ♦—

ఆ॥ ఆదిసోమ భౌమ బుధులాదిగాఁగూడి గురుడు శుక్రశనియు
గురుతులెన్న ఎన్నిదినములైన నిలనొక్కదివసమే విశ్వ,

—♦ లోకము ♦—

ఆ॥ లోకమందుబుట్టి లోకమందే పెరిగి లోకవిభవమార్గ లోక
జనుడు లోకమందె చవికిలోఁబడి చెడిపోవు విశ్వ.

ఆ॥ ఇంద్రలోకమనగ నింద్రజాలమనగ నింద్రవిద్యలనగ నిన్ని
యొకటియుగమున నరులు కానరు భ్రమచేత విశ్వ,

ఆ॥ విశ్వమనగనే వివరించి చూడుడీ విశ్వమైనదుచేత వెలయుచుండు
విశ్వము మదిలోన వెదకి వీక్షించుడీ విశ్వ.

క॥ లోకము తను ఛీ యనగా లోకముగా ఛీయనడి లోకములోన
లోకము తనలోనుండుట లోకము నెంచగ ముక్తిలోకము వేమ

ఆ॥ తనదుకర్మచేత దానులోకమునలోన దనదు తల్లిగర్భమునను
బుట్టి తన్నుమఱచి తానుతనువని చెడునయా విశ్వ,

—♦ మాత్సరము ♦—

ఆ॥ మత్సరంబు మదము మమకార మనెడి వ్యసనములను దగిలి
మసలబోక నరులకుపకరించు పరముపనగు పాయ్మ విశ్వ.

క॥ కథలనగా మనుచక్కని కథలెన్నియు చదివిచదివి కలవరపడగా
[illegible]థిలిని మృతమికనిక్కము మూదమున బ్రహ్మాంబునంటము క్తిర వే

ఆ॥ ఆలుసుతులు ధనము లకయుంగ నవనిమోహమదముచేతమోస
పోను కాలుండరసి నవుకు కనలేక చెడుదురు విశ్వ
ఆ॥ మును దెలిసినవారు ముదనష్టమైరిల దిరిగి చెప్పి తనుచు దిట్ట
వలదు తెలిచుజెప్పిన మటి తెలుసుకో లేరయా విశ్వ

—— కామము ——

ఆ॥ కామియైన నరుడు ఘనుడు గాడాయెనే కామిగాడుకృష్ణస్వామి
ముందు కామిగాని జనుడు గణపతి కాడాకో విశ్వ
ఆ॥ కామిగానివాడు కవిగాడు రవిగాడు కామిగాకమోక్షకామికాడు
కామియైనవాడు కవియగు రవియగు విశ్వ
ఆ॥ హీనుడగుట బుడమి నింద్రుడు కామియై మారుపట్లుదాల్చి
మడిసిపోడె బ్రహ్మకామియగుచు భంగంబుపడలేడె విశ్వ
ఆ॥ కడువిచిత్ర పురయ గామినియంత్రంబు వువ్వుబోడి చుక్క మొట్ట
నంగ నరులకాతుణమున నరనొక్క బుట్టురా విశ్వ
ఆ॥ కాముడయిన నరుడు కామసిద్ధివహించి కామిగాని బ్రహ్మ కాడు
డయ్యోగాముడయిన బ్రహ్మకల్పంబు తలకెక్క విశ్వ
ఆ॥ కడకతోడ నరులు కామంబుగట్టి జిత్తమునను చికిలి చిత్రరూపు
కైనడి నిలనుండు ఘనుడాతడేసుమ్మీయుడవిచుందో పల్లెనుందో
వేమా

—— క్రోధము ——

ఆ॥ కామక్రోధములను గలిగియుండునరులు ఇష్టదేవగురుని లెరుగ
లేరు ఇష్టమెఱుగునతడు ఇలమించి బుధుడౌను విశ్వ
క॥ పగలుగ నాశలుడుగును భోగము డిగిన త్రిగుణంబులు మోక్ష
తెరువగు వేమా
ఆ॥ గంగపాలుదాను గదలనిగతితోడ ముఱికివాగు పాఱు మోతతోడ
తోడ వారలు క్రోధమడుగదోషికే క్రోధంబు విశ్వ

— లోభము —

ఆ॥ లోభివాని జంప లోకంబులోపల మందు వేఱె లేదు మఱియుగలదు
పైక మడుగు నంత భగ్గున బడిచచ్చు విశ్వ

ఆ॥ ఇరుగుపొరుగువారి కీయనంపదజూచి తమకు లేదటన్న ధర్మ
మేమి? ధర్మమున్న దొల్లితజన్మక చచ్చిరికర్మఫలము నేడుగలిగెనే

ఆ॥ లోభ మోహములను ప్రాభవములు దప్పు దలచినవనుతెల్ల దప్పి
చనును తా నొకటి దలప దైవమొండు దలంచు విశ్వ

ఆ॥ కలిగి పుట్టలేని కర్మజీవులకెల్ల దిరిపెము దొరికదిల దీనులార
తెలియ జూచుకొనెడి దృష్టాంత మిందిమాకు విశ్వ

ఆ॥ దూరదృష్టిగనరు తూగినదనుకను పొరుపుట్టియుగరు పడినదనుక
దండనాథులైరి ధర్మసాధ్యులుగాక భూమిజనులు వెఱ్ఱిబుద్ధి
వేమ

ఆ॥ తాముదినకొరులకు ధర్మంబు చేయకకొడుకులకనిధనముకూడ
బెట్టి తెలియజెప్ప వినక తినకేగినవెనుక సొమ్ము పరుల నంటు
జూడు వేమ

ఆ॥ దాతగానివాని దానెంత వేడినా దాతయగున వాడుధరణిలోన
నాచు దర్భయగున యబ్ధిలో మంచిన విశ్వ

ఆ॥ ఒడ్డుపొడుగునైన గడ్డంబు నిడుపైన దానధర్మమిందక దాతగాడు
ఎను మడెంతటిదైన నేనుగుబోలునా విశ్వ

క॥ ఒల్లనిసతి నొల్లనిపతి నొల్లనిచెలికాడు విడువ నొల్లనివాడే
గొల్లడు గొల్లనికైతే చెల్లంబో కొమ్ములున్న చెప్పర వేమా

క॥ దేహాభిమాన ముడుగక మోహాదులు విడుచునెట్లు మునులకు
నైనన్ సాహసమున నది యడుగగదాసోహమ్మని యెఱుగవచ్చు
నుమ్మా వేమా

ఆ॥ ఇంతులను గనగాను యింతింత యనరాదు అగ్నివలన కరగులక్క-
రీతి వెలయు మోహమిట్టి వింతలు సేయురా విశ్వ.

ఆ॥ అంగమెల్ల వదలి యటు దంతములువీడి తనువు ముదిమిచేతదట్టు
చుపడక ముప్పతిప్పలగును మోహంబు వీడువదు, విశ్వ.

క॥ మోహము దీఱకయుండే దాహంబై దేహమెల్ల తల్లడపడగా
సోహంబున బోరలాడుచు మోహంబునశిష్యువిదలచము క్తిర వేమ

ఆ॥ ముఖము జూచి తేను మోహంబు ఘనమగును, భగముజూచి తేను
పాయు వలపుకూడినవలనెల్ల గుస్తరింప గాలెను విశ్వ

ఆ॥ ఎన్నినాళ్ళనుండి యొసగిన మోహంబు చెలిమిచేతనుండి చెల్లలేక
తల్లిదండ్రి పుత్రదాయాదులను వట్టి భ్రాంతిచేత జిక్కువడుర వే.

—♦ మదము ♦—

ఆ॥ కసరుకాయ నమిలి కచ్చలు బిగియించి కాంతవిడుచుటెల్ల కాని
గుణము వెంపలితరు గట్టవేదండ ముండునా? విశ్వ.

ఆ॥ మదమువలన గలుగు మాటలు బహువలికి ప్రముచ్చుముద్దులాడి
మోనవుచ్చి కాసు రాంబెరిగెడి కష్టుండు గురుండౌనె విశ్వ.

క॥ ధనమెచ్చిన మదమెచ్చును మదమెచ్చిన మత్సరంబు మానక
హెచ్చున్ ధనమడిగిన మదముడుగును మదముడిగిన మత్సరంబు
మానుర వేమా.

ఆ॥ అన్నమదముచేత సతివలు బురుషులు నేపుమీర మదనుం డేచు
నంద్రము అన్నముడుగు వెనుక నతడెందుబోవునో, విశ్వ.

ఆ॥ మదముచేత లోకమాయలు తెలియక మదముచేత దన్ను
మఱచు నెపుడు బుద్ధిలేక శుద్ధపశువులై చెడుదురు, విశ్వ.

ఆ॥ కూటికివగలేక కూర్చున్నవానికి, నాడదానిమీద నాశగలదె
అన్నమదమునుండి యఖిలమదంబులు, విశ్వ.

వృక్షము

క|| చెట్టందు విత్తుపుట్టెను అట్టా విత్తునకు చెట్టు నమరగ బుట్టెన్
చెట్టును విత్తును రెండును బుట్టినయది తెలియవలెను భువిలో వే

ఆ|| చెట్టుబెట్టువెనుక జేలోతునై యుండునంత త్రాడుకట్టినగడుగొండు
ఆ వారికింత నడుగుట జెప్పర విశ్వ.

ఆ|| చెట్టు మొదలులేదు చెలగికొమ్మలునల్లు బట్టబయటమ్రానును
పళ్లు పండు తినగను చవిలేదు తీపులు బహుమెండు, విశ్వ.

ఆ|| చెట్టునందుపుట్టు చెలరేగిగాయలు తనర గత్తిచేత దరుగవలయు
వడి తినగనాయె వర్ణంబు దెలియుడీ విశ్వ.

ఆ|| చెట్టుమొదటిపాలు శివునికంటనుదీసి చెట్టుమొదలపోసి శివునిగాం
చి చెట్టువలెనెయుంచె చేపట్టు కలుగురా? విశ్వ.

ఆ|| ముష్టివేపచెట్టు మొదలుగా బ్రబలకుండగ మూలికలుబసికి వచ్చు
నిర్దయాత్ముడుండు నీచుడెందునతను బసికిరాడుగదరవసుధ వేమ.

ఆ|| చిత్తమైన వేరు శిథిలమైనప్పుడె ప్రకృతియనెడిచెట్టు భస్మమౌను
కోరికలనియెడి కొమ్మలుండుబా విశ్వ.

ఆ|| మ్రానులోన నగ్ని మఱి యుండగావచ్చు అగ్నిలోన మ్రానుకలవి
గాదు మ్రానులోన నగ్ని మఱియాద సంసారి, విశ్వ.

క|| మ్రానున ననలము పుట్టెను మ్రానెరుగదు యనల మునికిమేను
జాలు మఱితా మ్రానున ననలమువలెనే కాకారినయోగియుండు
గదిరా వేమా.

ఆ|| మ్రాను కాలవేసి మహిమీద నొకజాణ పూని తిరుగుచుండ
బొందుగాను కాలినట్టిమ్రాను కదురమ్యమైయుండు విశ్వ.

ఆ|| మొదటి తిరుపునందు మూడుకొమ్మలు అసలుకొసలు తిగె బాపు
లమరె బువ్వులు పిందెలెల్ల భువనముల నిండెరా విశ్వ.

ఆ॥ ఆతుకానవచ్చు హరిహరాదులకైన గొమ్మకానరాదు కొంచూడ
కొమ్మకానరాక కొసయాడకుందురా విశ్వ.

ఆ॥ మొదట బోయునీరు ముందుబీజముకెక్కి మొదగకురికి వేగ
మొలకలెత్తు పృథివి బెరిగి పెరుగును వృక్షాలు విశ్వ.

—♦ స్థావరములు ♦—

క॥ స్థావరములు భక్షించుచు భావింపగ జగతివారు బహువిధరుచులన్
ఆవల దయలోదామే తీరపడి తమ్ముదామె తిందురు వేమా.

క॥ కదలని జీవములన్నియు దుద మొనలుగ నాలుకుచుల దొలగక
యుందున్ గదిపెడి జీవములన్నియు గదలక కష్టంబులోను
గదరా వేమా.

క. పుష్పమినిగల నడజీవులబడ బాగ్నియుదీవులకును బారెడియొడలున్
జడమున గూడినయపుడే కడను బ్రళయముననెట్టి పస్తుగలుగును వే

క॥ కడజీవుల స్థావరములు వడి చనిపోవంగా నెరిగి భావంబులో నెవిదు
వక బ్రహ్మము దలచరు వడిచనిపోతుందురేమొ వసుధలో వేమ

ఆ॥ అభిజాత్యముననె యాయువున్నంతకున్ దిరుగుచుందు రుద్రు భ్రమలం
దెలియలేక మురికిభాండమునను మునురునీగలరీతి విశ్వ.

ఆ॥ ఋషులెరుంగనట్టి విషయంబు భువిలేమువారు చెప్పినంతవరున
నగును తెలియ కనెనువారు దేబెలు నిజమయా విశ్వ.

ఆ॥ ఎలుగుతోలు తెచ్చి యెందాక నుదికినా నలుపునలుపకాని
తెలుపుకాదు కొయ్యబొమ్మలదెచ్చి కొట్టిన గ్గుడియానె విశ్వ.

ఆ॥ ఒకని జెరుతుమంచు నుల్లమందెంతురు తమకున్ గలుగు జేటుజా
మెఱుగక తముజెరుచువాడు దైవంబుగాడొకో విశ్వ.

ఆ॥ ఓగునోగుమెచ్చు నొనరంగసజ్జనుని భావమిట్టిమెచ్చు బరమలుబ్ధు
పంది బురదమెచ్చు పన్నీరుమెచ్చునా? విశ్వ.

ఆ॥ పొసగటంచు నొక్కఁడాడినమాటకు కాదటంచు బలుక గుణము
పట్టు దాఁగ నిలువఁదీయుఁ జాతలు దిగవలె విశ్వ.

ఆ॥ కలదకాపరమునఁ గానదు మరణంబు మదముచేతఁ దత్త
మహిమఁగనదు భోగవాంఛచేత బురహరుఁగానదు విశ్వ.

ఆ॥ కన్నులందు మదము కప్పికొనరు గాని శిరసుముందఱేఁడు
నిన్న మొన్న దగ్గఱైనవారు తమకంటె తక్కువా? విశ్వ.

ఆ॥ తగను తగదటంచు తగువారు చెప్పినవినఁడు మొఱకు చెనకు
గొనకు పనులు చెప్పుధర్మముల మీఱ నింతేరా విశ్వ

ఆ॥ తనదు బాగుగోరి ధర్మంబుఁజెప్పిన దిట్టుచుండు మొఱకు తెట్టు
మొనట గడ్డివేయు పోట్లగొడ్డు కొమ్మూడించు విశ్వ.

ఆ॥ తన్నుఁ జూచి యొకలు దగమెచ్చవలెనని సొమ్ములెన్నొ పెట్టి
నెమ్మిలేక నోరు కొట్టుకదాని యుబ్బుచుండును విశ్వ.

ఆ॥ వ్యాసవసవాసి పరిణామవర్తన కూపవాసికెల్ల గురుకుపదుడు
బ్రహ్మదేవు వెంటఁ బ్రాకృషుండరుగుతా విశ్వదాభిరామ వినురవేమ.

సం పూర్ణము

శ్రీకృష్ణదేవరాయ ఆంధ్ర భాషానిలయము
విభా. సం ...
విభా. సంఖ్య ... -26